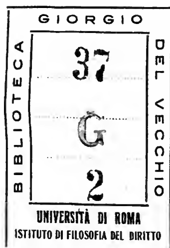

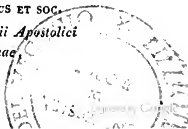

GIORGIO
BIBLIOTECA
DEL VECCHIO
37
G
2
UNIVERSITÀ DI ROMA
ISTITUTO DI FILOSOFIA DEL DIRITTO

C. VALERII
CATULLI
ALBII TIBULLI
ET
SEXTI AURELII
PROPERTII
CARMINA SELECTA
CUM BREVIBUS ADNOTATIONIBUS
ET EXPLICATIONIBUS

BONONIAE MDCCCXXVII
EX OFFICINA ANNESII DE NOBILIBUS ET SOC.
Cum permissu et privilegio Hospitii Apostolici
S. Michaelis a Ripa Romae.

C. VALERII

CATULLI VERONENSIS

1. *Ætas*. 2. *Carmina*. 3. *Reperta a Francisco quodam Veronensi*. 4. *Non tamen ab eo scripta*. 5. *Carmina deperdita*.

I. C. Valerius Catullus natus urbis conditae anno 668. claro genere in peninsula Sirmionis lacus Benaci in agro Veronensi. Poeta lepidus et prisca suavitate venustus, Sapphonis non infelix imitator. Obiit Romae, cum jam Julii Caesaris magna esset in Rep. auctoritas circa an. v. c. 705. quo bellum civile, Pompejo ac Reip. funestum coepit, anno ante natum Christum 49. Catullus Carmine 53. meminit consulatus, quem Vatinius gessit suffectus an. v. c. 707. Itaque ad illud saltem tempus Catullus supervixit.

Catullus Romam perductus fuit a Manlio, ad quem plura Catulli epigrammata directa exstant, Gellio probatur *elegantissimus poetarum* VII. 10. ubi verborum collocationem in eo commendat. Laudant Nepos in vita Attici, Vellejus lib. 2. c. 36. Martialis x. 78. etc. Appellationem vero *docti* unde tulerit ab Ovidio III. Amor. eleg. 9. Tibullo III. 6. Martiale I. 62. VII. 98. VIII. 73. etc. non debuerat fateri se nescire Jul. Caesar Scaliger, cum docti poetae proprie a Latinis dicti sint, qui non tantum ingenio valebant, et intacti carminis auctores erant, sed qui se ad imitationem Graecorum componebant: ut erudite demonstrat V. C. Petrus Burmannus.

II. Exstat liber *Epigrammatum*, *variorumque poematum* non uno carminis genere scriptorum dicatus Cornelio Nepoti: in quo etiam occurrunt epithalamia, per quam amoena, et saeculare carmen, et nonnulla a Sapphone versa, et Callimacho, tum elegia, qua fratris mortem tenerrimo affectu luget, denique Galliambi in Atyn.

III. Catulli quae habemus in Gallia primum reperta fuisse notat Scaliger ex noto epigrammate.

Ad patriam venio longe de finibus exul,
  Caussa mei reditus compatriota fuit:
Scilicet a calamis, tribuit cui Francia nomen,
  Quique notat turbae praetereuntis iter.
Quo licet ingenio vestrum celebrare Catullum,
  Quovis sub modio clausa papirus erat:

sed hoc epigramma non aliam interpretationem recipit, quam a Francisco quodam repertum, et forte in horreo codicem Catulli: Haec Pignorius Ep. 16. Hoc detestabile hexastichon Joan. Baptistam Guarinum filium, non patrem habere videtur auctorem secundum Burmannum.

IV. Immerito *Ciris* Catullo tribuitur ab Eglino, neque verius a quibusdam carmen de *Vere*, seu *pervigilium Veneris*.

V. Dubitandum minime est opus Catulli ad nos lacerum pervenisse, longe enim plura scripsisse testes sunt veteres Grammatici, qui de ejus poematis ea producunt, quae hodie non exstant: quae enumerat Joseph Scaliger. Carmen Catulli *de incantamentis* citat Plinius lib. 32. c. 2. *Ithyphallica* memorat Terentianus Maurus.

(a) C. VALERII
CATULLI VERONENSIS
AD
CORNELIUM NEPOTEM
LIBER.

Cui dono lepidum novum libellum,
(*b*) Arida modo pumice expolitum?
(*c*) Corneli, tibi; namque tu solebas
Meas esse aliquid putare nugas
Jam tum, cum ausus es unus Italorum
Omne aevum (*d*) tribus explicare chartis
Doctis, Jupiter, et laboriosis.
Quare habe tibi quidquid hoc libelli est
Qualecumque: quod,* o (*e*) patrima Virgo,* o patrona.
Plus uno maneat perenne saeclo.

(*a*) Valeria gens antiquissima; exstant tres poetae ejus nominis, *Catullus*, Valerius Flaccus, Valerius Martialis, et unus historicus Valerius Maximus. Valerius Antias scriptor historiarum a Liv. laudatur saepissime. — (*b*) *arida*, al. arido: *de pumicum usu in laevigandis corporibus atque etiam libris*, Plin. Martialis item *Aspero morsu pumicis aridi*, lib. 8. 172. — (*c*) Hic est Cornelius Nepos in Hostilia natus vico Veronensi, Scriptor Latini sermonis pari, ac succincta elegantia laudatissimus, obiit urb. cond. 724. ante Christum natum 30. De Corneliis brevi lucem videbit diatriba omne genus eruditionis plena viri doctissimi, qui mutilum Campani amphitheatri titulum mire explicavit exornavitque. — (*d*) *tribus chartis*, ob brevitatem commendat Nepotem. — (*e*) Patrimi dicuntur, quibus mater solum decesserit, quibus solum pater *matrimi*: Minerva eleganter Patrima, quae tantum patrem habebat Jovem.

LUCTUS IN MORTE PASSERIS.

Lugete o Veneres, Cupidinesque,
Et (*a*) quantum est hominum venustiorum:

(*a*) Quantum est etc. h. e. quotquot sunt homines venusti.

Passer mortuus est meae (*b*) puellae,
Passer deliciae meae puellae,
Quem (*c*) plus illa oculis suis amabat.
Nam (*d*) mellitus erat, suamque norat
Ipsam tam bene, (*e*) quam puella matrem.
Nec sese a gremio illius movebat,
Sed circumsiliens modo huc, modo illuc,
Ad solam dominam usque pipilabat;
Qui nunc it per (*f*) iter tenebricosum
Illuc, unde negant redire quemquam.
(*g*) At vobis male sit, malae tenebrae
(*h*) Orci, quae omnia bella devoratis,
Tam bellum mihi passerem abstulistis.
(*i*) Oh factum male! oh miselle passer!
(*k*) Tua nunc opera meae puellae
Flendo turgiduli rubent ocelli.

(*b*) Lesbiae scilicet. — (*c*) h. e. carissimum habebat; nihil enim est oculis carius. — (*d*) Dulcis et gratiosus, translatione a melle desumpta. — (*e*) Lepide sane, cum nemo certius cognoscatur, studiosiusque praesertim a pueris, quam mater. (*f*) Putabant antiqui non solum animas hominum, sed etiam avicularum, ferarumque ire ad Elysium, quo passer tendere recte dicitur per iter tenebricosum, quia iter sub terra est sine luce, ac Sole. — (*g*) *At* particula indignantis est. — (*h*) Orcus idem est, ac Pluto, hic tamen accipitur pro loco inferorum, ut apud Proper. *Minos sed et arbiter Orci.* — (*i*) Formula dolentis est. Factum male dicitur ad morbo oppressos, mortuosque. Cicero de Alexione mortuo, *o factum male de Alexione! E* in male non eliditur Poetarum licentia. — (*k*) h. e. tua culpa, tua de causa, o passer.

PHASELUM

Ingeniose laudat, quo ex Bithynia, in lacum Benacum revectus est.

Phaselus ille, quem videtis hospites,
Ait fuisse navium celerrimus,
(*a*) Neque ullius natantis impetum trabis
Nequisse praeterire, sive palmulis
Opus foret volare, sive linteo.

(*a*) *Neque nequisse*, i. e. ait phaselus se voluisse praeterire cujuscumque navis velocitatem.

(*b*) Et hoc negat minacis Adriatici
Negare litus, insulasve Cycladas,
Rhodumve nobilem, horridamve Thraciam,
(*c*) Propontida, trucemve (*d*) Ponticum sinum
Ubi iste post phaselus antea fuit
Comata sylva: nam Cytorio in jugo
Loquente saepe sibilum edidit coma.
(*e*) Amastri Pontica, et Cytore buxifer,
Tibi haec fuisse et esse cognitissima
Ait phaselus, (*f*) ultima ex origine
Tuo stetisse dicit in cacumine:
Tuó imbuisse palmulas in aequore:
Et inde tot per impotentia freta
Herum tulisse, laeva, sive dextera
Vocaret aura, sive utrumque (*g*) Jupiter
Simul secundus incidisset in (*h*) pedem:
Neque ulla vota litoralibus Diis
Sibi esse facta, quum veniret a mare
Novissimo hunc ad usque limpidum lacum.
Sed haec prius fuere: nunc recondita
Senet quiete, seque dedicat tibi,
(*i*) Gemelle Castor, et gemelle Castoris.

(*b*) *negat negare*, i. e. non inficiantur litus Adriaticum, *insula Cyclades*; Rhodus, Thracia, Propontis et sinus Ponticus hanc phaseli velocitatem. — (*c*) *Propontida*, ultima producenda ob duas consonas: Propontis appellatur, quasi ante pontum, mare illud, quod ab Hellesponto ad Bosphorum Thracium extenditur. — (*d*) *Ponticus sinus* idem est ac Pontus Euxinus — (*e*) *Amastris* et *Citorium* jugum sunt urbs et mons in Paphlagonia, quibus etiam erant cognitae phaseli laudes. (*f*) *ultima ex origine* i. e. a summo principio. — (*g*) *Jupiter* idest ventus secundus. — (*h*) *pes* in navi est ima pars veli: duo pedes sunt dexter, et sinister: *facere pedem*, est vela facere: Virg. *una omnes fecere pedem*. — (*i*) Castor et Pollux fratres gemini.

VERANNIO

Gratulatur reditum ex Hispania.

(*a*) Veranni omnibus e meis amicis
Antistes mihi millibus trecentis:

(*a*) Verannius fuit Antistes, seu princeps inter omnes ami-

Venistine domum ad tuos penates,
Fratresque unanimos, tuamque matrem?
Venisti? o mihi nuncii beati!
Visam te incolumem, audiamque Hiberum (*b*)
Narrantem loca, facta, nationes,
Ut mos est tuus: applicansque collum,
Jucundum os, oculosque suaviabor?
O quantum est hominum beatiorum,
Quid me laetius est, beatiusve?

cos Catulli ex Hispania redux, ubi quaestor fuerat. — (*b*) Hiberi dicti Hispani ab Hibero fluvio vulgo *Ebro*.

AD FURIUM ET AURELIUM.

(*a*) Furi, et Aureli comites Catulli,
Sive in extremos penetrabit Indos,
Longe ubi litus resonante (*b*) Eoa
Tunditur unda;
Sive in (*c*) Hircanos (*d*) Arabasque molles,
Seu (*e*) Sacas, sagittiferosque Parthos,
Sive qua septemgeminus colorat
Æquora Nilus.
Sive trans altas gradietur Alpes,
Caesaris visens monumenta magni,
(*f*) Gallicum Rhenum, horribilesque, ultimosque Britannos.

• (*a*) *Furius* Bibaculus inter Jambicos Scriptores numeratur a Quintil. et *Aurelius* Cotta praetor, — (*b*) *Eoa* i. e. Oceano Orientali. — (*e*) Hircania Asiae regio tigribus frequens. (*d*) *Arabes molles* propter coeli temperiem: Tibullus, *Quos tener a terra divite mittit Arabs*, — (*e*) *Sacae* Scythiae Asiaticae populi, — (*f*) *Gallicus* quia Gallos a Germanis dirimit.

AD ASINIUM

Linteorum Furem.

(*a*) Marrucine Asini, manu sinistra
Non belle uteris in joco atque vino.

(*a*) Asinius dictus Marrucinius per contemptum frater Asi-

Tollis lintea negligentiorum.
Hoc salsum esse putas? fugit te inepte,
Quamvis sordida res, et invenusta est.
Non credis mihi? crede Pollioni
Fratri, qui tua furta vel talento
(*b*) Mutari velit: est enim leporum
Disertus puer, ac facetiarum.
Quare aut hendecasyllabos trecentos
Expecta, aut mihi linteum remitte,
Quod me non movet aestimatione,
Verum est (*c*) mnemosynon mei sodalis,
Nam Sudaria (*d*) Setaba ex Hiberis
Miserunt mihi muneri Fabullus,
Et Verannius; hoc amem necesse est,
Et Verauniolum meum, et Fabullum.

nii Pollionis, cui primas eloquentiae partes post Cic. tribuit Quintil. — (*b*) redimi velit. — (*c*) Graecum vocabulum, i. e. pignus. — (*d*) *Setaba:* Setabis est urbs citerioris Hispaniae, ubi nascitur linum exquisitum.

AD CALVUM LICINIUM

Insignem Oratorem et poetam, qui Catullo per jocum miserat carmina obscuriorum poetarum.

Ni te plus oculis meis amarem,
Jucundissime Calve, munere isto
Odissem te odio (*a*) Vatiniano:
Nam quid feci ego, quidve sum locutus,
Cur me tot male perderes poetis?
Isti dii mala multa dent clienti,
Qui tantum tibi misit impiorum.
Quod si, ut suspicor, hoc novum, ac (*b*) repertum
Munus dat tibi (*c*) Sulla literator
Non est (*d*) mi male, sed bene ac beate,
Quod non dispereunt tui labores.

(*a*) Odio, quo pop. Rom. prosecutus est Vatinium vid. Cic. oration. in Vatin. — (*b*) i. e. recens repertum. — (*c*) Sulla Grammaticus; ita vocabantur interpretes poetarum. — (*d*) non male tibi est, mi amice etc.

Dii magni, horribilem, et sacrum libellum,
Quem tu scilicet ad tuum Catullum
Misti, continuo ut die periret,
Saturnalibus (*e*) optimo dierum.
Non, non hoc tibi, (*f*) salse, sic abibit.
Nam (*g*) si luxerit, ad librariorum
Curram scrinia, (*h*) Caesios, Aquinos,
Suffenum, omnia colligam (*i*) venena,
Ac te his suppliciis remunerabor.
Vos hinc interea valete, abite
Illuc, unde malum pedem tulistis,
Saecli incommoda, pessimi poetae.

(*e*) ut Catullus perderet diem auspicatissimum Saturnalium, quibus Romani jocis ac lusibus dediti quinque vel septem diebus mense Decemb. genio indulgebant: vid. Macrob. — (*f*) o facete. — (*g*) simul ac diluxerit. — (*h*) videntur fuisse maledici ac mordaces carminum scriptores. — (*i*) omnes poetarum pestes.

AD COLONIAM

Quam rogat ut de suo ponte jam labante Veronensem quemdam civem in praeceps dejiciat.

(*a*) O Colonia, quae cupis ponte ludere longo,
Et (*b*) salire paratum habes, sed vereris inepta
(*c*) Crura ponticuli adsulitantis, inredivivus
Ne supinus eat, cavaque in palude recumbat:
Sic tibi (*d*) bonus ex tua pons libidine fiat,
In quo vel (*e*) Salisubsuli sacra suscipiantur:
(*f*) Munus hoc mihi maximi da, colonia, risus.
Quendam (*g*) municipem meum de tuo volo ponte

(*a*) Quae sit haec Colonia non satis liquet. Scaligero est novum Comum ad Lacum Larium situm. — (*b*) quae optas lusitare, et saltare in ponte tuo praesto es. — (*c*) times sublicas ligneas tremuli pontis minus firmas, ne idem pons irreparabilis praeceps ruat. — (*d*) ita tibi pons validus fiat ex tua sententia. — (*e*) ita validus ut sacra Martis fieri possint. Mars Salisubsulus dictus est, cujus sacra celebrabantur, ancilia Saliis ejusdem Dei sacerdotibus magnis tripudiis et saltationibus circumportantibus. vid. Liv. et Dionys. Halicarnass. — (*f*) Da mihi hoc spectaculum, o Colonia, maximi joci. — (*g*) Veronensem civem.

Ire praecipitem in lutum per caputque pedesque.
Verum (h) totius ut lacus putidaeque paludis
Lividissima, maximeque est profunda vorago,
Insulsissimus est homo, nec sapit pueri instar
Bimuli tremula patris dormientis in ulna.
Talis iste meus (i) stupor nil videt, nihil audit,
Ipse qui sit, utrum sit, an non sit, id quoque nescit.
Nunc eum volo de tuo ponte mittere pronum,
(k) Si pote stolidum repente excitare veternum,
Et supinum animum in gravi derelinquere coeno,
Ferream ut soleam tenaci in voragine mula.

(h) sed ea parte, qua vorago etc. — (i) vitium pro vitioso, ita Terentius *ubi illic est scelus qui me perdidit?* — (k) si forte potest.

* AD HORTORUM DEUM.

Hunc lucum tibi dedico consecroque (a) Priape,
(b) Qua domus tua Lampsaci est, quaque silva Pria-
Nam te praecipue in suis urbibus colit ora (pe.
Hellespontia, ceteris ostreosior oris.

* Hoc et duo sequentia epigrammata Catullo tribuuntur ab eruditis propter stili affinitatem.
(a) *Priapus* Bacchi filius, hortorum Deus et custos, Lampsaci ad Hellespontum Troadis in urbe non ignobili natus, Deus antiquissimus, idem ac Sol et Bacchus, ut scribit Orpheus: vide Huetium. — (b) *Qua domus* etc. sive teneat te domus, quae Lampsaci est, sive silva, i. e. vineta uberrima apud Hellespontum.

HORTORUM DEUS

Custos praedioli, quae sibi litantur, viatori exponit.

Ego haec, ego arte fabricata rustica,
(a) Ego arida, o viator, ecce populus
Agellulum hunc (b) sinistra, tute quem vides,

(a) Ego eram populus arida. — (b) *sinistra*. i. e. quem cernis ab hac parte.

Herique villulam, hortulumque pauperis
(*c*) Tuor, malasque furis arceo manus.
Mihi corolla picta vere ponitur:
Mihi rubens arista Sole fervido:
Mihi virente dulcis uva pampino:
Mihique glauca duro oliva frigore.
Meis capella delicata pascuis
In urbem adulta lacte portat ubera:
Meisque pinguis agnus ex ovilibus
Gravem domum remittit aere dexteram,
Tenerque, matre mugiente, vaccula
Deum profundit ante templa sanguinem.
Proin' viator hunc Deum vereberis,
Manumque (*d*) sorsum habebis: hoc tibi expedit.

(*c*) *tuor* pro *tueor*. — (*d*) i. e. seorsum.

IDEM HORTORUM DEUS

Foecundum reddit agellum, si a domino colatur assidue: arcetque in hortum vicinum fures pueros.

Hunc ego juvenes locum villulamque palustrem,
Tectam vimine junceo, caricisque maniplis
(*a*) Quercus arida, rustica conformata securi,
Nutrivi: magis et magis ut (*b*) beata quotannis.
Hujus nam domini colunt me, Deumque salutant,
Pauperis tugurii pater filiusque:
Alter assidua colens diligentia, ut herba
Dumosa, asperaque a meo sit remota sacello;
Alter parva ferens manu semper munera larga.
(*c*) Florido mihi ponitur picta vere corolla
(*d*) Primitu, et tenera virens spica mollis arista:
Luteae violae mihi, luteumque papaver,
Pallentesque cucurbitae, et suave olentia mala:
Uva pampinea rubens educata sub umbra.
Sanguine hanc etiam mihi (sed (*e*) tacebitis) aram

(*a*) Ego qui eram quercus arida. — (*b*) ut sit fertilis. — (*c*) corollis ex spicis et ex uvis gaudenti. — (*d*) primo. — (*e*) tacendo hunc honorem mactati hirci ne ceteri Dii majores invi-

Barbatus linit hirculus, cornipesve capella,
Pro queis omnia honoribus haec necesse Priapo
Praestare, et domini hortulum vineamque tueri.
Quare hinc, o pueri, malas abstinete rapinas.
(*f*) Vicinus prope dives est, negligensque Priapus:
Inde sumite: semita haec deinde vos feret ipsa.

deant, quibus victimis litabant, non lacte, uti Diis minorum gentium. Virgil. Ecl. 7. — (*f*) vicinus hortus est dives: et custos negligens et incuriosus, ex hoc sumite etc.

AD VARRUM.

De Suffeno ineleganti versuum scriptore, alias venusto et festivo.

Suffenus iste, Varre, quem probe nosti,
Homo est venustus, et dicax, et urbanus,
Idemque longe plurimos facit versus.
Puto esse ego illi millia, aut decem, aut plura
Perscripta: nec sic, ut fit, in (*a*) palimpsesto
Relata (*b*) chartae regiae novi libri,
Novi (*c*) umbilici; lora rubra, (*d*) membrana
Directa plumbo, et pumice omnia aequata,
Haec quum legas, tum bellus ille et urbanus
Suffenus unus (*e*) caprimulgus, aut fossor
Rursus videtur: tantum (*f*) abhorret, ac mutat.
Hoc quid putemus esse? qui modo scurra,
Aut si quid hac re tritius, videbatur,
Idem inficeto est inficetior (*g*) rure:
Simul poemata attigit, neque idem unquam
Æque est beatus, ac poema quum scribit.
Tum gaudet in se, tamque se ipse miratur.

(*a*) In charta deletitia, quae saepe spongia abradi possit. Cic. ep. ad fam. — (*b*) opponuntur plebeiis: charta regalis dicitur etiam hieratica et augusta. — (*c*) *umbilicus*, claviculi quidam, et ornamenta voluminis absoluto addita. — (*d*) pelles quibus tegebantur libri, et lamina tenui ex plumbo in rotundum formata dicta etiam *productile* in directum conformabantur. — (*e*) tum contra videtur esse caprarius et fossor. (*f*) dissimilis a se ipso; *mutat*, alii, nutat. — (*g*) *rure* pro rustico, uti scelus pro scelesto.

Nimirum idem omnes fallimur, neque est quisquam.
Quem non in aliqua re videre Suffenum
Possis. Suus cuique attributus est error.
Sed non videmus, (*h*) manticae quod in tergo est.

(*h*) alludit ad Æsopi fabellam de duabus manticis.

FURIUM

Insectatur, ejusque pauperiem multis commodis instructam esse facete contendit.

Furi, cui neque servus est, neque arca,
Nec (*a*) cimex, neque araneus, neque ignis:
Verum est et pater, et noverca, quorum
Dentes vel silicem comesse possunt:
Est pulchre tibi cum tuo parente,
Et cum conjuge (*b*) lignea parentis.
Nec mirum; bene nam valetis omnes,
Pulchre concoquitis, nihil timetis,
Non incendia, non graves ruinas,
Non facta impia, non dolos veneni,
Non casus alios periculorum.
Atqui corpora sicciora cornu,
Aut si quid magis aridum est, habetis,
Sole, et frigore, et esuritione:
Quare non tibi sit bene ac beate?
A te sudor abest, abest saliva,
Muccusque et mala pituita nasi.
Haec tu commoda tam beata, Furi,
Noli spernere, nec putare parvi.
Et (*c*) sestertia, quae soles precari,
Centum, desine: nam sat es beatus.

(*a*) Neque lectus, neque domus, neque focus: Tibullus.
Me mea paupertas vita traducat inerti,
Dum meus assiduo luceat igne focus.
(*b*) *Lignea* i. e. tenuis, Graecos imitatus: ita Lucretius de puella arido corpore, *Nervosa, et lignea Dorcos*. — (*c*) *Sestertium* in neutro genere significat mille sestertios: sestertius, quasi semitertius, valebat duobus assibus aeris et semisse, idemque erat quod nummus. Centum sestertia sunt centena millia sestertiorum, quorum singuli fere aequant quartam partem denarii Neapolitani.

AD FURIUM.

Poeta videtur innuere villam suam oppignoratam esse.

Furi, villula nostra non ad (*a*) Austri
Flatus (*b*) opposita est, nec ad Favonî,
Nec saevi Boreae, aut (*c*) Apeliotae:
Verum ad (*d*) millia quindecim, et ducentos.
O ventum horribilem, atque pestilentem!

(*a*) Commemorat quatuor ventos Cardinales. — (*b*) lusus est in verbo *opposita est: opponere* significat etiam oppignorare. Furius forte quaesierat, cui vento villa esset opposita. (*c*) est ventus a Latinis Subsolanus dictus, spirans ab ortu contra occasum. — (*d*) quidam de sestertiis, quidam de variis ventis intelligunt.

AD PUERUM SUUM.

Ut optimum vinum ingerat.

Minister vetuli puer, (*a*) Falerni,
(*b*) Inger mi calices amariores;
Ut lex (*c*) Posthumiae jubet magistrae.
(*d*) Ebriosa acina ebriosioris.
At vos, quo lubet, hinc abite, lymphae,
Vini pernicies, et ad severos
Migrate; hic merus est (*e*) Thyonianus.

(*a*) Falernum, a Campaniae agro dictum; *veteris vini amaritudo placet*, inquit Cic. — (*b*) pro *ingere*, alii, *infer.* (*c*) *Posthumia* fuit mulier vinosissima Catulli aevo: a veteribus sorte; et talorum jactu eligebatur, qui *Rex* et *magister* vini esset? Hor. *Regna vini sortiere talis* lib. 1. od. 4. — (*d*) i. e. quae Posthumia erat ebriosior acinis vino madidis: *acina* dixit in foemin. alias acinum neutro genere profertur, (*e*) Bacchicus. Bacchus dictus Thyonaeus a matre ipsius Thyone.

AD VERANNIUM ET FABULLUM.

Qui Pisonem in Hispaniam secuti, cum eo nihil lucri fecerant.

(*a*) Pisonis comites, (*b*) cohors inanis,
(*c*) Aptis sarcinulis, et expeditis,
Veranni optime, tuque mi Fabulle,
Quid rerum geritis? satisne cum isto
(*d*) Vappa, frigoraque, et famem tulistis?
Ecquidnam in tabulis patet (*e*) lucelli
Expensum? ut mihi, qui meum secutus
(*f*) Praetorem, refero datum lucello.
At vobis mala multa Dii, Deaeque
Dent, opprobria (*g*) Romuli, Remique.

(*a*) De Pisone vid. Sallust. — (*b*) commilitones inutiles. (*c*) jocose perstringit pauperiem comitum Pisonis, quod non multos utensilium fasciculos haberent. — (*d*) i. e. homine vili ac sordido, *vappa* est vinum acidum. — (*e*) i. e. quid lucri patet in vestris rationibus? — (*f*) C. Memmium, cui Lucretius opus suum inscripsit, quem in Bithynia secutus Catullus nihil lucri fecit. — (*g*) Romanorum proceres appellantur *Romuli Remique* a poetis; alii dicunt esse in genit. casu. Corripit mores nobilium Romanorum.

AD ALPHENUM.

Quod illius promissa in vanum et frustra sint.

(*a*) Alphene immemor, atque unanimis false soda-
Jam te nil miseret, dure, tui dulcis amiculi. (libus:
Jam me prodere, jam non dubitas fallere, perfide;
Nec facta impia fallacum hominum coelicolis placent,
Quae tu negligis, ac me miserum deseris in malis.
Heu heu quid faciant, dic, homines, cuive habeant fidem?
Certe (*b*) tute jubebas animam tradere, inique, me

(*a*) Ex arte sutoria factus Jureconsultus et Consul Hor. Sat. 3. lib. 1. — (*b*) tu cogebas me tibi committere animam,

Inducens in amorem, quasi tuta omnia mi forent.
Idem nunc retrahis te, ac tua dicta omnia, factaque
Ventos irrita ferre et nebulas aërias sinis. (des
Si tu oblitus es, at dii meminerunt, meminit (*c*) Fi-
Quae te ut poeniteat postmodo facti, faciet, tui.

inique i. e. fallaciter. — (*c*) *Fides* ést Dea, cujus templum prope Capitolium.

PENINSULÆ SIRMIONIS LAUDES.

Peninsularum (*a*) Sirmio insularumque
Ocelle, quascunque in liquentibus stagnis,
Marique vasto (*b*) fert (*c*) uterque Neptunus:
Quam te libenter, quamque laetus inviso,
Vix mi ipse credens (*d*) Thyniam atque Bithynos
Liquisse campos, et videre te (*e*) in tuto.
O quid (*f*) solutis est beatius curis!
Cum mens onus reponit, ac peregrino
Labore fessi venimus larem ad nostrum,
Desideratoque acquiescimus lecto.
Hoc est, quod unum est pro laboribus tantis.
Salve, o venusta Sirmio, atque hero gaude,
Gaudete vosque (*g*) Lydiae lacus undae,
Ridete quidquid est domi cachinnorum.

(*a*) Sita est ad lacum Benacum vulgo *Lago di Garda*. (*b*) i. e. habet. — (*c*) mare superum et mare inferum. — (*d*) insula juxta fauces Ponti. — (*e*) in tranquillo. — (*f*) expeditis curis. — (*g*) o vos aquae lacus Lydiae: Hermus et Pactolus auriferi Lydiae amnes, idcirco Sirmionem illis aquis comparat.

(*a*) CARMEN SÆCULARE

ad Dianam.

Dianae sumus in fide,
(*b*) Puellae, et Pueri integri;

(*a*) Ita dictum, quod transacto centum annorum spatio caneretur Dianae et Apollini pro salute imperii Rom. ad Sybillae praescriptum. — (*b*) ter novem pueri totidemque virgines

Dianam pueri integri,
Puellaeque canamus.
(*c*) O Latonia maximi
Magna progenies Jovis,
Quam mater prope (*d*) Deliam
(*e*) Deposivit olivam,
Montium domina ut fores,
Silvarumque virentium,
Saltuumque reconditorum,
Amniumque sonantum.
Tu Lucina dolentibus
Juno dicta puerperis:
Tu potens (*f*) Trivia, et notho es
Dicta lumina luna.
Tu cursu, dea, menstruo
Metiens iter annuum,
Rustica agricolae bonis
Tecta frugibus exples.
Sis quocumque tibi placet
Sancta nomine, Romulique
(*h*) Ancique, ut solita es, bona
Sospites ope Gentem.

carmina concinebant ludis saecularibus, Hor. lib. 1. od. 21. (*c*) a matre Latona dicta *Latonia* — (*d*) appellavit *olivam Deliam*, nam mater in Delo Ægaei maris insula Dianam peperit. (*e*) pro deposuit, ita etiam Plautus — (*f*) dicitur *Trivia*, nam Luna polo, Diana solo, Proserpina Averno. — (*g*) cum Luna alieno lumine luceat. — (*h*) *Romulus*, et *Ancus* Romae Reges, ille primus, hic quartus.

CÆCILIUM

Amicum suum Veronam arcessit.

(*a*) Poetae tenero meo sodali
Velim Caecilio, papyre, dicas:
Veronam veniat, Novi relinquens

(*a*) Varii fuere Caecilii, quos inter duo celebres, alter Rhetor, alter Comicus, sed superiores tempore hoc Caecilio Veronensi poeta, Catulli amico.

Comi moenia, (b) Lariumque litus.
Nam quasdam volo cogitationes
Amici accipiat sui, meique.
Quare si sapiet, viam vorabit.

(b) *Litus Larium*, i. e. Lacus *Larius* vulgo *Lago di Como*, ita dictus a fulicarum multitudine, id enim Graece significat *Lares*.

CORNIFICIO

Succenset, quod male acceperit puerum suum.

Male est, (a) Cornifici, tuo Catullo,
Male est mehercule, et laboriose:
Magisque, et magis in dies et horas
Irascor tibi: sic meos (b) amores?
(c) Quem tu, quod minimum, facillimumque est,
Qua solatus es adlocutione?
Paulum quidlibet adlocutionis, (d)
Moestius lacrimis Simonideis.

(a) Cornificius poeta eloquens et eruditissimus, ejus egregia opera usus est Augustus in bello Siculo. — (b) i. e. puerum meum valetudine laborantem sic accepisti? — (c) vox *Quem* refer ad puerum suas delicias. — (d) adhibuisti. — (e) Simonides ex Caea insula poeta insignis: testatur Fabius in tristium rerum tractatione excelluisse. Hor. l. 2. od. 1. *Ceae retractas munera naeniae*.

EGNATII

Ineptiam exagitat usquequaque ridentis, ut dentium candorem ostentaret.

Egnatius, quod candidos habet dentes
(a) Renidet usquequaque: seu ad rei ventum est
(b) Subsellium, cum orator excitat fletum,
Renidet ille, seu pii ad rogum filii
Lugetur, orba cum flet unicum mater,

(a) Arridet omni loco et tempore. — (b) *ad subsellium reorum* i. e. sive Egnatius venit ad judicium, ut munere advocati fungatur.

Renidet ille: quidquid est, ubicunque est,
Quodcunque agit, renidet; hunc habet morbum
Neque elegantem ut arbitror, neque urbanum.
Quare monendus es mihi, bone Egnati,
Si (*c*) urbanus esses, aut Sabinus, aut (*d*) Tiburs,
Aut (*e*) porcus Umber, aut obesus Hetruscus:
Aut (*f*) Lanuvinus ater, atque dentatus,
Aut (*g*) Transpadanus, ut meos quoque attingam,
Aut quilibet, qui puriter lavit dentes:
Tamen renidere usquequaque te nollem:
Nam risu inepto res ineptior nulla est.

(*c*) quicumque es, etiamsi Romanus es etc. — (*d*) *Tiburs* h. e. *ex Tibure*. — (*e*) Umbri Italiae populi, quorum luxus a multis incessitur Scriptoribus. — (*f*) Lanuvinus niger, Lanuvium oppidum Latii. — (*g*) Verona poetae nostri patria est trans Padum.

AGRO SUO

Gratulatur, quod in eo tussi liberatus sit, quam apud suum Sextium contraxerat, cum orationem quandam inter coenam audivisset.

O funde noster, seu Sabine, seu Tiburs,
(Nam te esse (*a*) Tiburtem autumant, quibus non est
Cordi Catullum laedere, at quibus cordi est,
Quovis Sabinum pignore esse contendunt)
Sed seu Sabine, sive verius Tiburs,
Fui libenter in tua suburbana
Villa; malamque pectore exspui tussim:
Non immerenti quam mihi meus venter,
Dum sumptuosas appeto, (*b*) dedit, coenas:
Nam Sextianus dum volo esse conviva,
Orationem in Attium (*c*) petitorem
Plenam veneni, et pestilentiae legit.

(*a*) Mavult poeta fundum suum esse Tiburtem, cujus loci amoenitas celebrior esset. Horat. eam sedem optat od 6. l. 2. *Tibur. . . Sit meae sedes utinam senectae*: non Sabinum, nam Sabini Latii populi fines habent angustos. — (*b*) *dedit*, i. e. attulit. — (*c*) *petitores* dicebantur, qui eundem magistratum appetebant.

Hic me (*d*) gravedo frigida, et frequens tussis
Quassavit, usquedum in tuum sinum fugi,
Et me procuravi ocimoque, et urtica.
Quare refectus maximas tibi grates
Ago, meum quod non es ulta peccatum.
Nec (*e*) deprecor jam, si nefaria scripta
Sexti (*f*) recepso, quin gravedinem, et tussim
Non mi, sed ipsi Sextio ferat frigus,
Qui tunc vocat me, cum malum legit librum.

(*d*) morbus capitis est cum humor crassior e cerebro defluens movet tussim siccam et frequentem. — (*e*) nec recuso. — (*f*) pro recepero.

CATULLUS E BITHYNIA

Decedens, ubi hyems erat, substitit in Troade ob fratris obitum.

Jam ver (*a*) egelidos refert tepores,
Jam coeli furor aequinoctialis
Jucundis Zephyri silescit auris.
Linquantur (*b*) Phrygii, Catulle, campi,
(*c*) Nicaeaeque ager uber aestuosae:
Ad claras Asiae volemus (*d*) urbes.
Jam mens praetrepidans avet vagari.
Jam laeti studio pedes vigescunt.
O dulces comitum valete coetus,
Longe quos simul a domo profectos,
(*e*) Diversos variae viae reportant.

(*a*) i. e. tepidos, ita in Sveton. in Augusto: Perfundebatur aqua egelida, aut sole multo calefacta. — (*b*) Phrygia est pars Asiae minoris. — (*c*) urbs Bithyniae primaria; dicitur *aestuosa*, quod aer aestatis tempore non sit saluber. — (*d*) de Asiae minoris urbibus loquitur, quae sunt Ephesus, Smyrna, Colophon, Miletus. — (*d*) al. diversae.

CICERONI

Modeste agit gratias ob patrocinium in aliqua causa.

Disertissime Romuli nepotum,
Quot sunt, quotque fuere, Marce Tulli.

Quotque post aliis erunt in annis:
Gratias tibi maximas Catullus
Agit pessimus omnium poëta,
Tanto pessimus omnium poëta,
Quanto tu optimus (*a*) omnium patronus.

(*a*) Cicero omnium patronus vulgo dicebatur, ita etiam Aulus Caecinna vocat ep. ad fam. 7. lib. 8.

LICINII CALVI

Poetae et oratoris eximii consuetudinem et collocutionem sibi esse carissimam venustissime scribit.

Hesterno, Licini, die otiosi
Multum (*a*) lusimus in meis tabellis.
Ut convenerat esse: (*b*) delicatos
Scribens versiculos uterque nostrum,
(*c*) Ludebat numero modò hoc, modo illoc,
(*d*) Reddens mutua per jocum atque vinum.
Atque illinc abii, tuo lepore
Incensus, Licini, facetiisque,
Ut nec me miserum cibus juvaret,
Nec somnus tegeret quiete ocellos:
Sed toto indomitus furore lecto
Versarer, cupiens videre lucem,
Ut tecum loquerer, simulque ut essem.
At defessa labore membra postquam
Semimortua lectulo jacebant,
Hoc, jucunde, tibi (*e*) poema feci.
Ex quo perspiceres meum dolorem.
Nunc audax, cave, sis: precesque nostras
Oramus, cave despuas (*f*) ocelle,
Ne poenas (*g*) Nemesis reposcat a te.
Est vehemens Dea, laedere hanc caveto.

(*a*) i. e. per lusum conscripsimus. — (*b*) i. e. exquisita, ita Cic. in Pisonem *Delicatissimis verbis exprimere omnia conviviorum genera*. — (*c*) ludebamus versibus nunc isto, nunc illo modo. — (*d*) rependentes ultro citroque carmina — (*e*) *poema*, i. e. epigramma — (*f*) tuo supercilio despicias preces. (*g*) Dea malefactorum ultrix.

IN NONIUM ET VATINIUM.

Quid est, Catulle, quid moraris emori?
(*a*) Sella in curuli (*b*) Struma Nonius sedet:
Per (*c*) consulatum (*d*) pejerat (*e*) Vatinius.
Quid est, Catulle, quid moraris emori?

(*a*) Propria erat majorum magistratuum, Consulum, Praetorum, et Ædilium, qui vehebantur curru, in quo sella eburnea. — (*b*) fuit praetor, hunc Antonius proscripsit, ut haberet opalum ejus sestertiis 20000 aestimatum, qui erat gemma pretiosissima. — (*c*) Per consulatum suum. — (*d*) falso jurat. — (*e*) in hunc iniquissimae vitae hominem exstat Cic. oratio acerbissima.

DE CALVI

Eloquentia, et corporis exiguitate.

Risi nescio quem modo in corona,
Qui, cum mirifice (*a*) Vatiniana
Meus crimina (*b*) Calvus explicasset,
Admirans ait haec, manusque tollens:
Dii magni, (*c*) salaputium disertum!

(*a*) De Vatinio homine scelesto jam supra. — (*b*) orator disertissimus, cui etiam summam elegantiam tribuit Cic. (*c*) locus hic obscurissimus. Vox *Salapusium* est nutricum pueris blandientium, a *sale* et *pusius* esse composita dicitur, *pusius* autem, *pusus*, et *pusio* notant puerum, cum Calvus esset exiguae staturae admirans quis ejus eloquentiam salis pleuam in Vatinium, serio putavit esse puellum, exclamavitque more nutricum; *Dii magni* etc.

IN CAMERIUM

Quaeritando, quo loco lateat, jocose exponit quantum sudarit.

Oramus, si forte non molestum est,
Demonstres ubi sint tuae tabernae.

Te (*a*) campo quaesivimus minore,
Te in (*b*) circo, te in omnibus (*c*) libellis,
Te in (*d*) templo superi Jovis sacrato,
In (*e*) Magni simul ambulatione:
Sed te jam quaerere Herculis labos est:
Tanto te in fastu (*f*) negas, amice.
Dic nobis ubi sis futurus: ede hoc
Audacter: committe, crede luci.
Si linguam clauso tenes in ore,
Fructus projicies (*g*) amoris omnes.
Non (*h*) custos si fingar ille Cretum,
Non (*i*) Ladas si ego, pennipesve (*k*) Perseus,
Non si Pegaseo ferar volatu,
Non (*l*) Rhesi niveis citisque bigis:
Adde huc (*m*) plumipedes, volatilesque,
Ventorumque simul require cursum,
Quos junctos, Cameri, mihi dicares:
Defessus tamen omnibus medullis,
Et multis languoribus peresus
Essem, te, mi amice, quaeritando.

(*a*) *Campus minor* est Caelius campus, ibi ludi aliquando fiebant, Ovid. 3. Fast. *Coelius accipiat pulverulentus equos.* (*b*) in circo maximo: plures Romae Circi fuerunt. — (*c*) tabernis librariis. — (*d*) in templo Capitolino, — (*e*) in Pompeii porticu, Ovid. de art. *Tu modo Pompeja lentus spatiare sub umbra*. — (*f*) i. e. celas. — (*g*) amoris in me. — (*h*) *custos Cretensium* i. e. Daedalus Eupalami filius: vide mythologos. (*i*) *Ladas* fuit cursor Alex. Magni tanta velocitate pedum, ut nec vestigia in arena relinqueret. — (*k*) Filius Jovis et Danaes: hic talaria et petasum a Mercurio accepit. — (*l*) *Rhesus* Thraciae rex equos habuit velocissimos. — (*m*) i. e. vel aves, vel Zetum et Calain Boreae filios mihi donares.

JULIÆ ET MANLII TORQUATI

Epithalamium.

Collis o (*a*) Heliconei
Cultor, Uraniae genus,
Qui rapis teneram ad virum

(*a*) *Helicon* Boeotiae mons Apollini et musis sacer.

Virginem, o Hymenaee Hymen,
O (*b*) Hymen Hymenaee.
Cinge tempora floribus
Suaveolentis amaraci.
(*c*) Flammeum cape: laetus huc
Huc veni niveo gerens
Luteum pede soccum.
Excitusque hilari die,
Nuptialia concinens
Voce carmina tinnula,
Pelle humum pedibus, manu
(*d*) Pineam quate taedam.
Namque Julia Manlio,
Qualis Idalium colens
Venit ad (*e*) Phrygium Venus
Judicem, bona cum bona
Nubit alite virgo:
Floridis velut enitens
Myrtus (*f*) Asia ramulis,
Quos Hamadryades deae
(*g*) Ludicrum sibi roscido
Nutriunt humore.
Quare age, huc aditum ferens
Perge linquere (*h*) Thespiae
Rupis Aonios specus,
Lympha quos super irrigat
Frigerans (*i*) Aganippe.
Ac domum dominam voca
Conjugis cupidam novi,
Mentem amore revinciens,
Ut tenax hedera huc et huc
Arborem implicat errans.

(*b*) Hymen nuptiarum praeses, filius *Uraniae* musae, *cultor Heliconii collis*. — (*c*) *flammeum* erat velum lutei coloris, quo nuptae faciem tegebant. — (*d*) *pineam* vel *spineam*: utramque taedam fuisse adhibitam in nuptiis constat. vid. Ovid. fast. lib. 6. — (*e*) *Phrigius judex* est *Paris* pastor in Ida, qui pomum pulchriori Deae adjudicavit. — (*f*) *Myrtus Asia*, *Asia* hic est adjectivum Paludis in Mysia myrti feracissimae. (*g*) ad oblectationem. — (*h*) Thespiae oppidum Boeotiae prope Heliconem. — (*i*) Boeotiae fons factus Pegasi equi alati ungula.

Vos item simul integrae
Virgines, quibus advenit
Par dies, agite, (*k*) in modum
Dicite: o Hymenaee Hymen,
Hymen o Hymenaee.
Quis Deus magis ah magis
Est petendus amantibus?
Quem colent homines magis
Caelitum? o Hymenaee Hymen,
Hymen o Hymenaee.
Nulla quit sine te domus
Liberos dare, nec parens
Stirpe jungier; at potest,
Te volente. Quis huic Deo
Compararier ausit?
Quae tuis careat sacris,
Non queat dare (*l*) praesides
Terra finibus: at queat,
Te volente. Quis huic Deo
Compararier ausit?
Claustra pandite januae.
Virgo adest: viden' ut (*m*) faces
Splendidas quatiunt comas?
Sed moraris, abit dies,
(*n*) Prodeas nova nupta.
Tardet ingenuus pudor,
Quae tamen magis audiens
Flet, quod ire necesse sit.
Sed moraris, abit dies,
Prodeas nova nupta.
Flere desine: non tibi
(*o*) Aurunculeja periculum est,
(*p*) Ne qua foemina pulchrior
Clarum ab Oceano diem
Viderit venientem.

(*k*) in numerum canite. — (*l*) i. e. rectores finium alicujus loci. — (*m*) faustum conjugii augurium. — (*n*) procede. (*o*) cognomen novae sponsae. — (*p*) ita acclamabant veteres novae nuptae: *nulla te hodie foemina pulchrior*.

Talis in vario solet
Divitis domini hortulo
Stare flos Hiacynthinus.
Sed moraris, abit dies,
Prodeas nova nupta.
Prodeas nova nupta sis:
(q) (Jam videtur) ut audias
Nostra verba: (viden'? faces
Aureas quatiunt comas.)
Prodeas nova nupta.
Tollite, o pueri, faces:
(r) Flammeum videor videre.
Ite, concinite in modum.
Io Hymen Hymenaee io,
Io Hymen Hymenaee.
En tibi domus ut potens,
Et beata viri tui,
Quae tibi sene serviet:
Io Hymen Hymenaee io,
Io Hymen Hymenaee.
Usque dum tremulum movens
Cana (s) tempus anilitas
Omnia omnibus (t) annuit.
Io Hymen Hymenaee io,
Io Hymen Hymenaee.
Transfer omine cum bono
Limen aureolos pedes,
(u) Rasilemque (x) subi forem.
Io Hymen Hymenaee io,
Io Hymen Hymenaee.
(y) Torquatus volo parvulus
Matris e gremio suae
Porrigens teneras manus

(q) jam incipit apparere sponsa. — (r) *flammeum*, i. e. velum nuptiale. — (s) i. e. tempora cana. — (t) *annuit* pro *annuet*, sicuti *edim*, *is*, *it*, senibus tremulum est caput ita, ut videantur omnibus omnia annuere. — (u) politam. — (x) infaustum omen si nupta ad limen offenderet. — (y) ita Virg. lib. 4. *parvulus luderet Æneas*.

Dulce rideat ad patrem
Semihiante labello.
  Sit suo similis patri
Manlio, et facile insciis
Noscitetur ab omnibus,
Et pudicitiam suae
Matris indicet ore.
  Talis illius a bona
Matre laus genus approbet,
Qualis unica ab optima
(z) Matre Telemacho manet
Fama Penelopeo.

(z) Telemacho Penelopes filio ingens fuit gloria ob matris castitatem, quae absente Ulysse per 20. ann. pudicitiam servavit.

* CARMEN NUPTIALE

Fortasse in ejusdem Juliae et Manlii nuptiis.

(*a*) Vesper adest, juvenes, (*b*) consurgite; vesper
  Olympo
Expectata diu vix tandem lumina tollit.
Surgere jam tempus, jam pingues linquere mensas.
Jam veniet virgo, jam dicetur Hymenaeus.
(*c*) Hymen o Hymenaee, Hymen ades o Hymenaee.
  Cernitis, innuptae, juvenes? consurgite contra.
Nimirum aethereos ostendit Noctifer ignes.
Sic certe: viden' ut (*d*) perniciter exsiluere?
Non temere exsiluere: cavent quo jure parent se.
Hymen o Hymenaee, Hymen ades o Hymenaee.
  Non facilis nobis, (*e*) aequales, palma parata est.
Aspicite, innuptae secum ut meditata requirant.

* Hinc incipit altera pars operis Catulliani, absolutis lyricis in prima parte, in secunda altiori stylo carmen heroicum aggreditur: in eo puellae et adolescentes juvenes de commodis et incommodis nuptiarum contendunt.

(*a*) Vesper i. e. sidus Veneris. — (*b*) a mensa. — (*c*) hic versus est intercalaris: in hoc poeta aemulatus est Theocritum Idyll. 18. — (*d*) ut juvenes contra nos exsiluere, hos decet a nobis vinci. — (*e*) o sodales.

Non frustra meditantur: habent (*f*) memorabile
quod sit.
(*g*) Nos alio mentes, alio divisimus aures;
Jure igitur vincemur: amat victoria curam.
Quare nunc animos saltem (*h*) committite vestros;
Dicere jam incipient, jam respondere decebit:
Hymen o Hymenaee, Hymen ades o Hymenaee.
Hespere, qui coelo fertur crudelior (*i*) ignis?
Qui natam possis complexu avellere matris,
Complexu matris retinentem avellere natam?
Quid faciant hostes capta crudelius urbe?
Hymen o Hymenaee, Hymen ades o Hymenaee.
Hespere, qui coelo lucet jucundior ignis?
Qui desponsa (*k*) tua firmes connubia flamma?
Quod pepigere viri, pepigerunt ante parentes,
Nec junxere prius, quam se tuus extulit ardor.
Quid datur a divis felici optatius hora?
Hymen o Hymenaee, Hymen ades o Hymenaee
Hesperus e nobis, aequales, abstulit unam.
Namque (*l*) tuo adventu vigilat custodia semper:
Nocte latent fures, quos idem saepe revertens
Hespere (*m*) mutato comprendis nomine eosdem.
At lubet innuptis (*n*) ficto te carpere questu.
Quid tum si carpunt, tacita quem mente requirunt?
Hymen o Hymenaee, Hymen ades o Hymenaee.
Ut flos in septis secretus nascitur hortis,
Ignotus pecori, nullo contusus aratro,
Quem mulcent aurae, firmat sol, educat imber:
Multi illum pueri, multae optavere puellae:
Idem cum tenui carptus defloruit ungui,
Nulli illum pueri, nullae optavere puellae:
Sic virgo dum intacta manet, tum cara suis: sed
Cum castum amisit polluto corpore florem,

(*f*) quod sit dignum memoratu. — (*g*) nos ad alia advertimus mentes et aures. — (*h*) componite. — (*i*) *ignis* pro stella. — (*k*) confirmabatur connubium Hespero exoriente. — (*l*) te exoriente. — (*m*) post occasum solis Hesperus, ante ortum Lucifer vocaris, et deprehendis fures, i. e. amantes. — (*n*) placet puellis te increpare fictis querelis.

Nec pueris jucunda manet, nec cara puellis.
Hymen o Hymenaee, Hymen ades o Hymenaee.
Ut vidua in nudo vitis quae nascitur arvo,
Nunquam se extollit, nunquam mitem educat uvam,
Sed tenerum prono deflectens pondere corpus,
Jam Jam contingit summum radice (*o*) flagellum.
Hanc nulli agricolae, nulli accoluere juvenci:
Sic virgo, dum intacta manet, tum inculta senescit.
Cum par connubium maturo tempore adepta est,
Cara viro magis, et minus est invisa parenti.
At tu (*p*) ne pugna cum tali conjuge, virgo:
Non aequum est pugnare, pater cui tradidit ipse,
Ipse pater cum matre, quibus parere necesse est.
Virginitas non tota tua est: ex parte parentum est:
Tertia pars matri data, pars data tertia patri,
Tertia sola tua est: noli pugnare duobus,
Qui genero sua jura simul cum dote dederunt.
Hymen o Hymenaee, Hymen ades o Hymenaee.

(*o*) *flagellum*, est summitas ramorum cujuscumque arboris.
(*p*) ne resiste.

PELEI ET THETIDOS

Nuptias celebraturus Poeta ab Argonautica expeditione orditur, describensque regium nuptiarum apparatum ad Theseum et Ariadnen digreditur: deinde ad scopum reversus Parcas carmen nuptiale canentes, et Achillis fata praedicentes inducit. *

(*a*) Peliaco quondam prognatae vertice pinus
Dicuntur liquidas Neptuni nasse per undas
(*b*) Phasidos ad fluctus, et fines Æetaeos:

* Male inscribitur hoc poema *Argonautica*, nam solum initium versatur circa Cholchicam expeditionem; caeterum nuptias canere aggreditur.
(*a*) *Pelion* Thessaliae mons; Jason juxta Pelion navim aedificavit. — (*b*) *Phasis* est fluvius Cholchidis ab Armenia in Euxinum illabens. *Æetaei fines*; in Cholchide Asiae regione

Cum laeti juvenes Argivae robora pubis
Auratam optantes Colchis avertere pellem,
Ausi sunt vada salsa cita decurrere puppi,
Caerula verrentes abiegnis aequora palmis:
(*c*) Diva quibus retinens in summis urbibus arces
Ipsa levi fecit (*d*) volitantem flamine currum,
Pinea conjungens inflexae texta carinae.
Illa rudem cursu prima imbuit (*e*) Amphitriten.
Quae simul ac rostro ventosum proscidit aequor,
Totaque remigio spumis incanuit unda,
Emersere feri candenti e gurgite vultus
Æquoreae monstrum Nereides admirantes:
(*f*) Illaque, atque alia viderunt luce marinas
Mortales oculi praestanti corpore Nymphas
Visendi studio extantes e gurgite cano.
Tum Thetidis Peleus incensus fertur amore,
Tum Thetis humanos non despexit hymenaeos,
Tum (*g*) Thetidi (*h*) pater ipse jugandum Pelea
    sensit.
O nimis optato saeclorum tempore nati
Heroes salvete, deum genus, o bona mater:
Vos ego saepe meo vos carmine compellabo,
Teque adeo eximie taedis felicibus aucte
Thessaliae columen Peleu, cui Jupiter ipse,
Ipse suos divûm genitor concessit amores.
Tene Thetis tenuit pulcherrima (*i*) Neptunine?

regnavit rex *Æetas*: huc Jason cum *lecta pube* navigavit, et Medeae regis filiae artibus vellus aureum inde exportavit, de hac fabula vid. Diod. Sic. Ovid. etc. — (*c*) i. e. Minerva. cui arces consecrabantur. Virg. ecl. 2. *Pallas quas condidit arces Ipsa colat*. — (*d*) *volit. cur.* i. e. navim metaphorice. (*e*) Amphitrite fuit Neptuni uxor, unde saepius pro mari sumitur: navis Argo prima omnium mare *imbuit*, i. e. docuit navigationem. — (*f*) *illa luce atque* alia, idest, quotidie. (*g*) alia est Tethys, alia est *Thetis*. de hac loquitur Catull. ambae marinae Deae: haec nupsit Peleo et Achillem peperit, unde *Pelides* Achilles dicitur. Peleus Æaci et Æginae filius, Jovis nepos, Achillis pater. — (*h*) i. e. Jupiter Thetidem hanc Peleo nepoti suo ducendam concessit, licet ipse eam deperiret; nam a Nereo audierat ab illa oriturum filium, qui patrem e coelo ejiceret, sicuti ipse Saturnum exturbaverat; unde Statius. *Magnanimum Æacidem formidatamque tonanti Progeniem, et patrio vetitam succedere coelo*. vid. Ovid. metam. lib. 11. — (*i*) *Neptunine* i. e. *Tethys* filia Neptuni;

Tene suam (*k*) Tethys concessit ducere neptem?
Oceanusque, mari totum qui amplectitur orbem?
Quae simul optatae finito tempore luces
Advenere, domum conventu teta frequentat
Thessalia: oppletur laetanti regia coetu.
Dona ferunt; prae se declarant gaudia vultu.
Deseritur (*l*) Scyros: linquunt. (*m*) Phthiotica Tempe,
Grajugenasque domos, ac maenia (*n*) Larissaea.
(*o*) Pharsalon coeunt, Pharsalia tecta frequentant.
Rura colit nemo, mollescunt colla juvencis:
Non humilis curvis purgatur vinea rastris:
Non glebam prono convellit vomere taurus:
Non falx attenuat frondatorum arboris umbram:
Squallida desertis rubigo infertur aratris.
(*p*) Ipsius at sedes, quacunque opulenta recessit
Regia, fulgenti splendent auro, atque argento.
Candet ebur soliis, collucent pocula mensis:
Tota domus gaudet regali splendida gaza.
(*q*) Pulvinar vero divae geniale locatur
Sedibus in mediis, indo quod dente politum
Tincta tegit roseo (*r*) conchyli purpura fuco.
Haec vestis priscis hominum variata figuris,
Heroum mira virtutes indicat arte.
(*s*) Namque fluentisono prospectans (*t*) litore Diae,
Thesea cedentem celeri cum classe tuetur
Indomitos in corde gerens Ariadna furores:

hunc Catull. confundit cum Nereo; ita Virg. *Nerine Galathea.* (*k*) haec *Tethys*, prima syllaba producta, est uxor et mater Oceani, quae ex Nereo genuit Thetidem Tethyos, et Oceani *neptem.* — (*l*) Ægei maris insula Phaenice olim dicta, Homeri sepulcro veneranda, et Achillis ortu clara. — (*m*) sic dicta ab urbe vicina *Phtia.* — (*n*) plures fuere Larissae, haec est urbs Thessaliae, unde *Larissaeus Achilles.* — (*o*) Pharsalus oppidum Thessaliae: hic duorum bellorum civilium procellae detonuere inter Caes. et Pomp. et inter August. et percussores Caes. Brutum et Cass — (*p*) i. e *Regia Pelei quacumque patet etc.* — (*q*) Lectulus genialis Thetidis. — (*r*) muricis. (*s*) longior est haec digressio quam ferri possit, sed poetarum lyricorum ut Catulli et Pindari alia est agendi ratio; narrat hic Ariadnes fabulam in eo tapete depictam. — (*t*) *Litore Dia* i. e. Naxos insula Ægei: huc appulit Theseus occiso Minotauro e Creta rediens, et immemor beneficii hic Ariadnen dereliquit.

Nec dum etiam, sese, quae visit, visere credit:
Utpote fallaci quae tum primum excita somno
Desertam in sola miseram se cernit arena.
Immemor at juvenis fugiens pellit vada remis,
Irrita ventosae linquens promissa procellae.
Quem procul ex alga moestis (*u*) Minois ocellis,
Saxea ut effigies bacchantis prospicit (*x*) Evoe,
Prospicit, et magnis curarum fluctuat undis,
Non flavo retinens subtilem vertice mitram,
Non contecta levi velatum pectus amictu,
Omnia quae toto delapsa e corpore passim
Ipsius ante pedes fluctus salis allidebant.
Sed neque tum mitrae, neque tum fluitantis amictus
Illa vicem curans, toto ex te pectore, Theseu,
Toto animo, tota pendebat perdita mente.
Ah miseram assiduis quam luctibus (*y*) externavit
Spinosas (*z*) Erycina serens in pectore curas.
Illa tempestate ferox, et tempore Theseus
Egressus curvis e litoribus (*a*) Piraei
Attigit injusti regis (*b*) Gortynia tecta.
Nam perhibent olim crudeli peste coactam
(*c*) Androgeoneae poenas exsolvere caedis,
Electos juvenes simul et decus innuptarum
Cecropiam solitam esse dapem dare (*d*) Minotauro.
Queis augusta malis cum moenia vexarentur,
Ipse suum Theseus pro caris corpus Athenis
Projicere optavit potius, quam talia Cretam
Funera (*e*) Cecropiae (*f*) nec funera portarentur.

(*u*) i. e. Ariadne; dicitur *Minois*, erat enim Cretae regis filia. — (*x*) Evoe, i. e. uti Bacchantis Maenadis effigies. (*y*) i. e. extra se posuit, mente alienavit. — (*z*) Venus *Erycina* in Eryce monte colebatur. — (*a*) non ex Piraeo Athenarum portu, sed ex Phalero solvisse Thesea scribit Diodor. et Pausan. — (*b*) i. e. Cretenses domos, Gortyna urbs Cretae insulae; hic labyrinthus injusti Regis Minois jussu extructus fuisse dicitur. — (*c*) Androgeos filius fuit Regis Minois ab Atheniensibus invidia occisus. — (*d*) Minos pater Athenienses devicit, et septem adolescentes et totidem puellas a Minotauro devorandas mittere in Cretam coegit. (*e*) urbs Athenarum dicta *Cecropia* a Cecrope primo rege. (*f*) *Funera nec funera:* sic Cic. dixit Phil. 1. *insepulta se-*

Atque ita nave levi nitens, ac lenibus auris,
Magnanimum ad Minoa venit, sedesque superbas.
Hunc simul ac cupido conspexit lumine (*g*) virgo
Regia, quam suaves expirans castus odores
Lectulus in molli complexu matris alebat:
Quales (*h*) Eurotae progignunt flumina myrtos,
Aurave distinctos educit verna colores:
Non prius ex illo flagrantia declinavit
Lumina, quam cuncto concepit pectore flammam
Funditus, atque imis exarsit tota medullis,
Heu! misere exagitans immiti corde furores.
Sancte (*i*) puer, curis hominum qui gaudia misces,
(*k*) Quaeque regis Golgos, quaeque Idalium frondosum,
Qualibus incensam jactastis mente puellam
Fluctibus, in flavo saepe hospite suspirantem?
Quantos illa tulit languenti corde timores!
Quantum saepe magis fulgore expalluit auri!
Cum saevum cupiens contra contendere (*l*) monstrum,
Aut mortem oppeteret Theseus, aut praemia laudis.
Non ingrata, tamen frustra, munuscula divis
Promittens, tacito suspendit vota labello.
Nam velut in summo quatientem brachia (*m*) Tauro
Quercum, aut conigeram sudanti cortice pinum,
Indomitus turbo contorquens flamine robur
Eruit: illa procul radicibus exturbata
Prona cadit, lateque et cominus obvia frangit:
Sic domito saevum prosternit corpore Theseus
Nequidquam vanis jactantem cornua ventis.
Inde pedem sospes multa cum laude reflexit,
Errabunda regens tenui vestigia filo,

pultura, et Manil. lib. 5. de Andromeda: *Virginis et vivae rapitur sine funere funus*. — (*g*) Ariadne Minois filia. (*h*) *Eurotas* est Fluv. Laconiae Spartam alluens myrtis consitus. — (*i*) Cupidinem alloquitur. — (*k*) Venus, quae apud Golgos, et Idalium in Cypro colebatur. — (*l*) hoc monstrum labyrintho inclusum Theseus tenui regens vestigia filo, quod dederat Ariadna, interfecit. — (*m*) *in summo* Tauro monte totius Asiae maximo.

Ne labyrintheis e flexibus egredientem
Tecti frustraretur inobservabilis error.
Sed quid ego a primo digressus carmine plura
Commemorem? ut linquens genitoris (*n*) filia vultum,
Ut consanguineae complexum, ut denique matris,
Quae misero gnatae fleret deperdita luctu,
Omnibus his Thesei dulcem praeoptarit amorem?
Aut ut vecta ratis spumosa ad litora Diae,
Aut ut (*o*) eam tristi devictam lumina somno
Liquerit immemori discedens pectore conjux?
Saepe illam perhibent ardenti corde furentem
Clarisonas imo fudisse e pectore voces.
Ac tum praeruptos tristem conscendere montes,
Unde aciem in pelagi vastos protenderet aestus:
Tum tremuli salis adversas procurrere in undas:
Atque haec extremis moestam dixisse querelis,
Frigidulos udo singultus ore cientem:
Siccine me patriis avectam, perfide, ab oris,
Perfide, deserto liquisti in litore, Theseu?
Siccine discedens neglecto numine divûm
Immemor ah! devota domum perjuria portas?
Nullane res potuit crudelis flectere mentis
Consilium? tibi nulla fuit clementia praesto,
Immite ut nostri vellet miserescere pectus?
At non haec quondam nobis promissa dedisti
Voce: mihi non hoc miserae sperare jubebas:
Sed connubia laeta, sed optatos hymenaeos.
Quae cuncta aërii discerpunt irrita venti.
Nunc jam nulla viro juranti foemina credat,
Nulla viri speret sermones esse fideles:
Qui, dum aliquid cupiens animus praegestit apisci,
Nil metuunt jurare, nihil promittere parcunt.
Sed simul ac cupidae mentis satiata libido est,
Dicta nihil metuere, nihil perjuria curant.
Certe ego te in medio versantem turbine lethi

(*n*) quomodo Ariadne genitorem, sororem Phaedram, et matrem Pasiphaen deseruerit. — (*o*) quomodo Ariadnem tristem somnum dormientem reliquerit Theseus.

Eripui, et potius (*p*) germanum amittere crevi,
Quam tibi fallaci supremo in tempore deessem.
Pro quo dilaceranda feris dabor, alitibusque
Praeda, neque injecta tumulabor mortua terra.
Quaenam te genuit sola sub rupe leaena?
Quod mare conceptum spumantibus expuit undis?
Quae Syrtis, quae Scilla vorax, quae vasta Charybdis,
Talia qui reddis pro dulci praemia vita?
Si tibi non cordi fuerant connubia nostra,
Saeva quod horrebas (*q*) prisci praecepta parentis:
Attamen in vestras (*r*) potuisti ducere sedes
Quae tibi jucundo famularer serva labore,
Candida permulcens liquidis vestigia lymphis,
Purpureave tuum consternens veste cubile.
Sed quid ego ignaris nequidquam conqueror auris,
Externata malo, quae nullis sensibus auctae
Nec missas audire queunt, nec reddere voces?
Ille autem prope jam mediis versatur in undis,
Nec quisquam apparet vacua mortalis in (*s*) alga.
Sic nimis insultans extremo tempore saeva
Fors etiam nostris (*t*) invidit questubus aures.
Jupiter omnipotens utinam ne tempore primo
(*u*) Gnossia Cecropiae tetigissent litora puppes;
Indomito nec dira ferens (*x*) stipendia tauro
Perfidus in Cretam (*y*) religasset navita funem:
Nec malus (*z*) hic celans dulci crudelia forma
Consilia in nostris requiesset sedibus hospes.
Nam quo me referam? quali spe perdita nitar?
(*a*) Idaeosne petam montes? ah (*b*) gurgite lato
Discernens pontum trueulentum ubi dividit aequor!
An patris auxilium sperem, quemve ipsa reliqui

(*p*) Minotaurum fratrem meum. — (*q*) *prisci parentis*, i. e. Cecropis, qui leges et praecepta connubiorum primus Atheniensibus dederat. — (*r*) saltem poteras in tuam patriam me perducere. — (*s*) vacuo in hoc litore. — (*t*) negavit. — (*u*) Cretensia ab urbe *Gnosso* dicta *Gnossia*. — (*x*) dira vectigalia juvenum et puellarum. — (*y*) solvisset funem versus Cretam. — (*z*) Theseus crudelem animum celans sub blanda specie. — (*a*) Ida omnium montium Cretensium altissimus. (*b*) mare saevum vasto freto separat me a patria.

Respersum (*c*) juvenem fraterna caede secuta?
Conjugis an fido consoler memet amore,
Qui refugit lentos incurvans gurgite remos?
Praeteream litus? nullo sola insula tecto.
Nec patet egressus pelagi cingentibus undis.
Nulla fugae ratio, nulla spes: omnia muta,
Omnia sunt deserta, ostentant omnia lethum.
Non tamen ante mihi languescent lumina morte,
Nec prius a fesso secedent corpore sensus,
Quam justam a divis exposcam prodita multam,
Coelestumque fidem postrema comprecer hora.
Quare facta virum multantes vindice poena
(*d*) Eumenides, quibus anguineo redimita capillo
Fons expirantis praeportat (*e*) pectoris iras,
Huc huc adventate, meas audite querelas,
Quas ego, vae miserae, extremis proferre medullis
Cogor inops, ardens, amenti caeca furore.
Quae quoniam vere nascuntur pectore ab imo,
Vos nolite pati nostrum vanescere luctum:
Sed quali solam Theseus me mente reliquit,
Tali mente, deae, funestet seque suosque.
Has postquam maesto profudit pectore voces,
Supplicium saevis exposcens anxia factis:
Annuit invicto coelestum numine rector:
Quo tunc et tellus, atque horrida contremuerunt
Æquora, concussitque micantia sidera mundus.
Ipse autem caeca mentem caligine (*f*) Theseus
(*g*) Consitus oblito demisit pectore cuncta,
Quae mandata prius constanti mente tenebat:
Dulcia nec moesto sustollens signa parenti,
Sospitem, et ereptum se ostendit visere portum.
Namque ferunt, olim classi cum moenia Divae

(*c*) Theseum cruentatum caede Minotauri fratris mei. — (*d*) *Eumenides* furiae Tisiphone, Megaera, Alecto. — (*e*) hominis exspirantis. — (*f*) Theseus oblitus est mandata patris, ut si victor occiso Minotauro evaderet, domum rediens candida vela extolleret, nigris, quibus in Cretam navigabat, omnino depositis, quae quidem non extulit Theseus: unde Ægeus pater arbitratus filium interfectum in mare se praecipitem dedit, unde dictum mare Ægaeum. — (*g*) *consitus* i. e. correptus.

Linquentem gnatum ventis concrederet Ægeus,
Talia complexum juveni mandata dedisse:
Gnate mihi longa jucundior unice vita,
Gnate, ego quem in dubios cogor dimittere casus,
Reddite in (*h*) extremae nuper mihi fine senectae:
Quandoquidem fortuna mea, ac tua fervida virtus
Eripit invito mihi te; cui languida nondum
Lumina sunt gnati cara saturata figura:
Non ego te gaudens laetanti pectore mittam,
Nec te ferre sinam fortunae (*i*) signa secundae.
Sed primum multas expromam mente querelas,
Canitiem terra, atque infuso pulvere foedans,
Inde (*k*) infecta vago suspendam lintea malo,
Nostros ut luctus, nostraeque incendia mentis
(*l*) Carbasus obscura dicat ferrugine Hibera.
Quod tibi si sancti concesserit (*m*) incola Itoni
Quae nostrum genus, ac sedes defendere sueta
Annuit, ut tauri respergas sanguine dextram.
Tum vero facito, ut memori tibi condita corde
Haec vigeant mandata, nec ulla obliteret aetas.
Ut simul ac nostros invisent lumina colles,
Funestam antennae deponant undique vestem,
Candidaque intorti sustollant vela rudentes:
Quamprimum cernens ut laeta gaudia mente
Agnoscam, cum te reducem aetas prospera sistet.
Haec mandata prius constanti mente tenentem
Thesea, ceu pulsae ventorum flamine nubes
Aerium nivei montis liquere cacumen.
At pater, ut summa prospectum ex arce petebat,
Anxia in assiduos absumens lumina fletus,
Cum primum inflati conspexit lintea veli,
Praecipitem sese scopulorum e vertice jecit,
Amissum credens immiti Thesea fato.

(*h*) Theseus apud avum educatus fuit, unde vidit patrem, cum jam adolevisset. — (*i*) velum candidum quod meliori fortunae congruit, Catul. sup. *fulsere quondam candidi tibi soles*. — (*k*) *infecta* i. e. nigra, unde *infectores*. — (*l*) *Carbasus Hibera*, ex Hispania optima vela: haec demonstrent maerorem meum. — (*m*) Dea *Sancti Itoni* est Pallas: haec est urbs Boeotiae ubi templum Minervae antiquissimum.

Sic funesta domus ingressus tecta paterna
Mortę, ferox Theseus, qualem (*n*) Minoidi luctum
Obtulerat (*o*) mente immemori, talem ipse recepit.
(*p*) Quae tamen adspectans cedentem moesta carinam
Multiplices animo volvebat saucia curas.
(*q*) At parte ex alia florens volitabat Jacchus,
Cum (*r*) thiaso Satyrorum, et (*s*) Nysigenis Silenis,
Te quaerens, Ariadua, tuoque incensus amore:
Qui tum alacres passim lymphata mente furebant,
(*t*) Evoe bacchantes, evoe capita inflectentes.
Horum pars tecta quatiebant cuspide thyrsos.
Pars e divulso raptabant (*u*) membra juvenco,
Pars sese tortis serpentibus incingebant.
Pars (*x*) obscura cavis celebrabant orgia cistis,
Orgia quae frustra cupiunt audire profani.
Plangebant alii proceris tympana palmis,
Aut tereti tenues tinnitus aere ciebant.
Multaque raucisonos efflabant cornua bombos,
Barbaraque horribili stridebat tibia cantu.
Talibus amplifice vestis decorata figuris
Pulvinar complexa suo velabat amictu.
Quae postquam cupide spectando Thessala pubes
Expleta est, sanctis coepit (*y*) decedere Divis.
(*z*) Hic qualis flatu placidum mare matutino
Horrificans Zephyrus proclives incitat undas,
Aurora exoriente, vagi sub lumina solis:
Quae tarde primum clementi flamine pulsae

(*n*) Ariadnae. — (*o*) ingrato animo. — (*p*) Ariadn. — (*q*) i. e. ex alia parte vestis, quae lectum Thetidis contegebat, depingebatur Bacchus superveniens Ariadnae de Thesei perfidia conquerenti: poeta nimium in hujusmodi stragulae nuptialis descriptione immoratur, veluti de nuptiis Pelei et Thetidos oblitus. — (*r*) *thiasus* est turba saltantium. — (*s*) *Silenus* comes Bacch. de fab. Sileni cum asello vide dictionar. P. Calmet in verbo *Silo*. Silenus natus cum Baccho in urbe Nyse in India. — (*t*) *Evoe* quare inclament vide P. Calmet in eodem Dictionar. in verbo *Evoe*. — (*u*) carnes crudas vorabant. — (*x*) *orgia obscura*, festa Bacchi erant obscura et mystica in cistis vimineis reponebantur. — (*y*) i. e. coepit cedere Diis venerandis advenientibus. — (*z*) poeta hic canit modum discedendi eorum, qui ad visendas nuptias accesserant.

Procedunt, leni resonant plangore (*a*) cachinni:
Post vento crescente, magis magis increbescunt,
Purpureaque procul (*b*) nantes a luce refulgent:
Sic tum vestibuli linquentes regia tecta
A se quisque vago passim pede discedebant.
Quorum post abitum, princeps e vertice Pelii
Advenit (*c*) Chiron portans silvestria dona:
Nam quotcumque ferunt campi, quos Thessala magnis
Montibus ora creat, quos propter fluminis undas
Aura parit flores tepidi foecunda Favoni,
Hos indistinctis plexos tulit ipse corollis,
Queis (*d*) permulsa domus jucundo risit odore.
Confestim (*e*) Peneos adest, viridantia Tempe,
Tempe, quae silvae cingunt superimpendentes,
(*f*) Nessonidum linquens claris celebranda choreis
Non vacuus: namque ille tulit radicitus altas
Fagos, ac recto proceras stipite laurus,
Non sine nutanti platano (*g*) lentaque sorore
Flammati Phaetontis, et aeria cupressu.
Haec circum sedes late contexta locavit,
Vestibulum ut molli velatum fronde vireret.
Post hunc consequitur solerti corde (*h*) Prometheus
Extenuata gerens veteris vestigia poenae,
Quam quondam silici restrictus membra catena
Persolvit, pendens e verticibus praeruptis.
Inde (*i*) pater Divum sancta cum conjuge, natisque,
Advenit coelo, te solum, Phoebe, relinquens,
Unigenamque simul (*k*) cultricem montibus Idae

(*a*) metaphorice sonitum undarum appellat *cachinnos*. (*b*) *nantes* undae i. e. labentes refulgent etc. — (*c*) *Chiron* centaurus Achillis praeceptor venit a Pelio altissimo Thessaliae monte. — (*d*) quibus imbuta regia domus suaviter flagravit. — (*e*) Peneus fl. Thessaliae super omnes clarus. (*f*) Nessonides nymphae, dictae a palude Nessonide prope Tempe, quae harum nympharum celebrabantur choreis. (*g*) *lenta sorore Phaetontis*. i. e. populo: sororum Phaetontis nota est fabella. — (*h*) *Prometheus* prudentissimus nuptiis Pelei interfuit ferens indicia diminutae poenae, nam solutus erat a monte Caucaso. — (*i*) Jupiter et Juno. (*k*) non interfuere Phoebus et Diana, cum Diana semper casta conjugio infesta sit, et futurum esset ut Apollo Achillem filium Pelei et Thetidis interficeret.

Pelea nam tecum pariter soror aspernata est,
Nec Thetidis taedas voluit celebrare jugales.
Qui postquam niveos flexerunt sedibus artus,
Large multiplici constructae sunt dape mensae.
Quum interea (*l*) infirmo quatientes corpora motu
Veridicos Parcae coeperunt edere cantus.
His corpus tremulum complectens undique vestis
Candida purpurea talos intexerat ora.
(*m*) At roseo niveae residebant vertice vittae.
Æternumque manus carpebant rite laborem.
Laeva colum molli lana retinebat amictum,
Dextera tum leviter deducens fila supinis
Formabat digitis: tum prono in pollice torquens
Libratum tereti versabat (*n*) turbine fusum:
Atque ita decerpens aequabat semper opus dens,
(*o*) Laneaque aridulis haerebant morsa labellis,
Quae prius in leni fuerant exstantia filo.
Ante pedes autem candentis mollia lanae
Vellera virgati custodibant calathisci.
Hae tum clarisona pellentes vellera voce,
Talia divino fuderunt carmine fata,
Carmine, perfidiae quod post nulla arguet aetas:
O decus eximium, magnis virtutibus augens,
Emathiae columen Peleu, clarissime natu:
Accipe, quod laeta tibi pandunt luce sorores,
Veridicum oraculum: sed vos, (*p*) quae fata sequuntur,
Currite ducentes subtemina, currite fusi.
Adveniet tibi jam portans optata maritis
Hesperus: adveniet fausto cum sidere conjux.
Currite ducentes subtemina, currite fusi.
Nascetur vobis expers terroris Achilles,
Hostibus haud tergo, sed forti pectore notus:
Qui persaepe vago victor certamine cursus

(*l*) *Infirmo* i. e. debili motu. — (*m*) hic poeta habitum Parcarum canentium et opus tam graphice expressit, ut nullus unquam pictor mulieres nentes expingeret. (*n*) in gyrum versabat, *opposito pollice versat opus* Tibul. l. 2. el. 1. — (*o*) *lanea* fila. — (*p*) vos o fusi, a quibus pendent fata *currite* etc.

Flammea praevertet celeris vestigia cervae.
Currite ducentes subtemina, currite fusi.
Non illi quisquam bello se conferet heros,
Cum Phrygii Teucro manabunt sanguine rivi:
Troicaque obsidens longinquo moenia bello
Perjuri Pelopis vastabit tertius haeres (*q*).
Currite ducentes subtemina, currite fusi:.
Illius egregias virtutes, claraque facta
Saepe fatebuntur gnatorum in funere matres:
Cum cinere incanos solvent a vertice crines,
Putridaque infirmis variabunt pectora palmis.
Currite ducentes subtemina, currite fusi.
Namque velut densas praesternens messor aristas
Sole sub ardenti flaventia demetit arva:
Trojugenum infesto prosternet corpora ferro.
Currite ducentes subtemina, currite fusi.
Testis erit magnis virtutibus (*r*) unda Scamandri,
Quae passim rapido diffunditur Hellesponto:
Cujus iter caesis angustans corporum acervis,
Alta (*s*) tepefaciet permista flumina caede.
Currite ducentes subtemina, currite fusi.
(*t*) Denique testis erit morti quoque reddita praeda,
Cum teres excelso coacervatum aggere bustum
Excipiet niveos perculsae virginis artus.
Currite ducentes subtemina, currite fusi.
Nam simul ac fessis dederit fors copiam Achivis
(*u*) Urbis Dardaniae Neptunia solvere vincla:
Alta Polyxenia madefient caede sepulcra.
Quae velut ancipiti succumbens victima ferro
Projiciet truncum submisso poplite corpus.
Currite ducentes subtemina, currite fusi.

(*q*) Agamemnon intelligitur filius Pelopis, dicitur *perjurus*: Myrtillo enim aurigae fidem non servavit, sed in mare praecipitavit: nota est fabula. — (*r*) *Scamander* fl. qui Xantus etiam dicitur, et a quo Troja irrigatur. — (*s*) in *tepefaciet* produxit secundam syllabam. — (*t*) Achilli mortuo data Polyxena quasi pars praedae, quae vivo promissa fuerat: capta Troja cum virgo illa Pyrrho Achillis filio obtigisset, eam ad patris bustum mactavit. — (*u*) *Trojae vincula* i. e. compages murorum: appellantur *Neptunia*, a Neptuno aedificata.

Quare agite optatos animi conjungite amores.
Accipiat conjux felici foedere Divam:
Dedatur cupido jamdudum nupta marito.
Currite ducentes subtemina, currite fusi.
Non illam nutrix orienti luce revisens
(*x*) Hesterno collum poterit circumdare filo.
Currite ducentes subtemina, currite fusi.
Anxia nec mater (*y*) discordis moesta puellae
Secubitu caros mittet sperare nepotes.
Currite ducentes subtemina, currite fusi.
Talia praefantes quondam felicia Pelei
Carmina divino cecinerunt omine Parcae.
Praesentes namque ante domos invisere castas
Saepius, et sese mortali ostendere coetu
Caelicolae nondum (*z*) spreta pietate solebant:
Saepe pater Divum templo in fulgente revisens,
Annua dum festis venissent sacra diebus,
Conspexit terra (*a*) centum procurrere currus.
Saepe vagus (*b*) Liber Parnassi vertice summo
Thyadas effusis evantes crinibus egit:
Cum (*c*) Delphi tota certatim ex urbe ruentes
Acciperent laeti (*d*) Divum fumantibus aris.
Saepe in lethifero belli certamine Mavors,
Aut rapidi (*e*) Tritonis Hera, aut Rhamnusia virgo
Armatas hominum est praesens hortata catervas.
Sed postquam tellus scelere est imbuta nefando,
Justitiamque omnes cupida de mente fugarunt,
Perfudere manus fraterno sanguine fratres:
Destitit extinctos natus lugere parentes.
Optavit genitor primaevi funera nati.

(*x*) credebant veteres post nuptias collum fieri latius. (*y*) *discordis puellae*, i. e. mater anxia et moesta discessu Thetidis filiae proficiscentis, spe nepotum se consolabitur. Fluvius discors dicitur ab Hor., qui se diffindit in duas partes. — (*z*) nondum spreta virtute ab hominibus. — (*a*) fortasse hi sunt ludi Olympici, aut Circenses. — (*b*) unum Parnassi culmen Baccho sacrum, alterum Phoebo. — (*c*) *Delphi* est oppidum sub Parnasso. — (*d*) *Divum* i. e. *Bacchum*. (*e*) *Triton* fluvius Boeotiae, in quo nata est Pallas. *Rhamnusia virgo* est Nemesis dicta ab *Rhamno*, Atticae pago, scelerum ultrix.

Omnia fanda, nefanda malo permixta furore
Justifica nobis mentem avertere deorum.
Quare nec tales dignantur visere coetus,
Nec se contingi patiuntur lumine claro.

ORTALO

Sese excusat Catullus, quod fratris morte impeditus, Graecam Elegiam de Coma Berenices, quam in latinum verterat, non antea miserit.

(*a*) Etsi me assiduo confectum cura dolore
  Sevocat a doctis, (*b*) Ortale, (*c*) virginibus:
Nec potis est dulces Musarum expromere foetus
  Mens animi, tantis fluctuat ipsa malis.
Namque mei nuper (*d*) Lethaeo gurgite fratris
  Pallidulum manans alluit unda pedem,
(*e*) Troja Rhoeteo quem subter litore tellus
  Ereptum nostris obterit ex oculis.
Adloquar? audierone umquam tua facta loquentem?
  Numquam ego te vita frater amabilior
Aspiciam posthac? at certe semper amabo,
  Semper moesta tua carmina morte canam,
Qualia sub densis ramorum concinit umbris
  (*f*) Daulias absumpti fata gemens Ityli.
Sed tamen in tantis moeroribus, Ortale, mitto
  Haec excerpta tibi carmina (*g*) Battiadae
Ne tua dicta vagis nequidquam credita ventis
  Effluxisse meo forte putes animo.
Ut missum sponsi (*h*) furtivo munere malum
  Procurrit casto virginis e gremio,

(*a*) Qui Catullianos labores in varias partes dispescunt, hinc tertiam partem exordiri volunt, Elegiis, et Epigrammatis constantem. — (*b*) nescitur quisnam sit Ortalus. — (*c*) a musis. — (*d*) Lethe est fluvius infernorum. — (*e*) Troja in litore Rhoeteo tegit. — (*f*) *Daulias*, i. e. Philomela, ita dicta a regione Daulia prope Atticam: more suo Catullus Ityn appellat Itylum, nota est fabella. — (*g*) *Batthiadae* i. e. Callimachi, vide Gell. noct. Att. l. 7. c. ult. — (*h*) malum dono missum.

Quod miserae oblitae molli sub veste locatum,
  Dum adventu matris prosilit, excutitur,
Atque illud prono praeceps agitur decursu.
  Huic manat tristi conscius ore rubor.

* DE COMA BERENICES.

Omnia qui magni (*a*) dispexit lumina mundi,
  Qui stellarum ortus comperit, atque obitus:
Flammeus ut rapidi solis nitor obscuretur,
  Ut cedant certis sidera temporibus;
Idem me ille Conon coelesti lumine vidit
  E Bereniceo vertice caesariem
Fulgentem clare: quam multis illa deorum
  Levia (*b*) protendens brachia pollicita est,
Qua rex tempestate novo auctus Hymenaeo
  Vastatum fines iverat Assyrios,
At tu non orbum (*c*) luxti deserta cubile,
  Sed (*d*) fratris cari flebile dissidium:
Cum penitus moestas exedit cura medullas,
  Ut tibi tunc toto pectore sollicitae
Sensibus ereptis mens excidit? atqui ego certe
  Cognoram a parva virgine (*e*) magnanimam.
Anne bonum oblita es facinus, quod regium adepta es
  Conjugium, quod non fortior ausit (*f*) alis?
Sed tum moesta virum mittens, quae verba locuta es?
  Jupiter, ut (*g*) tersti lumina saepe manu!

* Ptolomaeus Evergetes Berenicem duxit et paulo post contra Assyrios profectus est: uxor crinem Veneri vovit, si vir sospes victorque rediret: voti compos facta in Veneris templo crinem appendit: qui cum postridie non appareret, Regina id moleste ferente, Conon mathematicus in sydus conversum fuisse edixit. De hoc sydere loquitur Callimachus, sed Elegia non exstat, principium legitur in Arato interprete.

(*a*) disquisivit. — (*b*) manus ad coelum tollens, — (*c*) luxisti. — (*d*) Ptolemaeus erat frater et sponsus Berenices. *dissidium* i. e. discessum. — (*e*) *magnanimam*, quia bellatrix saepe fuerat, hostesque fugaverat. vid. Hygin. — (*f*) *alis* pro aliis, sic alid pro aliud dixere veteres. — (*g*) pro tersisti.

Quis te mutavit tantus deus? an quod amantes
Non longe a caro corpore abesse volunt?
At quae ibi, proh, cunctis pro dulci conjuge divis
Non sine taurino sanguine pollicita es!
Si reditum retulisset is, aut in tempore longo
Captam Asiam Ægypti finibus adjiceret?
Queis (*h*) ego pro factis coelesti reddita coetu
Pristina vota novo munere dissoluo.
Invita, o regina, tuo de vertice cessi,
Invita, adjuro teque, tuumque caput.
(*i*) Digna ferat, quod si quis inaniter adjurarit:
Sed qui se ferro postulet esse (*k*) parem? (oris
Ille quoque eversus (*l*) mons est, quem maximum in
(*m*) Progenies Phthiae clara supervehitur:
Cum (*n*) Medi properare novum mare: (*o*) cum-
que juventus
Per medium classi barbara navit Athon:
Quid facient crines, cum ferro talia cedant?
Jupiter, ut (*p*) Chalybum omne genus pereat.
Et qui principio sub terra quaerere venas
Institit, ac ferri frangere duritiem.
Abruptae paullo ante comae mea fata (*q*) sorores
Lugebant, cum se (*r*) Memnonis Æthiopis
Unigena impellens nutantibus aera pennis
Obtulit Arsinoes Chloridos ales equus.
Isque per aethereas (*s*) me tollens advolat umbras,
Et Veneris casto collocat in gremio.

(*h*) coma loquitur: ego addita stellarum choro. — (*i*) poenas dignas perjurio dabit. — (*k*) quis ferro resistere speret? (*l*) mons Athos a Xersis exercitu excisus est, et in Thracia altissimus surgit. — (*m*) haec *progenies Phthiae*, i. e. Thessaliae: quidam interpretantur Xersis exercitum. — (*n*) *Medi* Asiae populi Persis vicini transire festinarunt. — (*o*) Haec historia clara est ex Herod. Plin. Justin. etc. — (*p*) Chalybes Scythiae populi: sensus est Chalybum omne genus pereat, qui ferrum invenerunt. — (*q*) *comae sorores*, nempe quae in reginae capite remanserant sortem meam lugebant. — (*r*) *Equus alatus Chloridos*, frater *unigena Memnonis Æthiopis obtulit se mihi* in urbe *Arsinoes* etc. i. e. Zephyrus, quo vehitur Chloris hujus venti uxor, *frater* est Memnonis, nam Aurora utrumque genuisse fertur. Venus dicta est Arsinoes, templum enim habebat in hac urbe in Cyrenaica Africae regione, ubi appensa est Coma Berenices. — (*s*) me Coma.

Ipsa suum (*t*) Zephyritis, eo famulum legarat,
Grata (*u*) Canopaeis incola litoribus.
Scilicet in vario ne solum lumine coeli
Aut (*x*) Ariadneis aurea temporibus
Fixa corona foret: sed nos quoque fulgeremus
Devotae flavi verticis exuviae.
Vividulam a fletu cedentem (*y*) ad templa deum me
Sidus in antiquis Diva novum posuit.
(*z*) Virginis et saevi contingens namque Leonis
Lumina, Callisto juncta Lycaoniae,
Vertor in occasum tardum (*a*) dux ante Booten,
Qui vix sero alto mergitur Oceano.
Sed quamquam me nocte premunt vestigia divum,
Luce autem (*b*) canae Tethyi restituor:
(Pace tua fari haec liceat, (*c*) Rhamnusia virgo:
Namque ego non ullo vera timore tegam,
Non, si me infestis discerpant sidera dictis,
Condita quin veri pectoris evoluam:)
Non is tam laetor rebus, quam me abfore semper,
Abfore me a dominae vertice discrucior.
(*d*) Quicum ego, cum virgo quondam fuit, omnibus expers
Unguentis, una millia multa bibi.
(*e*) Tu vero, Regina, tuens cum sidera, divam
Placabis festis luminibus Venerem

(*t*) Zephyritis famulum suum misit. i. e. Venus ita dicta a Zephiro quem legarat, et a quo colebatur. — (*u*) Canopus urbs Ægypti, in qua templum Veneris. — (*x*) Ut non tantum corona ex Ariadnes capite decerpta fixa coelo fulgeret: nota est fabella coronae Ariadneae ex Ovid. alii legunt *in limite coeli*. — (*y*) *templum Deorum* est coelum: *vividulam a fletu cedentem* i. e. flentem me dum discederem a Reginae capite. — (*z*) commemorat Coma locum et Sidera sibi vicina, nempe prope Virginem et Leonem, et prope Callisto, quae est Ursa, et Booten tardum, quia sero videtur occidere, nam est in minimo circulo circa polum. — (*a*) *dux*, i. e. prior Boote pigro. — (*b*) *Canae Tethyi*, i. e. matri Oceani, in quem astra mergi dicuntur. — (*c*) est Dea Nemesis scelerum ultrix a Ramnunte pago ubi colebatur. — (*d*) sola exhausi millia unguentorum, dum vero virgo fui, carui unguentis. — (*e*) convertit se ad Reginam, ut non votis sed donis Venerem inducat, ut iterum in caput, unde abscissa fuerat, redire patiatur.

(*f*) Sanguinis expertem non votis esse tuam me,
  Sed potius largis effice muneribus.
(*g*) Sidera cur retinent? utinam coma regia fiam!
  (*h*) Proximus Hydrochoi fulgeret Oarion.

(*f*) Veneri Paphiae non victimis, sed floribus et thure sacrificabatur. — (*g*) quid me retinent astra? — (*h*) non curabo ordinem siderum, et utrum Aquarius, graece *Hydrochous*, et Orion, graece *Oarion*, quamvis invicem distent, inter se conjungantur.

JANUAM

Cum popularibus aliquot loquentem poeta inducit.

(*a*) O Dulci jucunda viro, jucunda parenti,
  Salve: teque bona Jupiter auctet ope,
Janua: quam (*b*) Balbo dicunt servisse benigne
  Olim, cum sedes ipse senex tenuit:
Quamque ferunt rursus voto servisse maligno,
  Postquam est (*c*) porrecto facta marita sene.
Dic agedum nobis, quare mutata feraris
  In dominum veterem deseruisse fidem?
(*d*) Non (ita Caecilio placeam, cui tradita nunc sum)
  Culpa mea est, quamquam dicitur esse mea,
Nec peccatum a me quisquam pote dicere quidquam
  (*e*) Verum isti populo Janua quidque facit:
Quin quacunque aliquid reperitur non bene factum,
  Ad me omnes clamant: Janua culpa tua est,
(*f*) Non istuc satis est uno te dicere verbo:
  Sed facere, ut quivis sentiat et videat.
Qui possim, nemo quaerit, nec scire laborat.
  Nos volumus: nobis dicere ne dubita.

(*a*) Grata marito ejusque patri te Jupiter augeat auxilio suo. (*b*) Senex hic Balbus quis fuerit, cui bene Janua famulata est, omnino nescitur. — (*c*) *porrecto* Balbo, i. e. mortuo et elato: ante enim vestibulum efferendos collocabant, janua desiderio maligno inservit alteri viro nupta. — (*d*) respondet janua jurans per Caecilium dominum suum accusans janitorem. (*e*) si populum audias janua admittit quodcumque crimen. (*f*) respondet viator: janua reponit: *Quomodo possum* etc.

AD MANLIUM

In cujus gratiam epithalamium superius scripserat; hic, cum amisisset morte uxorem, rogat Catullum ut carmina consolatoria sibi scriberet, et libellos quosdam mitteret legendos: hac elegia jucunda et politissima se excusat poeta oppressus dolore ex fratris morte, non posse alios consolari, et libellos Romae reliquisse. Deinde mire extollit Manlii in se collata officia, qui dedit ei fundum et sponsam, quam Laodamiae comparat, cujus fabellam eleganter narrat, inque Trojam invehitur; demum fausta Manlio apprecatur.

Quod mihi fortuna, casuque oppressus acerbo
Conscriptum hoc lacrymis mittis (*) epistolium:
Naufragum ut ejectum spumantibus aequoris undis
Sublevem et a mortis limine restituam:
Quem veterum dulci scriptorum haud carmine Mu- (sae
Oblectant, cum mens anxia pervigilat:
Id gratum est mihi, me quoniam tibi ducis amicum:
Muneraque, et Musarum hinc petis, et Charitum:
Sed, tibi ne mea sint ignota incommoda, Manli,
Neu me odisse putes hospitis officium:
Accipe queis merser fortunae fluctibus ipse,
Ne amplius a misero dona beata petas.
Tempore quo primum (*a*) vestis mihi tradita pura (est,
Jucundum cum aetas florida ver ageret:
Multa satis lusi: non est Dea nescia nostri,
Quae dulcem curis miscet amaritiem.
Sed totum hoc studium luctu fraterna mihi mors
Abscidit: o misero frater adempte mihi!
Tu mea, tu moriens fregisti commoda, frater,
Tecum una tota est nostra sepulta domus:

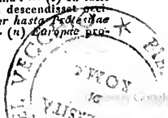
(*) Parva epistola dicitur *epistolium*, uti Pacuvius dixit *prologium*. — (*a*) *Veste pura*, seu toga viri induebantur, qui negotiis publicis erant idonei.

Omnia tecum una perierunt gaudia nostra,
 Quae tuus in vita dulcis alebat amor.
Cujus ego interitu tota de mente fugavi
 Haec studia, atque omnes delicias animi.
Ignosces igitur, si, quae mihi luctus ademit,
 Haec tibi non tribuo munera, cum nequeo.
Nam quod scriptorum non magna est copia apud me,
 Hoc fit, quod Romae vivimus: illa domus,
Illa mihi sedes, illic mea carpitur aetas:
 (b) Huc una ex multis capsula me sequitur.
Quod cum ita sit, nolim statuas me mente maligna
 Id facere, aut animo non satis ingenuo:
Quod tibi non utriusque petiti copia facta est.
 Ultro ego deferrem, copia si qua foret.
Non possum reticere, Deae, qua Manlius in re
 Juverit, aut quantis juverit officiis:
Ne fugiens saeclis obliviscentibus aetas
 Illius hoc caeca nocte tegat studium.
Sed dicam vobis: vos porro dicite multis
 Millibus: et facite haec charta loquatur (c) anus.
Omnibus inque locis celebretur fama sepulti,
 Notescatque magis mortuus, atque magis:
Ne tenuem texens (d) sublimis aranea telam
 Deserto in Manli nomine opus faciat:
Quum moesta assiduo tabescere lumina fletu
 Non cessent, tristique imbre madere genae:
Qualis in aërii pellucens vertice montis
 Rivus muscoso prosilit e lapide,
Qui cum de prona praeceps est valle volutus,
 Per medium densi transit iter populi,
Dulce viatori lasso in sudore levamen,
 Cum gravis exustos aestus hiulcat agros.
Ac velut in nigro jactatis turbine nautis
 Lenius aspirans aura secunda venit,

(b) ex multis scriptorum capsis unam et exiguam Romā Veronam convexerat. — (c) Virg. *saeclis senibus; cana saecula* Catullus, uti etiam *fama anus*. — (d) *sublimis*, i. e. aeria.

Jam prece (*e*) Pollucis, jam Castoris implorata:
Tale fuit nobis Manlius auxilium;
Is clausum lato patefecit limite (*f*) campum,
Quo mea se molli candida Diva pede
(*g*) Intulit, et trito fulgentem in limine plantam
Innixa, arguta constitit in solea:
Conjugis ut quondam flagrans advenit amore,
Protesilaeam Laodamia domum
(*h*) Inceptam frustra, nondum cum sanguine sacro
Hostia coelestes pacificasset heros.
Nil mihi tam valde placeat (*i*) Rhamnusia virgo,
Quod temere invitis suscipiatur heris.
Quam (*k*) jejuna pium desideret ara cruorem,
Docta est amisso Laodamia viro.
(*l*) Quod scibant Parcae non longo tempore abesse,
Si miles muros isset ad Iliacos.
Nam tum (*m*) Helenae raptu primores Argivorum
Coeperat ad sese Troja ciere viros.
Asiae, Europaeque Troja nefas, commune sepulcrum (*n*),
Troja virum et virtutum omnium acerba cinis.
Quae nempe et nostro lethum miserabile fratri
Attulit: hei misero frater adempte mihi!
Hei misero fratri jucundum lumen ademptum!
Tecum una tota est nostra sepulta domus,
Omnia tecum una perierunt gaudia nostra,
Quae tuus in vita dulcis alebat amor.

(*e*) duo haec sidera sunt nautis fausta signa in periculis. (*f*) Manlius dedit Catullo domum, et agri partem agro ejusdem Catulli vicinam: quare illum majoribus finibus dilatavit. (*g*) sponsa adiit domum meam, in cujus limine insistens collocavit pedes fulgentes resonanti calceo, ut quondam Laodamia venit in domum conjugis sui Protesilai, antequam, uti mos erat, Diis sacra essent facta, unde ob mulctam brevi Protesilaus ad Trojam adiens periit omnium primus ab Hectore interfectus. Catullus comparat Laodamiae filiae Acasti et Laodotheae Sponsam suam. — (*h*) temere adiit Laodamia domum sponsi. — (*i*) Nemesis Dea malefactorum ultrix. — (*k*) *jejuna ara*, in qua non est mactata victima. — (*l*) In fatis erat, ut qui primus Graecorum in Trojam descendisset occideretur: Ovid. *Hectorea primus fataliter hasta Protesilae cades*. — (*m*) historia tristissima est. — (*n*) *Europae* propter Graecos, *Asiae* propter Trojam.

Quem nunc tam longe non inter (*o*) nota sepulcra,
Nec prope cognatos compositum cineres:
Sed (*) Troja obscoena, Troja infelice sepultum
Detinet extremo terra aliena solo.
Ad quam tum properans fertur simul undique pubes
Graeca (*p*) penetrales deseruisse focos:
Ne Paris abducta gavisus libera sponsa
Otia pacato degeret in thalamo.
(*q*) Quo tibi tum casu, pulcherrima Laodamia,
Ereptum est vita dulcius, atque anima
Conjugium: tanto te absorbens vortice amoris
Æstus in abruptum detulerat (*r*) barathrum:
(*s*) Quale ferunt Graï (*t*) Peneum prope Cyllenaeum
Siccari emulsa pingue palude solum:
Quod quondam caesis montis fodisse medullis
Audet (*u*) falsiparens Amphitryoniades:
Tempore quo certa (*x*) Stymphalia monstra sagitta
Perculit, imperio (*y*) deterioris heri:
Sed (*z*) tuus altus amor barathro fuit altior illo,
Quod (*a*) Divum domitum ferre jugum docuit.
(*b*) Nam neque tam carum confecto aetate parenti
* Una caput seri nata nepotis alit.

(*o*) non sepultum juxta cineres consanguineorum et sepulcra propinquorum. (*) i. e. in Troja. — (*p*) i. e. patrios lares. (*q*) qua belli Trojani occasione etc. — (*r*) *barathrum* erat locus Athenis, in quem scelesti dejiciebantur; hic pro voragine ponitur. — (*s*) comparat barathrum paludi quam Hercules exsiccaverat, et fabellam politissime exponit. — (*t*) Stymphalias aves in Thessalia interfecturus Hercules paludem ex Peneo flumine collectam siccavit, separatis montibus Ossa et Olympo, ut aquae in mare se exonerarent. Dicitur *Peneus Cyllenaeus* qui Cyllenen urbem radit. — (*u*) falso Hercules habebat patrem Amphitryonem a Jove et Alcmena progenitus. (*x*) *Strymphalus* est urbs Arcadiae, in qua aves hominibus et brutis infensissimae. — (*y*) jussu Eurystei, qui Herculi labores et monstra domanda proponebat, Junone urgente, licet Herculis fortitudine longe inferior esset. — (*z*) redit rursum ad Laodamiam. — (*a*) divum Herculem, qui jugum Eurystei tulit. — (*b*) poeta addit Laodamiam cariorem fuisse Protesilao, quam parvus nepos natus avo in extremo senio post signatas testamenti tabulas pro aliquo ex gente et ex familia sua, qui nepos frangit testamentum et frustratur gaudium gentilis, qui quasi vultur capiti boni senis imminebat; vulturios et corvos appellabant haereditatum captatores. * *una nata*, i. e. unica filia educat patri decrepito caput nepotis tarde nati.

Qui cum divitiis vix tandem (*c*) inventus avitis
Nomen testatas intulit in tabulas:
Impia derisi gentilis gaudia tollens
Suscitat a cano vulturium capite:
Sed tu olim magnos vicisti sola (*d*) furores,
Ut semel es flavo conciliata viro.
(*e*) Hoc tibi quod potui confectum carmine munus
Pro multis, Manli, redditur officiis.
Ne vestrum scabra tangat rubigine nomen
Haec atque illa dies, atque alia, atque alia.
Huc addent divi quam plurima, quae Themis olim
Antiquis solita est munera ferre piis.

(*c*) succedens divitiis avi. — (*d*) tu sola Laodamia nupta viro tuo vicisti omnem ingentem amorem. — (*e*) redit Poeta ad Manlium, cui scribit epistolium, et cui precatur fausta omnia, quae Dii et Justitia olim in aureo saeculo dabant piis hominibus.

DE PERFIDIA

Ingratoque animo eorum, qui se amicos simulant, cum revera non sint.

Desine de quoquam quidquam bene velle mereri,
Aut aliquem (*a*) fieri posse putare pium
Omnia sunt ingrata: (*b*) nihil fecisse benigne est:
Imo etiam taedet, (*c*) statque magisque magis.
(*d*) Ut mihi, quem nemo gravius, nec acerbius urget,
Quam modo qui me unum atque unicum amicum habuit.

(*a*) posse fieri beneficii memorem. — (*b*) nihil prodest benefecisse, imo etiam nocet, — (*c*) idque certo certius constat. — (*d*) veluti accidit mihi, quem vexat acerbe amicus ille, quo unice usus sum.

SEIPSUM

Integritatis suae conscientia consolatur, adhortaturque ad curas ex animo projiciendas: Deos rogat ut eorum ope liberetur.

Si qua recordanti bene facta priora voluptas
Est homini, cum se cogitat esse pium:

Nec sanctam violasse fidem, nec foedere in ullo
Divûm ad fallendos numine abusum homines:
Multa parata manent in longa aetate, Catulle,
Ex hoc ingrato gaudia amore tibi.
Nam quaecumque homines bene cuiquam aut dicere possunt.
Aut facere: haec a te dictaque factaque sunt.
(*a*) Omnia quae ingratae perierunt credita menti.
Quare jam te cur amplius excrucies? (ducis.
(*b*) Quin te animo obfirmas, teque istinc usque re-
Et, diis invitis, desinis esse miser?
Difficile est longas subito deponere curas:
Difficile est: verum hoc qua lubet efficias.
Una salus haec est, hoc est tibi pervincendum.
Hoc facies, sive id non (*c*) pote, sive pote.
O dii, si vestrum est misereri, aut si quibus unquam
Extrema jam ipsa in morte tulistis opem:
Me miserum aspicite: et, si vitam puriter egi,
Eripite hanc pestem, perniciemque mihi:
Quae mihi subrepens imos, ut torpor, in artus,
Expulit ex omni pectore laetitias.
Ipse valere opto, et tetrum hunc deponere morbum
O dii reddite mi hoc pro pietate mea.

(*a*) *Quae quidem omnia perierunt* etc. — (*b*) quidni potius mentem obdures et revoces te, cum *Diis invitis nihil fidendum*, instar proverbii est. — (*c*) potis et pote in quovis genere dicitur.

IN RUFUM

Invehitur, qui in Catulli amicitiam se clam insinuarat, ut quod ei erat carissimum eriperet.

Rufè mihi frustra, ac (*a*) nequidquam cognite a-
Frustra? imo magno cum pretio atque malo:(mice
Siccine subrepsti mi, atque intestina perurens
Mi misero eripuisti omnia nostra bona?

(*a*) *Nequidquam cognite* i. e. non solum frustra tibi credidi, sed cum impensa et damno.

Eripuisti, heu heu nostrae crudele venenum
 Vitae, heu heu nostrae pestis amicitiae?
Verum id non impune feres: nam te omnia saecla
 Noscent, et qui sis, fama loquetur (*b*) anus.

(*b*) supra dixit *Charta loquatur anus*.

CUM QUINTIO

Lepide agit, ne, nescio quid ei carissimum erat, praeriperet.

Quinti, si tibi vis oculos debere Catullum,
 Aut aliud, si quid carius est oculis.
Eripere ei noli, multo quod carius illi
 Est oculis, si quid carius est oculis.

* ARRIUM

Quemdam dictionibus aspirationem addentem carpit.

Chommoda dicebat, si quando commoda vellet
 Dicere, *et hinsidias* (*a*) Arrius insidias.
Et tum mirifice sperabat se esse locutum,
 Cum quantum poterat, dixerat *hinsidias*.
Credo sic mater, sic (*b*) Liber avunculus ejus,
 Sic maternus avus dixerit, atque avia.
Hoc misso in Syriam, requierant omnibus aures,
 Audibant eadem haec leniter, et leviter,
Nec sibi (*c*) postilla metuebant talia verba,
 Cum subito affertur nuntius horribilis:
Jonios fluctus, postquam illuc Arrius isset,
 Jam non (*d*) Jonios esse, sed *Hionios*.

* De hoc epigram. vide Politianum et Scaligerum.
(*a*) plures fuere Arrii apud Romanos. — (*b*) cognomine *Liberi* dicti sunt apud Rom. secundum Tertullianum, qui exsecto matris utero in lucem editi essent. — (*c*) deinde. (*d*) *mare Jonium* dividitur a Servio in Adriaticum, Achaicum, Epiroticum et Siculum.

CINNAE POEMA

Laudat, longeque anteponit annalibus Hortensii et Volusii.

(*a*) Smyrna mei Cinnae nonam post denique mes-
Quam coepta, nonamque edita post hiemem, (sem
(*b*) Millia cum interea quingenta Hortensius uno
In pede stans fixo carmina ructat hians;
(*c*) Smyrna cavas Atracis penitus mittetur ad undas,
Smyrnam incana diu saecula pervoluent.
At (*d*) Volusî annales Paduam morientur ad ipsam,
Et (*e*) laxas scombris saepe dabunt tunicas.
Parva (*f*) mei mihi sunt cordi monimenta laboris.
At populus tumido gaudeat Antimacho.

(*a*) Cinnae poema inscribebatur *Smyrna* laboratum spatio decem annorum. — (*b*) Hortensius vero contra stans pede in uno ructat quingenta millia carminum, — (*c*) *Atrax* fluvius et oppidum Thessaliae. — (*d*) *annales Volusii* poetae Paduani alibi canit Catullus *plenos ruris et inficetiarum*, *et carmina infelicibus ustulanda lignis*. — (*e*) ita Martial. *Scombris tunicas dabis molestas*; et Persius, *nec scombros metuentia carmina nec thus*. — (*f*) pauca scripta mei Cinnae placent; vulgus delectetur *tumido Antimacho*: hic ut notat Hor. in art. poet. bellum Thebanum exorsus viginti et quatuor volumina confecit, antequam duces Thebas duceret: *tumidus* vel ob stylum, vel ob operae molem.

INFERIÆ

Ad fratris tumulum in Trojano litore extincti, ad quem pervenit post longam navigationem.

Multas per gentes, et multa per aequora vectus
Advenio has miseras, frater, ad (*a*) inferias:
Ut te postremo donarem (*b*) munere mortis,
Et (*c*) mutum nequidquam alloquerer cinerem.

(*a*) *Inferiae* sunt Sacra mortuorum celebrata vel liquoribus vel victimis: Virgil. Æn. 3. *inferimus tepido spumantia cymbia lacte*. — (*b*) Virgil. vocat Æn. II. *Suprema munera*. — (*c*) Tibull. *Et mea cum muto fata querar cinere*,

Quandoquidem fortuna mihi tete abstulit ipsum,
  Heu miser indigne frater adempte mihi!
Nunc tamen interea prisco quae more parentum
  Tradita sunt tristes munera ad inferias,
Accipe fraterno multum manantia fletu.
  Atque in perpetuum, frater, (*d*) ave atque vale.

(*d*) ita vetus inscriptio: *Vale et salve anima Oppia feliciss. Nos eo ordine, quo natura permiserit te sequemur: vale mater dulcissima.*

CORNELIO

Fidam taciturnitatem spondet, et se arcana nunquam revelaturum.

Si quidquam tacito commissum est fido ab amico,
  Cujus sit penitus nota fides animi:
Me unum esse invenies (*a*) illorum jure sacratum,
  Corneli, et factum me esse puta (*b*) Harpocratem.

(*a*) *Illorum jure sacratum* i. e. quasi virorum initiandorum juramento adactum. — (*b*) Apud Ægyptios Harpocrates Deus silentii habebatur, cujus simulacrum digito ori admoto silentium indicebat.

AD SILONEM

Ut reddat sestertia mutuo data, aut saltem desinat ferocire et interminari.

Aut (*a*) sodes mihi redde decem sestertia (*b*) Silo.
  Deinde esto quamvis saevus et indomitus.
Aut, si te nummi delectant, desine quaeso
  Bucco esse, atque idem saevus et indomitus.

(*a*) *Sodes* vox est adhortantis: pro *si audes*. — (*b*) *Silones* a superciliis prominentibus sic dicti; hujusce cognominis plures familiae apud Romanos.

CATULLUS

De reconciliata veteri gratia sibimet gratulatur.

Si quidquam cupidoque, optantique obtigit unquam
Insperanti, hoc est gratum animo proprie.
Quare hoc est gratum, nobis quoque carius auro:
Quod te restituis tam cito mi cupido:
Restituis cupido, atque (a) insperanti ipse refers te
Nobis: o lucem (b) candidiore nota!
Quis me uno vivit felicior, aut magis hac quid
Optandum vita, dicere quis poterit?

(a) *Insperanti nobis*, ut in comicis *praesente* nobis: ita Tibull. el. 6. lib. 3. *Perfida nec merito nobis inimica merenti*. — (b) sicuti dicitur vir magno ingenio: Cretenses notabant dies laetos albo lapillo; unde Hor. *Cressa ne careat pulchra dies nota*,

IN COMINIUM

Hominem propter maledicentiam omnibus invisum, qui si intereat a volucribus et feris dilaniabitur.

Si, (a) Comini, populi arbitrio tua cana senectus
Spurcata impuris moribus intereat:
Non equidem dubito, quin primum inimica bonorum
Lingua (b) exsecta avido sit data vulturio:
Effossos oculos voret atro gutture corvus,
Intestina canes, cetera membra lupi:

(a) *Cominius* fuit rabula quidam de foro omnibus invisus accusator, cujus meminerunt Cic. et Asconius Orat. pro Cornel. et Cluent. — (b) lingua extracta detur vulturio, quae est avis rapacissima.

CATULLUS

Pollicetur amicitiam fidam et illaesam.

Jucundum, mea vita, mihi proponis amorem
Hunc nostrum inter nos, perpetuumque fore.

Dii magni; facite, ut vere promittere possit:
Atque id sincere dicat, et ex animo,
Ut liceat nobis tota perducere vita
Alternum hoc (*a*) sanctae foedus amicitiae.

(*a*) *Sanctae* in proprio sensu, i. e. firmae.

GELLIO

Mittit carmina, ut illius iram leniat, sed demum et tela ipsius irridet.

Saepe tibi studioso animo (*a*) venanda requirens
Carmina uti possem mittere (*b*) Battiadae,
Queis te lenirem nobis neu conarere
Telis infesto mi icere (*c*) musca caput; (rem,
Hunc video mihi nunc frustra sumptum esse labo-
Gelli, (*d*) nec nostras hinc valuisse preces.
Contra nos tela ista tua evitamus (*e*) amictu;
At fixus nostris tu dabi' supplicium.

(*a*) *Carmina* Callimachi *venanda studioso animo*. i. e. inquirenda a me non sine cura. — (*b*) *Battiadae*, i. e. Callimachi, sic dicti a patre ejus *Batto*. — (*c*) tamquam *musca*. (*d*) non valuere preces nostrae, ut me non laederes tuis versibus. — (*e*) veste vitabo, quia levioris momenti tela.

ALBII

TIBULLI

1. *Vita*, 2. *Carmina quae extant.*

I. Albius Tibullus Eques Romanus mirae suavitatis, tersaeque elegantiae poeta, qui 30. minimum annis Ovidio aetate antecessit, non multo post Virgilium tempore ereptus e vivis. Tibullus, si Joannem Massonum virum clar. in Ovidii vita audimus, excessit e vita anno V. C. 735. cum Ovidius vix. an. 24. natus esset. Huic scripsit Horatius libri I. Odam 33. et lib. I. epist. 4. ipse autem Horatii nunquam facit mentionem in iis, quae exstant *temporum opinor injuria, non tepore amoris Tibulliani*, ut inquit Tibulli, cultissimus interpres Brouckusius; qui non dubitat in lib. 3. eleg. 5. v. 17. *Natalem nostrum primum videre parentes*, pentametri loco, qui in veteribus libris excidit, librarios laciniosum codicem vendere desperantes, male ingessisse ac supplevisse alienum hunc ex Ovidio: *Quum cecidit fato consul uterque pari*.

II. Exstant ejus elegiarum libri IV. in quibus panegyricus ad Messalam, qui est in limine libri ultimi: Barthius lib. 59. cap. 16. suspicatur esse non Tibulli, sed Sulpiciae ejusque mariti Caleni: Sulpiciae etiam tribuit doctissimus Brouckusius. Verum nulla ex parte tribui debere Sulpiciae probat egregius vir Jo. Antonius Vulpius, qui Cat. Tib. et Prop. insigniter illustratos edidit Venet. 1710.

ALBII
TIBULLI
EQUITIS ROMANI
EX LIBRO PRIMO
ELEGIA I.

Prima haec elegia tempore postrema fuit, ceteris praeficitur, ut constet, quod vitae genus Tibullus expetierit: exhausto enim optimo patrimonio secessit in praediolum suum Pedanum; illamque scripsit ad Messalam Corvinum in Ciliciam proficiscentem, profiteturque malle se pauperem in otio esse, quam divitias bellicis laboribus comparare.

Divitias alius fulvo sibi congerat auro,
  Et teneat culti (*a*) jugera multa soli.
Quem labor assiduus vicino terreat hoste,
  Martia cui somnos classica pulsa fugent.
Me mea paupertas vitae traducat inerti,
  Dum meus exiguo luceat igne focus.
Nec (*b*) spes destituat, sed frugum semper acervos
  Praebeat, et pleno pinguia musta (*c*) lacu.
Ipse seram teneras maturo tempore vites
  Rusticus, et facili grandia poma manu.
Nec tamen interdum pudeat tenuisse bidentem,
  Aut stimulo tardos increpuisse boves.
Non agnamve sinu pigeat, foetumve capellae
  Desertum oblita matre referre domum.

(*a*) *Jugera*, juger, aut jugerum spatium terrae, quod par boum uno die arare potest. — (*b*) *spes* accipitur apud poetas pro frugum reditu: *Spes alit agricolas* Tibul. lib. 2. (*c*) *lacus*, vas ad vina excipienda de torculari defluentia. vid. Columell.

Hic ego (*d*) pastoremque meum lustrare quotannis,
  Et placidam soleo spargere lacte Palem.
(*e*) Nam veneror, seu stipes habet desertus in agris,
  Seu vetus (*f*) in trivio florea serta lapis.
Et quodcumque mihi pomum (*g*) novus educat annus,
  Libatum agricolae ponitur ante (*h*) Deo.
Flava (*i*) Ceres, tibi sit nostro de rure corona
  Spicea, quae templi pendeat ante fores.
Pomosisque (*k*) ruber custos ponatur in hortis,
  Terreat ut saeva falce Priapus aves.
Vos quoque (*l*) felicis quondam nunc pauperis horti
  Custodes, fertis munera vestra, (*m*) Lares.
Tunc vitula innumeros lustrabat caesa juvencos,
  Nunc agna exigui est hostia magna soli.
Agna cadet vobis, quam circum rustica pubes
  Clamet: io messes, et bona vina date.
Adsitis (*n*) Divi, nec vos e paupere mensa
  Dona, nec e puris spernite fictilibus.
Fictilia antiquus primum sibi fecit agrestis
  Pocula, de facili composuitque luto.
At vos exiguo pecori furesque, lupique
  Parcite, de magno est praeda petenda grege.
Non ego divitias patrum fructusque requiro,
  (*o*) Quos tulit antiquo condita messis avo.
Parva seges satis est, satis est requiescere lecto,
  Si licet, et solito membra levare toro:

(*d*) Tibullus tangit morem lustrandi pecus et pastores: seu aqua aspergendi quotannis ante festa Palis Deae pastorum, quae appellabantur *Palilia*: quem morem fuse Ovid. describit Fast. 4. — (*e*) inter Deos apud Romanos erat *Terminus*, in cujus tutela erant agrorum fines: is erat vel Lapis, vel Stipes: *Termine sive lapis, sive es desertus in agro Stipes* Ovid. 2. *Fast.* — (*f*) *Trivia* et quadrivia erant rusticorum Sacris dicata: hic quidem serta appendebantur. — (*g*) *novus annus*, vel est initium anni, uti novum ver: vel pars anni, quae novas fruges parit. — (*h*) *Deus agricola* vel est Liber pater, vel Priapus. — (*i*) *Ceres* est dea, quae homines docuit serere, terram colere etc. — (*k*) *rubicundus custos* Priapus falcem manu habuisse fingitur, qua aves et furunculos terrefaceret. — (*l*) Tibullus quondam dives, nunc pauper. (*m*) *Lares* Dii, qui et *Penates* appellati, erant custodes viarum et agrorum; *fertis munera*, i. e. a me accipitis. — (*n*) i. e. *Dii* Lares, ad quos sermo. — (*o*) i. e. quos seges *reposita* attulit *priscis avis*.

Aut gelidas hibernus aquas cum fuderit Auster,
Securum somnos imbre juvante sequi.
Hoc mihi contingat; sit dives jure furorem
Qui maris, et tristes ferre potest pluvias.
Quippe ego jam possum contentus vivere parvo,
Nec semper longae deditus esse viae:
Sed Canis aestivos ortus vitare sub umbra
Arboris, ad rivos praetereuntis aquae.
Te bellare decet terra, Messala, marique,
Ut domus hostiles praeferat exuvias.
Hic ego dux, milesque bonus, vos signa tubaeque
Ite procul, cupidis vulnera ferte viris.
Ferte et opes, ego composito securus acervo
Despiciam dites, despiciamque famem.

ELEGIA II.

M. AURELIUS MESSALA

Ex consulatu, quem cum Augusto gesserat in Macedoniam proficiscebatur. Illum cum sequeretur Tibullus, adversa valetudine Corcyra, correptus est.

Ibitis Ægeas sine me, Messala, per undas,
O utinam memores * ipse, cohorsque mei.
Me tenet ignotis aegrum (*a*) Phaeacia terris;
Abstineas avidas mors, precor, atra manus,
Abstineas, mors atra, precor: non hic mihi mater,
Quae legat in moestos ossa perusta sinus;
Non soror, (*b*) Assyrios cineri quae dedat odores,
Et fleat effusis ante sepulcra comis:
Delia non usquam, quae me cum mitteret urbe,
Dicitur ante omnes consuluisse Deos.

* Tu et comites tui mei reminiscamini. — (*a*) i. e. Corcyra insula maris Jonici, ita dicta a Phaeace filio Neptuni et Corcyrae Nymphae. — (*b*) *Assyrios odores* in rogum veteres effundebant Cic. 1. de Leg. *Assyria* regio Asiae majoris.

Illa sacras (*c*) pueri sortes ter sustulit: illi
  Rettulit e triviis omina certa puer.
(*d*) Cuncta dabant reditus, tamen est deterrita nunquam
  Quin fleret, nostras respiceretque vias.
Ipse ego solator, cum jam mandata dedissem,
  Quaerebam tardas anxius usque moras.
Aut ego sum causatus aves, aut omina dira,
  (*e*) Saturni aut sacram me tenuisse diem.
O quoties ingressus iter mihi tristia dixi
  Offensum in porta signa dedisse pedem!
Quid tua nunc (*f*) Isis tibi, Delia? quid mihi prosunt
  Illa tua toties (*g*) aera repulsa manu?
Nunc, Dea, nunc succurre mihi, nam posse mederi
  Picta docet templis multa tabella tuis.
Et mea votivas persolvens Delia (*h*) * noctes * *al.* voces.
  Ante sacras lino tecta fores sedeat:
Bisque die resoluta comas tibi dicere laudes
  Insignis turba debeat in (*i*) Pharia.
At mihi contingat patrios celebrare penates,
  Reddereque antiquo menstrua thura Lari.
Quam bene Saturno vivebant rege, priusquam
  Tellus in longas est patefacta vias.
Nondum caeruleas pinus contempserat undas,
  Effusum ventis praebueratque sinum:
Nec vagus ignotis repetens (*k*) compendia terris
  Presserat externa navita merce ratem.
Illo non validus subiit juga tempore taurus;
  Non domito fraenos ore momordit equus:
Non domus ulla fores habuit, non fixus in agris,
  Qui regeret certis finibus arva, lapis.

(*c*) puer e triviis vocatus sortes tollebat. — (*d*) omina spondebant reditum, tamen Delia nunquam avocata est quin fleret. — (*e*) Saturni stella malefica, quare eo die iter prohibitum. — (*f*) *Isis* Inachi filia a Jove in vaccam mutata, Dea apud Ægyptios, — (*g*) sistrum intelligit poeta tinnitum edens: unde Sacerdotes Isidis *sistrati* dicti sunt a Juv. Martial. etc. (*h*) Delia voverat pro Tibullo noctes se vigilaturam, et votum solvebat. Isidis Sacerdotes lino tecti, et ante fores sedere consueverant. — (*i*) in *Pharia* i. e. inter Ægyptios; Pharos est insula parva prope Alexandriam. — (*k*) i. e. lucra.

Ipsae mella dabant quercus, ultroque ferebant
Obvia securis ubera lactis oves
Non acies, non ira fuit, non bella, nec enses
Immiti saevus duxerat arte faber.
Nunc Jove sub domino caedes et vulnera semper:
Nunc mare, nunc lethi mille repente viae.
(*l*) Parce pater: timidum non me perjuria terrent,
Non dicta in sanctos impia verba Deos.
Quod si fatales jam nunc explevimus annos,
Fac lapis inscriptis stet super ossa notis:
Hic jacet immiti consumptus morte Tibullus,
Messalam terra, dum sequiturque mari.
Sed me, quod facilis tenero sum semper amori,
Ipsa Venus campos ducet in Elysios.
Hic choreae cantusque vigent, passimque vagantes
Dulce sonant tenui gutture carmen aves.
Fert casiam non culta seges, totosque per agros
Floret odoratis terra benigna rosis:.
At scelerata jacet (*m*) sedes in nocte profunda
Abdita, quam circum flumina nigra sonant.
Tisiphoneque impexa feros pro crinibus angues
Saevit, et huc illuc impia turba fugit.
(*n*) Tum niger in porta Serpens: tum Cerberus ore
Stridet, et aeratas excubat ante fores.
Illic Junonem tentare (*o*) Ixionis ausi
Versantur celeri noxia membra rota.
Porrectusque novem (*p*) Tityus per jugera terrae
Assiduas atro viscere pascit aves.
(*q*) Tantalus est illic et circum stagna; sed acrem
Jam jam poturi deserit unda sitim.

(*l*) verba Tibulli qui spem vitae omnino amiserat. — (*m*) inferorum regio: vid. Virg. lib. 6: — (*n*) i. e. Hydra, quam etiam Virg. in porta collocat. — (*o*) *Ixion* filius Phlegyae ausus est accusare Junonem, quare fulmine detrusus ad inferos rota circumagitur. — (*p*) *Tityus* gigas, Jovis et Elarae filius, Latonae insidias meditatus in inferos relegatus est: jecur ejus renascens vultures depascunt. — (*q*) *Tantalus* filium Pelopem Diis a se hospitio acceptis membratim concisum apposuit: quare hac poena apud inferos affectus est.

Et (*r*) Danai proles, Veneris quod numina laesit,
In cava lethaeas dolia portat aquas.
Illic sit quicumque meos violavit amores,
Optavit lentas et mihi militias.
(*s*) At tu casta, precor, maneas, sanctique pudoris
Assideat custos sedula semper anus.
Haec tibi fabellas referat, positaque lucerna
Deducat plena stamina longa colo.
Ac circa gravibus pensis affixa (*t*) puella
Paulatim somno fessa remittat opus.
Tunc veniam subito, nec quisquam nunciet ante,
Sed videar coelo missus adesse tibi.
Tunc mihi, qualis eris, longos turbata capillos
Obvia festivo, Delia, curre pede.
Hoc precor: hunc illum nobis aurora nitentem
Luciferum roseis candida portet equis.

(*r*) *Danaus* Ægysti frater 50. filias habuit, quae una nocte maritos suos interfecerunt praeter Hypermnestram, quae conjugem suum servavit. — (*s*) At tu casta Delia sis semper cum vetula nutrice, quae adhibita lucerna etc. — (*t*) famula jam lassa remittat opus etc.

ELEGIA III.

MESSALÆ

Diem natalem et victorias celebrat poeta, quas et in Aquitania et in Asia minore retulit.

Hinc (*a*) cecinere diem Parcae fatalia nentes
Stamina, non ulli dissoluenda Deo.
Hunc fore (*b*) Aquitanas posset qui fundere gentes,
Quem tremeret forti milite victus (*c*) Atur.
Evenere: novos pubes Romana triumphos
Vidit, et evinctos brachia capta duces.

(*a*) *Parcae* praedixere hunc diem. — (*b*) *Aquitanum* hoc bellum nullis veterum monumentis proditum est. — (*c*) Alii Atax fluv. Aquitaniae vulgo dictus *Aude*.

At te victrices lauros, Messala, gerentem
Portabat nitidis currus eburnus equis. (rene
Non sine me est tibi partus honos, (d) Tarbella Py-
Testis, et Oceani litora (e) Santonici (rumna,
Testis, (f) Arar, Rhodanusque celer, manusque Ga-
(g) Carnuti et flavi caerula lympha Liger.
At te (h) Cydne canam, tacitis qui leniter undis
Caeruleus placidis per vada serpis aquis.
Quantus et aethereo contingens vertice nubes
Frigidus intonsos (i) Taurus arat Cilicas.
Quid referam, ut volitet crebras intacta per urbes
Alba (k) Palaestino sancta columba Syro?
Utque maris vastum prospectet turribus aequor,
Prima ratem ventis credere docta (l) Tyros?
Qualis et, arentes cum findit (m) Sirius agros,
Fertilis aestiva (n) Nilus abundet aqua?
Nile pater, quanam possum te dicere caussa,
Aut quibus in terris occuluisse (o) caput?
Te propter nullos tellus tua postulat imbres,
Arida nec (p) pluvio supplicat herba Jovi:
Te canit, atque suum pubes miratur (q) Osirim
Barbara, Memphiten plangere docta (r) bovem:

(d) *Tarbelli* ab occid. Pyrenacis montib. finiuntur: primaria Urbs est Aquae Tarbelliae, Gallice *Adour*. — (e) *Santonici* populi inter Aquitanos, spectant ad oceanum Aquitanicum, qui et *Santonicus* appellatur. — (f) *Arar*, *Rhodanus* et *Garumna* fluvii Galliae. — (g) *Liger* qui est aqua caerulea fines *Carnutum*, praeterfluit in Gallia. — (h) fluvius Ciliciae in Asia minore, ubi tunc temporis degebat Messala, quare poeta sperat se hos triumphos celebraturum. — (i) Mons Taurus frigidus ob densitatem silvarum. *arat* hypallage pro Cilices arant Taurum: alii leg. alat sed male *intonsi* dicuntur *Cilices*, quia agrestes et montani. — (k) *Palaestini* non edunt columbas, id enim cautum lege erat: vulgo dicitur *Palestina Terra santa*. — (l) in Tyro Phoeniciae urbe naves primum inventas asserit Pompon. Mela. — (m) Canicula sidus aestivum: ad eam sol accedit mense Jun. — (n) fluv. Ægypti septi septem ostiis in mare Mediterraneum exoneratur aestate exundat in agros. — (o) olim *Nili* origo ignota. — (p) *Jovis Pluvii*, sive Ombrii, sive Hymetrii ara et simulacrum celebre apud Athenienses: ab eo pluviam comprecabantur. — (q) *Osiris* i. e. Nilus, quem uti deum hoc nomine adorabant Æthiopes: *Osiris* docuit Ægyptios arare, inserere etc. — (r) *Osirim* existimabant esse bovem: sepulto enim *Osiride* oppresso a fratre Stiphone apparuit bos, quem Apim vocaverunt lingua Ægyptiaca et Osiridem repatarunt; hunc bovem in lacum de-

Primus aratra manu solerti fecit Osiris,
  Et teneram ferro sollicitavit humum.
Primus inexpertae commisit semina terrae,
  Pomaque non notis legit ab arboribus.
Hic docuit teneram palis adjungere vitem,
  Hic viridem dura caedere falce comam.
Illi jucundos primum matura sapores
  Expressa incultis uva dedit pedibus.
Ille liquor docuit voces inflectere cantu,
  Movit et ad certos nescia membra modos.
(*s*) Bacchus et agricolae magno confecta labore
  Pectora (*t*) tristitiae dissoluenda dedit.
Bacchus et afflictis requiem mortalibus affert,
  Crura licet dura compede pulsa sonent.
Non tibi sunt tristes curae, nec luctus, Osiri:
  Sed chorus, et cantus lenis et aptus amor,
Sed varii flores, et frons redimita corymbis:
  Fusa sed ad teneros lutea (*u*) palla pedes,
Et (*x*) Tyriae vestes, et dulci tibia cantu,
  Et levis occultis conscia (*y*) cista sacris.
Huc ades, et (*z*) centum ludos, Geniumque choreis
  Concelebra, et multo tempora funde mero.
Illius e nitido stillent unguenta capillo,
  Et capite, et collo mollia serta gerat.
Sic venias hodierne: tibi dem thuris honores,
  (*a*) Liba et Mopsopio dulcia melle feram.
At (*b*) tibi succrescat proles, quae facta parentis
  Augeat, et circa stet venerata senem.

mersum deflebant Ægyptii. Vide de his fabellis Seldenum de Diis Syris. — (*s*) Appellat Osiridem *Bacchum*: Ausonius *Bacchum* inquit, *Osirim Ægyptus putat*. — (*t*) ita Seneca in Hippol. *Curas Bacchus exoneret graves*. — (*u*) Crocea vestis ad talos usque: *palla* erat vestis muliebris. — (*x*) Tyrius i. e. purpureus — (*y*) occultabantur sacra Bacchi, sive Osiridis in *cistis*: unde horum Sacerdotes *Cistigeri* appellati. Mart. per contemptum *Nupsisti Gallia Cistigero*. — (*z*) i. e. varios *ludos*. *Genio* Deo cujuscumque loci sacrificabant Choreis indulgendo etc. et profundendo illius caput unguento etc. (*a*) *Libum melle Mopsopio* offert poeta Osiridi, sive Baccho, ipse enim mel invenit: *Mopsopium* i. e. Atticum sive Hymetrium, sic dictum a rege *Mopsopo*. — (*b*) *Tibi*, o Messala.

Nec taceant monumenta (*c*) viae, quae Tuscula Tellus
Candidaque (*d*) antiquo detinet Alba lare.
Namque opibus (*e*) congesta tuis hic glarea dura
Sternitur; hic apta jungitur arte silex.
Te canit agricola e magna cum venerit (*f*) urbe
Serus, inoffensum rettuleritque pedem.
At tu, (*g*) natalis, multos celebrande per annos,
(*h*) Candidior semper, candidiorque veni.

(*c*) Messala de suo viam stravit ab *Alba Tusculum* usque: de *Alba* vide Virg. *Tusculum* hodie *Frascati*, vide Martial. l 8. Epig. 3. — (*d*) *antiquo lare detinet*, i. e. ornatur antiquis domiciliis. — (*e*) *glarea* congesta i. e. sabulum acervatum atque asperum insternitur etc. — (*f*) Roma. — (*g*) o tu *Natalis* dies; *Natales dies* maxime culti ab antiquis etiam in sacris literis. — (*h*) ita Catull. *Fulsere quondam candidi tibi soles.*

ELEGIA IV.

EST EJUSDEM ARGUMENTI

Ac finis primae Elegiae hujus lib. Nam detestatur bella invitatus a Messala ad expeditionem in Orientem.

Quis fuit horrendos primus qui protulit enses?
Quam ferus, et vere ferreus ille fuit!
Tunc caedes hominum generi, tunc praelia nata;
Tunc brevior dirae mortis aperta via est.
At nihil ille miser (*a*) meruit: nos ad mala nostra
Vertimus, in saevas quod dedit ille feras.
Divitis hoc vitium est auri, nec bella fuerunt,
Faginus adstabat cum scyphus ante dapes.
Non arces, non vallus erat, somnumque petebat
Securus varias dux gregis inter oves.
Tunc mihi vita foret, vulgi nec tristia nossem
Arma, nec audissem corde micante tubam.

(*a*) Ille *nullam meruit poenam*: nam arma instituit contra truces belluas.

Nunc ad bella trahor, et jam quis forsitan hostis
  Haesura in nostro tela gerit latere.
Dii patrii servate (*b*) Lares: aluistis et iidem,
  Cursarem vestros cum tener ante pedes.
Neu pudeat prisco vos esse e stipite factos,
  Sic veteres aedes incoluistis avi.
Tunc melius tenuere fidem cum paupere cultu
  Stabat in exigua ligneus aede Deus.
Hic placatus erat, seu quis libaverat uvam,
  Seu dederat sanctae spicea serta comae.
Atque aliquis voti compos liba ipsa ferebat,
  (*d*) Postque comes purum filia parva favum.
At nobis aerata, Lares, depellite tela,
  Hostia erit plena (*e*) mystica porcus hara,
Hunc pura cum veste sequar, (*f*) mystoque canistra
  Vincta geram, myrto vinctus et ipse caput.
Sic placeam vobis: alius sit fortis in armis,
  Sternat et adversos Marte fremente duces.
Ut mihi potanti possit sua dicere facta
  Miles, et in mensa pingere castra mero.
Quis furor est atram bellis arcessere mortem?
  Imminet, et tacito clam venit illa pede.
Non seges est infra, non vinea culta, sed audax
  Cerberus, et Stygiae (*g*) navita puppis aquae.
Illic percisisque genis, ustoque capillo
  Errat ad obscuros pallida turba lacus.
Quam potius laudandus hic est, quem prole parata
  Occupat in parva pigra senecta casa.
Ipse suas sectatur oves, at filius agnos,
  Et (*h*) calidam fesso comparat uxor aquam.
Sic ego sim, liceatque caput candescere canis;
  Temporis et prisci facta referre senem.

(*b*) a *Diis patriis* incolumitatem *Larium* sive domorum petebant: qui Dii aluerunt Tibullum puerum cursitantem ante eos. — (*c*) veterum meorum avorum. — (*d*) tum comitans filia etc. — (*e*) Vobis cadat porcus *Mystica victima*: appellabatur ita porcus cum erat integer et pinguissimus, et primus cedebatur, et multis caeremoniis immolabatur. Ov. metam. ult. *Et prima putatur Hostia sus meruisse mori.* — (*f*) *myrtus* Veneri sacra erat, et ea in hujus Deae sacrificiis utebantur. — (*g*) Charon. — (*h*) fessos ex itinere veteres lavabant.

Interea Pax arva colat. Pax candida primum
  Duxit araturos sub juga curva boves.
Pax aluit vites, et succos condidit uvae,
  Funderet ut nato (*i*) testa paterna merum.
Pace bidens vomerque vigent: at tristia duri
  Militis in tenebris occupat arma situs.
At nobis, Pax alma, veni, (*k*) spicamque teneto:
  Perfluat et pomis candidus (*l*) ante sinus.

(*i*) vas vinarium, sive dolium testaceum; dicitur *paterna*, in quam pater novum infuderat ut a filiis vetus hauriretur. (*k*) *pacis* simulacrum gerebat spicas, florent enim pacis tempore agri etc. — (*l*) sinus qui est ante, sinus inquam, Pacis, quam fingunt poetae alis candidissimis et vultu esse. *Candida pax aderit nec solum candida vultu*. Calph. Ecl. 7.

ALBII
TIBULLI
EQUITIS ROMANI
EX LIBRO II.

ELEGIA I.

AMBARVALE SACRIFICIUM

Poeta describit, in quo hostia circum arva maturis frugibus ducebatur, omnesque post clamantes sequebantur, ex quibus unus querna corona ornatus cum saltatione solemni composito carmine Cereris laudes decantabat.

Quisquis adest, faveat: fruges (*a*) lustramus et agros,
Ritus ut a prisco traditus exstat avo.
Bacche veni, dulcisque tuis e (*b*) cornibus uva
Pendeat, et spicis tempora cinge Ceres.
Luce sacra requiescat humus, requiescat arator.
Et grave suspenso vomere cesset opus.
Solvite vincla jugis: nunc ad praesepia debent
Plena coronato stare boves capite.
Omnia sint operata Deo; non audeat ulla
Lanificam pensis imposuisse manum.
Casta placent superis: pura cum veste venite,
Et manibus puris sumite fontis aquam.
Cernite, fulgentes ut eat sacer agnus ad aras,
Vinctaque post olea candida turba comas.

(*a*) Hoc sacrificium appellabatur *ambarvale* ab ambiendis arvis: et immolabatur sus, ovis, et taurus unde nomen *sacra suovetaurilia*. — (*b*) *Bacchus cornutus*, quia primus junxit boves, vel quia est filius Jovis Ammonis cornuti.

Dii patrii,(*c*) purgamus agros,purgamus (*d*) agrestes,
  Vos mala de nostris pellite limitibus.
Neu seges eludat messem fallacibus herbis,
  Neu timeat celeres tardior agna lupos.
Tunc nitidus plenis confisus rusticus agris
  Ingerat ardenti grandia ligna foco.
Turbaque (*e*) vernarum saturi bona signa coloni
  Ludet, et ex virgis extruet arte casas.
Eventura precor, viden' ut (*f*) felicibus extis
  Significet placidos nuncia fibra Deos?
Nunc mihi (*g*) fumosum veteris proferte Falernum
  (*h*) Consulis, et (*i*) Chio solvite vincla cado.
Vina diem celebrent; non festa luce madere
  Est rubor, errantes et male ferre pedes.
Sed bene Messalam sua quisque ad pocula dicat,
  Nomen et absentis singula verba sonent.
Gentis (*k*) Aquitanae celeber Messala triumphis,
  Et magna (*l*) intonsis gloria victor avis,
Huc ades, aspiraque mihi, dum carmine nostro
  Redditur (*m*) agricolis gratia coelitibus.
Rura cano, rurisque Deos; his vita magistris
  Destituit querna pellere glande famem.
Illi compositis primum docuere tigillis
  Exiguam viridi fronde operire domum.
Illi etiam tauros primum docuisse feruntur
  Servitium, et plaustro supposuisse rotam.
Tunc victus abiere feri, tunc consita pomus.
  Tunc bibit irriguas fertilis hortus aquas.
Aurea tunc pressos pedibus dedit uva liquores
  Mistaque securo est sobria lympha mero.

(*c*) sacrificio nempe *ambarvali*. — (*d*) i. e. colonos. — (*e*) Multitudo *vernarum*, servorum vel liberorum opulenti agricolae ludere solebat ante propitia signa Deorum, et tanquam pueri extruebant casas. — (*f*) in sacrificiis aruspices et extispices viscera, sive exta diligentissime observabant, maxime vero hepar. — (*g*) *fumosum* i. e. generosum et spumosum. (*h*) *veteris Consulis*: vini vetustas ex inscripti cado Consulis nomine noscebatur. — (*i*) Vinum *Chium* optimum: *Chios* insula Maris Ægaei, nunc dicta *Scio*. — (*k*) vide eleg. 4. lib. 1. — (*l*) *intonsis avis* i. e. severis et gravibus. ita Hor. *intonsi auspiciis Catonis* etc. — (*m*) i. e. Faunis, Satyris, Pomonae, Vertumno etc.

Rura ferunt messes, calidi cum sideris aestu
  Deponit flavas annua terra comas.
Rure levis verno flores apis ingerit alveo,
  Compleat ut dulci sedula melle favos.
Agricola assiduo primum satiatus aratro
  Cantavit certo rustica verba pede:
Et satur arenti primum est modulatus avena
  Carmen, ut (*n*) ornatos duceret ante Deos.
Agricola et (*o*) minio suffusus, Bacche, rubenti
  Primus inexperta duxit ab arte choros:
(*p*) Huic datus a pleno memorabile munus ovili
  Dux pecoris hircus, (*q*) duxerat hircus oves.
Rure puer verno primum de flore coronam
  Fecit, et antiquis imposuit (*r*) Laribus.
Rure etiam teneris curam exhibitura puellis
  Molle gerit tergo lucida vellus ovis.
Hinc et foemineus labor est, hinc pensa, colusque,
  Fusus et apposito pollice versat opus.
Atque aliqua assidue textrix (*s*) operata Minervam
  Cantat, et appulso tela sonat latere.
Ipse quoque inter agros, interque armenta Cupido
  Natus, et indomitas dicitur inter equas.
Illic indocto primum se exercuit arcu:
  Hei mihi! quam doctas nunc habet ille manus?
Sancte veni dapibus festis, sed pone sagittas,
  Et procul ardentes hinc procul abde faces.
Vos celebrem cantate Deum, pecorique vocate
  Voce, palam pecori, clam sibi quisque vocet:
Aut etiam sibi quisque palam, nam turba jocosa
  Obstrepit, et (*t*) Phrygio tibia curva sono.

(*n*) ante Deos coronatos floribus etc. — (*o*) ante personarum usum, quem Æschylus invenit, poetae et rustici *minio*, et faecibus se illinebant. Hor. art. Poet. *Peruncti foecibus ora.* (*p*) Hic Tibullus initium Tragoediae tangit, cujus praemium fuit *hircus*, graece *tragos*. — (*q*) deduxerat haedus ille oves. (*r*) diis domesticis. — (*s*) jugiter laborans canit *Minervam* fusi et radii praesidem: Alii *tela sonant* i. e. instrumenta texendi appulso pectine vi brachiorum constrepunt. — (*t*) A Myda rege *Phrygiae tibiam* inventam refert Plin.

Ludite, jam nox jungit equos, currumque sequuntur
  Matris lascivo sidera (*u*) fulva choro.
Postque venit tacitus fulvis circumdatus alis
  (*x*) Somnus, et incerto somnia nigra pede.

(*u*) *sidera* rutila sequuntur currum noctis, *lascivo* choro. i. e. festivo, uti pisces *lascivi*. — (*x*) somnus existimabatur filius noctis, mortis frater, et ei alae fuscae tribuuntur, immittitque vel falsa, vel vera somnia.

ELEGIA II.

CERINTHI

Amici sui natalem diem, ut videtur, celebrat hoc carmine Tibullus.

Dicamus bona verba, venit natalis, ad aras.
  Quisquis ades, lingua, vir, mulierque (*a*) fave.
Urantur pia thura focis, urantur odores,
  Quos tener e terra divite mittit Arabs.
Ipse suos (*b*) Genius adsit visurus honores.
  Cui decorent sanctas mollia serta comas:
Illius puro distillent tempora (*c*) nardo,
  Atque satur libo sit, [redacted]atque mero:
(*d*) Annuat et Cerinthe tibi quodcumque rogabis:
  En age, quid cessas? annuit ille, roga.
Auguror, uxoris fidos optabis amores,
  Jam reor hoc ipsos edidicisse Deos.
Nec tibi malueris totum quaecumque per orbem
  Fortis arat valido rusticus arva bove.
Nec tibi gemmarum quidquid felicibus undis
  Nascitur, (*e*) Eoi qua maris unda rubet.

(*a*) Quid sit *favere lingua* non omnino convenit, cum vel silentium indici, vel bona verba ac fausta imperari existiment. — (*b*) Deum *Genium* praesertim die natali colebant atque invocabant. — (*c*) *Nardus*, unguentum pretiosissimum. (*d*) putabant veteres Genios concessuros die natali quidquid rogabant. — (*e*) Oceanus orientalis dicitur *Eous*.

(*f*) Vota cadunt: utinam strepitantibus advolet alis,
(*g*) Flavaque conjugio vincula portet amor.
Vincula quae maneant semper, dum tarda senectus
Inducat rugas, inficiatque comas.
Huc veniat (*h*) natalis avis, prolemque ministret:
Ludat et ante tuos turba novella pedes.

(*f*) irrita sunt. — (*g*) sacrum conjugii vinculum intelligit, quod graece *ceston*, quo putabant conjuges devinctos in perpetua permanere concordia. — (*h*) *avis natalis* seu cornix symbolum concordiae, quam in nuptiis invocabant.

ELEGIA III.

MESSALINUM

Laudat Messalae filium, qui fuerit cooptatus in collegium Quindecim virorum, ad quos cura librorum Sibyllinorum pertinebat, et ob eam rem Apollinem invocat.

Phoebe fave, novus ingreditur tua templa (*a*) sacerdos
Huc age cum cithara, carminibusque veni.
Nunc te vocales impellere pollice chordas,
Nunc precor ad laudes (*b*) flectere verba meas.
Ipse triumphali devinctus tempora lauro,
Dum cumulant aras, ad tua sacra veni.
Sed nitidus pulcherque veni: nunc indue vestem
(*c*) Sepositam: longas nunc bene pecte comas.
(*d*) Qualem te memorant, Saturno rege fugato,
Victori laudes concinuisse Jovi.

(*a*) Messalinus augur sive poeta. Apollinis sacerdotes et musarum dicuntur poetae. — (*b*) orat Phoebum, ut ad laudes Messalini citharam et cantum flectat. — (*c*) *sepositam* i. e. quam induebat Phoebus diebus solemnioribus. — (*d*) Dicitur Apollo Jovi patri suo laudes celebrasse de triumpho, quem assecutus est de Saturni fuga, qui latitavit diu apud regem Janum, deinde Phoebum tantae elegantiae apparuisse referunt, ut deos omnes in se converterit.

Tu procul eventura vides, (*e*) tibi deditus augur
Scit bene quid (*f*) fati provida cantet avis.
Tuque regis sortes: per te praesentit aruspex
(*g*) Lubrica signavit cum Deus exta notis.
Te duce Romanos nunquam frustrata (*h*) Sibylla est,
Abdita quae (*i*) senis fata canit pedibus.
Phoebe, sacras Messalinum sine tangere (*k*) chartas
Vatis: et ipse, precor, quod canat illa, doce:
Haec dedit Æneae (*l*) sortes postquam ille (*m*) parentem
Dicitur, et raptos sustinuisse Lares.
(*n*) Haec fore credebat Romam, cum * moestus ab alto
Ilion, ardentes respiceretque Deos.
Romulus aeternae nondum formaverat urbis
Moenia consorti non habitanda Remo.
Sed tunc pascebant herbosa (*o*) Palatia vaccae,
Et stabant humiles in (*p*) Jovis arce casae.
Lacte (*q*) madens illic suberat Pan ilicis umbrae,
Et facta agresti lignea falce Pales:
Pendebatque (*r*) vagi pastoris in arbore votum,
Garrula silvestri fistula sacra Deo:
Fistula, cui semper decrescit arundinis (*s*) ordo:
Nam calamus cera jungitur usque minor.
At qua (*t*) Velabri regio patet, ire solebat
Exiguus pulsa per vada linter aqua.

(*e*) auspex per te vaticinatur. — (*f*) *fati* praescia. — (*g*) credebant veteres extis inesse vim, quae Apollinis beneficio declararent futura. — (*h*) Cumanam intelligit, quae Tarquinio Prisco libros vendidit, in quibus heroico carmine fata Romanorum descripta continebantur. — (*i*) i. e. versibus heroicis: hujusmodi sunt quae nunc circumferuntur Sibyllae Cumanae carmina. — (*k*) i. e. libros Sibyllinos, quorum cura penes quindecimviros erat, inter quos cooptatus fuerat Messalinus. — (*l*) vide Virg. 6. Æn. — (*m*) Æneas patrem humeris et manu Deos penates seu *Lares* in Italiam asportavit. (*n*) Haec i. e. Sibylla *credebat* Romam fore post Trojam incensam. — * Cum Æneas tristis e mari spectaret *Ilion* etc. (*o*) i. e. montem Palatinum. — (*p*) *Arx Jovis* est Capitolium. (*q*) *Pan* et *Pales* dii pastorales, quos lacte spargebant. Tibul. *Et placidam soleo spargere lacte Palem*. — (*r*) *vagi*, i. e. militiam vel artem aliam desinentis: instrumenta Diis artis praesidibus appendebant veteres. — (*s*) Virg. Ecl 2. v. 36 *Est mihi disparibus septem compacta cicutis Fistula*. (*t*) *Velabrum* locus inter forum Romanum, Palatium et Aven-

Impiger (*u*) Ænea, volitantis frater Amoris,
Troica qui profugis sacra vehis ratibus,
Jam tibi (*x*) Laurentes assignat Jupiter agros,
Jam vocat errantes hospita terra Lares.
Troja quidem tunc se mirabitur, et sibi dicet
Vos bene tam longa consuluisse via.
Illic sanctus eris, cum te veneranda (*y*) Numici
Unda Deum coelo miserit (*z*) Indigetem.
Ecce super fessas volitat victoria puppes;
Tandem ad Trojanos (*a*) Diva superba venit.
Ecce mihi lucent (*b*) Rutulis incendia castris;
Jam tibi praedico, barbare Turne, necem.
Ante oculos (*c*) Laurens castrum, murusque (*d*) Lavinî est,
(*e*) Albaque ab Ascanio condita longa duce.
Te quoque jam video Marti placitura sacerdos
(*f*) Ilia Vestales deseruisse focos.
Carpite nunc tauri de septem montibus herbas,
Dum licet: hic magnae jam locus urbis erit.
Roma tuum nomen terris fatale regendis,
Qua sua de coelo prospicit (*g*) arva Ceres:

tinum, disclusum olim paludibus a reliqua urbe, unde lintribus per *Velabrum* vehebantur quadrantem solventes. (*u*) *Æneas* strenuus dicitur *frater Cupidinis*, cum uterque matrem Venerem habuerint, dicitur *volitans amor* ob inconstantiam, unde ei pennas attribuere. — (*x*) *Laurentes agri* i. e. *Laurentum* oppidum a Pico rege conditum. *Laurentis regia Pici*. Virg. — (*y*) *Numicius* fluvius Latii, in quo Æneæ cadaver Ascanius reperit. — (*z*) *Indigetes Dii*, sunt Dii patrii ex hominibus facti: de Ænea fabula est: Turno occiso, et accepta Lavinia in conjugem fugiens Mezentium in Numicium flu. cecidit, ei submerso templum erexit Ascanius, deumque *Indigetem* appellari voluit. Liv. I. Histor. (*a*) *Victoria* dicitur *Dea superba* ob fastum et magnificentiam, quam secum defert. — (*b*) Rutuli duce Turno adversus Trojanos bellum gessere, uti Virg. in sex postremis lib. Æneid. canit. — (*c*) Laurentum, urbs Latii: *Ut belli signum Laurenti Turnus ab arce* Virg. lib. 8. — (*d*) Lavinium urbs ab Ænea condita a conjugis suae nomine. — (*e*) *Ascanius* relicto Laviniae novercae Lavinio urbe, multitudine civium florente, *Albam longam* regni sedem condidit, quam *Albam* a sue alba ibidem olim reperta appellavit. — (*f*) *Ilia*, quae et *Rhea*, et *Silvia*, mater Remi et Romuli, quam Amulius Numitore fratre pulso et interfecto ejusdem filio Lauso, Virginem *Vestalem* fecit, ut ipsi spem partus adimeret: at illa ex Marte geminos edidit filios, qui Romam condiderunt. (*g*) *arva Cereris* debent sumi pro toto terrarum orbe, non

Quaque patent ortus, et qua fluitantibus undis
  Solis anhelantes abluit amnis equos.
(*h*) Vera cano: sic usque sacras innoxia lauros
  Vescar, et aeternum sit mihi virginitas.
Haec cecinit vates, et te sibi, Phoebe, vocavit,
  (*i*) Jactavit fusa sed caput ante coma.
Quidquid (*k*) Amalthea, quidquid Marpessia dixit,
  Herophile Phoebo grata quod admonuit:
Quasque Albuna sacras Tiberis per flumina sortes
  Portarit, sicco perlueritque sinu:
Hae fore dixerunt belli mala signa (*l*) cometen,
  Multus ut in terras depluretque lapis:
Atque tubas, atque arma ferunt strepitantia coelo
  Audita, et lucos praecinuisse fugam.
Ipsum etiam (*m*) Solem defectum lumine vidit
  Jungere pallentes nubilus annus equos.
Et simulacra Deum lacrymas fudisse tepentes,
  Fataque vocales praemonuisse boves.
Haec fuerunt olim: sed tu jam, mitis Apollo,
  Prodigia indomitis merge sub aequoribus.
Ut succensa sacris (*n*) crepitet bene laurea flammis,
  Omine quo felix, et sacer annus eat.
At laurus bona signa dedit: gaudete coloni.
  Distendet spicis horrea plena Ceres.
Oblitus et musto feriet pede rusticus uvas,
  Dolia dum, magni deficiuntque lacus.
At madidus Baccho sua festa (*o*) Palilia pastor
  Concinet: a stabulis tunc procul este lupi.

pro Sicilia solum. — (*h*) ego Sibylla vera cano: vates innoxii vaticinantes comedebant lauri folia. — (*i*) Vates et divini jactabant caput effusis comis. — (*k*) Ex Varrone decem fuere Sibyllae: Amalthea, quae et Cumana libros attulit vaticiniorum Tarquinio: Tibullus dicit fuisse Sibyllam Albunam, quae sortes seu hos libros Tarquinio obtulit, quos siccos, et sicco pectore etsi aqua perluebat gestavit. — (*l*) hae vaticinatae sunt cometen futurum infaustum omen belli, et cetera prodigia. — (*m*) id accidit cum Caesar dictator occisus est, et per totum annum sol paluisse fertur. — (*n*) laurus combusta si resonaret, felix faustumque portendebat. — (*o*) in festis *Palis* Deae pastorum congestum foenum et stipulas accendebant, transiliebantque flammas, quibus se expiari credebant.

Ille levis stipulae solemnes potus acervos
Accendet, flammas transilietque sacras.
Et foetus matrona dabit, natusque parenti
Oscula comprensis auribus eripiet.
Nec taedebit avum parvo advigilare nepoti,
Balbaque cum puero dicere verba senem.
Tunc operata Deo pubes discumbet in herba,
Arboris antiquae qua levis umbra cadet.
Aut e veste sua tendent umbracula (*p*) sertis
Vincta, coronatus stabit et ipse (*q*) calix.
At sibi quisque dapes, et festas extruet alte
Cespitibus mensas, cespitibusque torum.
Pace tua pereant arcus, pereantque sagittae
Phoebe, modo in terris erret inermis amor.
Ut Messalinum celebrem cum praemia belli
Ante suos currus (*r*) oppida victa feret,
Ipse gerens laurus, lauro devinctus agresti
Miles io, magna voce triumphe canam.
Tunc Messala meus pia det spectacula turbae.
Et plaudat curru praetereunte pater.
Annue, sic tibi sint (*s*) intonsi, Phoebe, capilli:
Sic tua perpetuo sit tibi casta soror.

(*p*) *sertis* i. e. redimiculis: serta Campana herbae genus est Cato RR. serta etiam dicitur funis, sive restis Pallad. — (*q*) *Et vina coronant* Virg. — (*r*) in triumphis simulacra urbium victarum praeferri solemne erat. — (*s*) post preces poeta Phoebo adblanditur per ostentationem earum rerum, quas illi gratas esse novit.

ALBII TIBULLI EQUITIS ROMANI

EX LIBRO III.

ELEGIA I.

KALENDIS MARTIIS

Ad invicem, maxime ad matronas Romani dona, seu strenas mittebant; quare poeta musas obtestatur, ut aperiant quo dono Neaeram suam debeat munerari; inde rogat, ut libellum suum perpolitum ad eam perferant.

Martis Romani festae venere calendae:
  Exoriens nostris hinc fuit (*a*) annus avis.
Et vaga nunc certa discurrunt undique pompa,
  Perque vias urbis munera, perque domos.
Dicite Pierides, quonam donetur honore
  Seu mea, seu fallor, cara Neaera tamen.
Carminibus sponsae, pretio capiuntur avarae;
  Gaudeat, ut digna est, versibus illa meis.
(*b*) Lutea sed niveum involvat membrana libellum;
  Pumex et canas tondeat ante comas:
Summaque praetexat tenuis fastigia chartae,
  Indicet ut nomen litera picta meum.
Atque inter geminas pingantur (*c*) cornua frontes
  Sic etenim comtum mittere oportet opus

(*a*) Mensis Martius initium anni fuit apud priscos Romanos a Marte gentis parte: Numa deinceps Januarium et Februarium adjecit. — (*b*) praeclarum testimonium hoc Tibulli de veterum cura in ornandis libris, *luteus* color. i. e. croceus. (*c*) *Cornua* in libris erant capitula quaedam ossea vel ebur-

Per vos (*d*) auctores hujus mihi carminis oro,
  Castaliamque umbram, (*e*) Pieriosque lacus:
Ite domum, cultumque illi donate libellum:
  Sicut erit, nullus defluat inde color.
Illa mihi referet, si nostri mutua cura est,
  An minor, an toto pectore deciderim.
Sed primum Nympham lârga donate salûte,
  Atque haec submisso dicite verba sono:
Haec tibi, vir (*f*) quondam, nunc frater, casta Neaera
  Mittit, et accipias munera parva rogat.
Teque suis jurat caram magis esse medullis:
  Sive sibi conjux, sive futura soror.
Sed potius conjux, hujus spem nominis (*g*) illi
  Auferet extincto pallida (*h*) Ditis aqua.

nea ad modum lunulae, Ausonius appellat illa *menidem* i. e. lunulam. *Frontes* vero erant extremitates membranarum complicatarum, quae pumice poliebantur. — (*d*) *auctores* in foemin. gen. musae sunt carminum praesides. — (*e*) i. e. per fontem prope Pierium montem Thessaliae musis sacrum. (*f*) *quondam* hic notat tempus futurum. Tibullus Neaeram futuram sibi uxorem amabat veluti sororem. — (*g*) *illi* i. e. Tibullo. — (*h*) *Ditis* est Pluto ipse utroque nomine a divitiis deducto.

ELEGIA II.

CUM NEÆRA SPONSA

Dissidium suum sub Lygdami nomine deflet.

Durus et ille fuit, qui tantum ferre dolorem,
  Vivere et erepta conjuge qui potuit.
Non ego firmus in hoc, non haec patientia nostro
  Ingenio: frangit fortia corda dolor.
Haec mihi verba loqui pudor est, vitaeque fateri
  Tot mala perpessae taedia nota meae.
Ergo ego cum tenuem fuero mutatus in umbram,
  Candidaque ossa super nigra favilla teget,

Ante meum veniat longos (*a*) incompta capillos,
  Et fleat ante meum moesta Neaera rogum.
Sed veniat carae matris comitata dolore.
  Moereat haec genero, moereat illa viro.
Praefatae ante meos manes, animamque precatae,
  Perfusaeque pias ante liquore manus:
Pars, quae sola mei superabit corporis, ossa
  Incinctae nigra candida veste legant.
Et primum annoso spargant collecta Lyaeo,
  Mox etiam niveo fundere lacte parent.
Post haec (*b*) carbaseis humorem tollere velis,
  Atque in marmorea ponere sicca domo.
Illic quas mittit dives (*c*) Panchaia merces,
  Eoique Arabes, dives et Assyria,
Et nostri memores lacrymae fundantur eodem.
  Sic ego componi versus in ossa velim.
Sed tristem mortis demonstret litera causam;
  Atque haec in celebri carmina fronte notet:
Lygdamus hic situs est: dolor huic, et cura Neaerae
  Conjugis ereptae, causa perire fuit.

(*a*) Elegantissime poeta funerum et ossilegii caeremonias et ritus depingit. — (*b*) ossa vino, lacte et odoribus respersa linteis exsiccabant, ut humor, quo fuerant irrigata, exsugeretur. — (*c*) *Panchaia*, Arabia et Assyria regiones Asiae, in quibus arbores thuriferae sponte nascuntur.

ELEGIA III.

VOTA MULTA SE DIIS

Persolvisse ait poeta, ut Neaera sponsa sibi restituatur, negatque sibi aliud quidpiam jucundum contingere apud mortales: si nulla sit spes ut in gratiam cum ipsa redeat, e vivis ad inferos abire optat.

Quid prodest coelum votis implesse Neaera?
  (*a*) Blandaque cum multa thura dedisse prece?

(*a*) *Blandi thuris honores* Proper. thura blandos et propitios reddunt Deos.

(*b*) Non ut marmorei prodirem e limite tecti
  Insignis clara, conspicuusque domo:
Aut ut multa mei renovarent jugera tauri,
  Et magnas messes terra benigna daret;
Sed tecum ut longae sociam gaudia vitae,
  Inque tuo caderet nostra senecta sinu.
Tunc, cum permenso defunctus tempore lucis
  Nudus (*c*) Lethaea cogerer ire rate.
Nam grave quid prodest pondus mihi divitis auri?
  Arvaque si findant pinguia mille boves?
Quidve domus prodest (*d*) Phrygiis innixa columnis,
  Taenare sive tuis, sive Caryste tuis?
Et (*e*) nemora in domibus sacros imitantia lucos?
  Aurataeque trabes, marmoreumque solum?
Quidve in (*f*) Erythraeo legitur quae litore concha,
  Tinctaque Sidonio (*g*) murice lana juvat?
Et quae praeterea populus miratur? in illis
  Invidia est: falso plurima vulgus amat.
Non opibus mentes hominum curaeque levantur.
  Nam fortuna sua tempora lege regit.
Sit mihi paupertas tecum jucunda, Neaera.
  At sine te, regum munera nulla volo.
O niveam, quae te poterit mihi reddere, lucem!
  O mihi felicem terque quaterque diem!
At si pro dulci reditu quaecumque voventur,
  Audiat aversa non meus aure Deus:
Nec me regna juvent, nec (*h*) Lydius aurifer amnis,
  Nec quas terrarum sustinet orbis opes.

(*b*) sensus est: vota feci, non ut marmoreis fruar domibus etc. sed tecum ut longae etc. — (*c*) Charontis rate per flumen Lethen vehar. — (*d*) notus omnibus lapis *Phrigius*. *Thaenarus* promontorium Laconiae regionis in Peloponeso: hic prope specum valde umbrosum, per quem Hercules Cerberum ad superos traxit, est marmor viridis coloris. Carystus insulae Euboeae oppidum: hinc columnae marmoreae multiplicis coloris varietate commendatae eruuntur. — (*e*) viridaria voluptatis gratia olim in nobilium virorum domibus. (*f*) pro toto mari orientali accipitur Erythraeum. — (*g*) *murex* marinus piscis, cujus succo purpura tingitur: *Sidon* Phoeniciae urbs nobilissima claritate et antiquitate cum Tyro contendens. — (*h*) *Lydiae amnis* est Pactolus, qui arenas et strigmenta auri cum undis devolvere creditur,

Haec alii cupiant, liceat mihi paupere cultu
  Securo cara conjuge posse frui.
Adsis, et timidis faveas, (i) Saturnia, votis,
  Et faveas, concha Cypria vecta tua.
Aut si fata negant reditum, (k) tristesque sorores,
  Stamina quae ducunt, quaeque futura neunt:
Me vocet in vastos amnes, (l) nigramque paludem
  Dives in ignava luridus Orcus aqua.

(i) Juno Saturni filia, et Venus in Cypro genita concha vehi credebatur. — (k) tres Parcae: *Clotho colum bajulat*, *Lachesis net*, *Atropos secat*: sunt autem lanificae et fatidicae. (l) *nigra palus* est Styx tanta veneratione habita a superis, ut si per illam quidquam jurarent nullo pacto violari posse crederent.

ELEGIA IV.

SOMNIUM

Detestatur, quo visus sibi erat audire ex Appolline Neaeram alteri se nupturam jurasse, eamque ipsius Dei verbis admonet, ne hujusmodi consilium capiat.

Dii meliora ferant, nec sint insomnia vera,
  Quae tulit hesterna proxima nocte quies.
Ite procul, vanum falsumque avertite visum,
  Desinite in vobis quaerere velle fidem.
Divi vera monent: venturae nuncia sortis
  Vera monent (a) Thuscis exta probata viris.
Somnia fallaci ludunt temeraria nocte,
  Et pavidas mentes falsa timere jubent.
At natum in curas hominum genus omina noctis
  Farre pio placant, et (b) saliente sale.
Et tamen, utcumque est, sive illi vera moneri,
  Mendaci somno credere sive volent:

(a) Thuscorum gens arte *extispicina* seu aruspicina quantum valuerit, norunt qui veterum monumenta tantisper attigerunt. — (b) *sal* in igne conjectus crepitans exsilit.

Efficiat vanos noctis (*c*) Lucina timores,
  Et frustra immeritum pertimuisse velit.
Si mea nec turpi mens est obnoxia facto,
  Nec laesit magnos impia lingua Deos.
Jam nox aethereum nigris emensa quadrigis
  Mundum caeruleo laverat (*d*) amne rotas;
Nec me sopierat menti Deus utilis aegrae
  Somnus: sollicitas deficit ante domos.
Tandem cum summo Phoebus prospexit ab ortu,
  Pressit languentis lumina sera quies.
(*e*) Hic juvenis casta redimitus tempora lauro
  Est visus nostra ponere sede pedem.
Non illo quidquam formosius ulla priorum
  Ætas, humanum nec videt illud opus.
Intonsi crines longa cervice fluebant:
  Stillabat (*f*) Tyrio myrrhea rore coma.
Candor erat, qualem praefert Latonia Luna,
  Et color in niveo corpore purpureus:
Ut juveni primum virgo deducta marito
  Inficitur teneras, ore rubente, genas:
Ut cum contexunt amaranthis alba puellae
  Lilia, et autumno candida mala rubent,
Ima videbatur talis illudere (*g*) palla:
  Namque haec in nitido corpore vestis erat.
Artis opus rarae, fulgens testudine et auro
  Pendebat laeva garrula parte lyra.
Hanc primum veniens plectro modulatus eburno
  Felices cantus ore sonante dedit.
Sed postquam fuerant digiti cum voce locuti,
  Edidit haec tristi dulcia verba modo:
Salve (*h*) cura Deum, casto nam rite poëtae
  Phoebusque, et (*i*) Bacchus, Pieridesque favent.

(*c*) i. e. Luna. — (*d*) *amnis* idest oceanus. — (*e*) describit Apollinem. — (*f*) *Myrrhea coma* dicitur a colore, et odore, color est subflavus, odor exquisitissimus, unde stillabat Tyria nardo: nardus optima in Tyro. — (*g*) vestis propria mulierum ad talos usque defluens. — (*h*) *At sacri vates, et divum cura vocamur*, Ovid. de Tibull. obitu. — (*i*) Vinum est virtutis et ingenii incitamentum. *Foecundi calices quem non facere disertum?* ait Orat.

Sed proles Semeles Bacchus, doctaeque sorores
  Dicere non norunt, quid ferat hora sequens.
At mihi (*k*) fatorum leges, aevique futuri
  Eventura pater posse videre dedit.
Quare ego quae dico non fallax, accipe, vates:
  Quodque Deus vero Cynthius ore ferat.
Pro qua sollicitas coelestia numina votis,
  Quae tibi securos non sinit ire dies:
Et cum te (*l*) fusco somnus velavit amictu,
  Vanum nocturnis fallit imaginibus:
Carminibus celebrata tuis formosa Neaera
  Alterius mavult esse puella viri:
Diversasque suas agitat mens impia curas,
  Nec gaudet casta nupta Neaera domo.
Sed flecti poterit: mens est mutabilis illis,
  Tu modo cum multa brachia tende fide.
Me quondam (*m*) Admeti niveas pavisse juvencas
  Non est in vanum fabula ficta jocum.
Tunc ego nec cithara poteram gaudere sonora,
  Nec similes chordis reddere voce sonos:
Sed perlucenti cantus meditabar avena,
  Ille ego Latonae filius, atque Jovis.
Ergo ne dubita blandas adhibere querelas:
  Vincuntur molli pectora dura prece.
Quod si vera canunt sacris oracula templis,
  Haec illi nostro nomine dicta refer:
Hoc tibi conjugium promittit (*n*) Delius ipse.
  Felix hoc: alium desine velle virum.
Dixit, et ignavus defluxit pectore somnus.
  Ah ego ne possim tanta videre mala!
Nec tibi crediderim votis contraria vota,
  Nec tantum crimen pectore inesse tuo.
Nam te nec vasti genuerunt aequora Ponti,
  Nec flammam volvens ore (*o*) Chimaera fero:

(*k*) Idem Apollo passim templa et oracula habuit. — (*l*) somnus Deus cornu manu tenet et veste fusca induitur. — (*m*) amore *Admeti* Tessaliae regis incensus Apollo novem annos armenta pavisse dicitur. — (*n*) Apollo Delius nomine natus est in Delo insula, ubi ejus oracula frequentissima. — (*o*) monstrum triforme in ore flammas, caput pectusque leonis, ven-

Nec (*p*) canis anguinea redimitus terga caterva,
Cui tres sunt linguae, tergeminumque caput:
(*q*) Scyllaque virgineam canibus succincta figuram:
Nec te conceptam saeva leaena tulit:
Barbara nec (*r*) Scythiae tellus, horrendave (*s*) Syrtis:
Sed culta et duris non habitanda domus:
Et longe ante alias omnes mitissima mater,
Isque pater, quo non alter amabilior.
Haec Deus in melius crudelia somnia vertat,
Et jubeat tepidos irrita ferre Notos.

trem caprae, et caudam draconis babuisse fingitur. — (*p*) Cerberus anguineis jubis deformis etc. — (*q*) de *Scylla* vid. Virg. et Ovid. 14. metamor. — (*r*) Scythiae regio latissima partim Asiae partim etiam Europae, gentes efferatas habet. — (*s*) *Syrtis*, sinus ad Africae litus fabulosus, et periculis pleuus.

ELEGIA V.

DUM AQUARUM TUSCARUM BALNEAS

Quidam Tibulli familiares adiissent, adversa quindecim dierum valetudine ipse correptus est Romae: cumque morbi gravitatem timeret, Proserpinam mortis et vitae dominam rogat, ut diutius sibi vivere liceat, quippe qui et juvenis et pius.

Vos tenet, (*a*) Etruscis manat quae fontibus unda,
Unda sub aestivum non adeunda Canem:
Nunc autem sacris (*b*) Bajarum maxima lymphis
Cum se (*c*) purpureo vere remittit hyems.

(*a*) Calidarum aquarum apud Tuscos meminit Varro lib. 8. de L. L. quae quidem per aestatem insalubres. — (*b*) *maxima Bajarum lymphis*: i. e. unda Etrusca est longe melior ipsis Bajarum aquis ineunte vere: *Bajae* urbs Campaniae a Bajo Ulyssis socio sic dicta, amoenissima, Hor. *Nullus in orbe sinus Baiis praelucet amoenis*, dicuntur *sacrae*, quia ad omnes fere morbos depellendos aptae: Hinc Sidonius omnes aquas Calidas Bajas appellat. — (*c*) color purpureus pro pul-

At mihi (*d*) Persephone nigram denunciat horam.
  Immerito juveni parce nocere, Dea.
Non ego tentavi nulli temeranda virorum
  Audax laudandae (*e*) sacra docere Deae.
Nec mea mortiferis infecit pocula succis
  Dextera, nec cuiquam tetra venena dedit.
Nec nos sacrilegos templis admovimus ignes,
  Nec cor sollicitant facta nefanda meum.
Nec nos insanae meditantes jurgia linguae,
  Impia in adversos solvimus ora Deos.
Et nondum cani nigros laesere capillos,
  Nec venit tardo curva senecta pede.
„ Natalem primo nostrum videre parentes,
„ (*f*) Cum cecidit fato consul uterque pari.
Quid fraudare juvat vitem crescentibus uvis?
  Et modo nata mala vellere poma manu?
Parcite pallentes umbras quicumque tenetis,
  Duraque sortiti (*g*) tertia regna Dei.
(*h*) Elysios olim liceat cognoscere campos
  Lethaeamque (*i*) ratem, (*k*) Cimmeriosque lacus,
Cum mea rugosa pallebunt ora senecta,
  Et referam pueris tempora prisca senex.
Atque utinam vano nequidquam terrear * aestu!
  Languent ter quinos sed mea membra dies.
At vobis Thuscae celebrantur numina lymphae,
  Et facilis (*l*) lenta pellitur unda manu.

chro accipitur, unde Horat lib. 4. Od. 1. *Paulli*, *purpureis ales oloribus*, at olores albi sunt. — (*d*) alio nomine Proserpina, in cujus potestate hominum fata esse credebant. (*e*) sacra Cereris et Proserpinae intelligit: ea enim vulgare grande piaculum: *Ceres* dicitur *dea laudanda* ob magna ejus merita in mortales, quos docuit arare, serere etc. — (*f*) de hoc pentametro vide pag. 62. hujus libelli. — (*g*) Plutonem intelligit, cujus regnum infra terram vocatur *tertium*: sorte enim contigit Jovi Coelum, Neptuno aqua, Plutoni inferorum imperium. — (*h*) in *Elysiis campis*, habitare animas virorum virtute praestantium fabulati sunt poetae: quidam eos insulis fortunatis, quidam Lunae addixere. — (*i*) i. e. *ratem* Charontis. — (*k*) *Cimerii lacus* sunt famosi specus, per quos patebat aditus ad inferos siti ad Aquilonem.

* ut inani frustra concutiar formidine. — (*l*) natandi peritiam et balnearum usum apud veteres docebantur vel pueri ante elementorum scientiam.

Vivite felices, memores et vivite nostri:
Sive erimus, seu nos fata fuisse velint.
Interea (*m*) nigras pecudes promittite Diti.
Et nivei lactis pocula mista mero.

(*m*) Plutoni sive Diti nigrae victimae mactabantur.

ELEGIA VI.

LIBERUM PATREM

Seu Bacchum precatur Tibullus, ut se dolore levet: deinde pincernam jubet generosissimum vinum ministrare, sociosque precatur, ut genio indulgeant.

(*a*) Candide Liber ades: sic sit tibi mystica vitis
Semper, sic hedera tempora vincta feras.
Aufer et ipse meum pariter medicando dolorem:
Saepe tuo cecidit munere victus amor.
Care (*b*) puer, madeant generoso pocula Baccho,
Et nobis prona funde Falerna manu.
Ite procul durum curae genus, ite labores;
Fulserit hic niveis (*c*) Delius alitibus.
Vos modo proposito dulces faveatis amici,
Neve neget quisquam, me duce, se comitem.
Ille facit dites animos Deus, ille ferocem
Contudit, et dominae misit in arbitrium.
Armenias tigres, et fulvas ille leaenas
Vicit, et indomitis mollia corda dedit.
(*d*) Haec amor, et majora valet, sed poscite Bacchi
Munera; quem vestrum pocula sicca juvant?
(*e*) Convenit ex aequo, nec torvus Liber in illos,
Qui se, quique una vina jocosa colunt.

(*a*) *Candidus* idest pulcher, minime fucatus, sincerus. *Liber*, quia a curis solvit. *mystica vitis*, i. e. tibi sacra. (*b*) *puer*. i. e. famulus et minister. — (*c*) *Delius*, i. e. Apollo a Delo insula, ubi natus, optat ut transeat felix dies, quo cupit genio et vino indulgere. — (*d*) haec et majora potest. — (*e*) aequaliter ipsi convenit cum iis, qui ipsum

Jam venit iratus nimium nimiumque severis;
  Qui timet irati numina magna, bibat.
Quales his poenas qualis quantusque minetur,
  (*f*) Cadmeae matris praeda cruenta docet.
Sed procul a nobis hic sit timor: illaque, siqua est,
  Quid valeat laesi, sentiat, ira Dei.
Quid precor ah demens? venti temeraria vota,
  Aeriae et nubes (*g*) diripienda ferant.
Quamvis nulla mei superest tibi cura, Neaera:
  Sis felix, et sint candida fata tua.
At nos securae reddamus tempora mensae:
  Venit post multas una serena dies.

venerantur, et laeta vina bibunt. — (*f*) Agave Cadmi filia spretis Bacchi sacris Pentheum filium suum in furorem acta Dei hujus, potenti numine pro fera dilaniavit, mater Cadmaea est Agave ipsa. — (*g*) venti et nubes ferant vota mea dispergenda, quae sine consilio emisi.

ELEGIA VII.

LÆTITIAM SIMULARE

Difficillimum est Tibullo gravibus curis presso, de amicorum perfidia conquerenti.

Hei mihi, difficile est imitari gaudia falsa:
  Difficile est tristi fingere mente jocum.
Nec bene mendaci risus componitur ore,
  Nec bene sollicitis (*a*) ebria verba sonant.
Quid queror infelix? turpes discedite curae:
  Odit (*b*) Lenaeus tristia verba pater.
(*c*) Gnossia, Theseae quondam perjuria linguae
  Flevisti ignoto sola relicta mari.
Sic cecinit pro te doctus, Minoi, Catullus
  Ingrati referens impia facta viri.
Vos ego nunc moneo: felix quicumque dolore
  Alterius disces posse carere tuo.

(*a*) Dicta vinosa non conveniunt anxiis. — (*b*) Unum ex nominibus Bacchi, a graeca voce ductum, quod torcular denotat. — (*c*) de *Gnossia*, de *Theseo*, de *Minoide* ex *Catullo* vide pag. 66. et seq. hujus libelli.

ALBII

TIBULLI

EQUITIS ROMANI

EX LIBRO IV.

PANEGYRICUS AD MESSALAM.

Te, Messala, canam. Quanquam me cognita virtus
Terret, ut infirmae nequeant subsistere vires,
Incipiam tamen. At meritas si carmina laudes
Deficiant: humilis tantis sim (*a*) conditor actis:
Nec tua te praeter chartis intexere quisquam
Facta queat, dictis ut non majora supersint:
Est nobis voluisse satis. Nec munera parva
Respueris: etiam Phoebo gratissima dona
(*b*) Cres tulit, et cunctis Baccho jucundior (*c*) hospes
Icarus, ut puro testantur sidera coelo,
Erigoneque, Canisque, neget ne longior aetas.
Quin etiam (*d*) Alcides Deus ascensurus Olympum
Laeta Molorcheis posuit vestigia tectis.
Parvaque coelestes pacavit (*e*) mica, nec illis
Semper inaurato taurus cadit hostia cornu.
Hic quoque sit gratus parvus labor, ut tibi possim
Inde alios, aliosque memor componere versus.

(*a*) Utinam sim scriptor actorum tuorum. Virg. *tristia condere bella*. — (*b*) Quis fuerit hic Cretensis, ignota prorsus est fabula. — (*c*) *Icarus* Bacchum hospitem excepit, et ab eo usum vini et colendi vites rationem accepit, quam artem cum pastores docuisset; illique obruti vino opinantes venenum ab Icaro sibi propinatum, interemerunt: Erigone ejus filia indicio canis cum necem patris agnovisset suspendio se enecavit: unde inter astra relati sunt Icarus, seu Bootes, Erigone et Canis. (*d*) Hercules ascensurus in coelum ab *Molorcho* pastore hospitio exceptus fuit, mox interfecturus Leonem in Silva Nemaea. — (*e*) Thuris vel Salis granum saepe pacavit Deos.

Alter dictet opus magni mirabile mundi,
Qualis in immensum (*f*) desederit aëra tellus;
Qualis et in curvum pontus (*g*) confluxerit orbem,
Et vagus e terris (*h*) qua surgere nititur aër,
Huic et contextus passim fluat igneus aether,
Pendentique super claudantur ut omnia coelo.
At quodcumque meae poterunt audere Camoenae,
Seu tibi par poterunt, seu, quod spes abnuit, ultra
Sive minus, certeque canent minus, omne vovemus
Hoc tibi, nec tanto careat mihi nomine charta.
Nam, quanquam antiquae gentis superant tibi laudes,
Non tua majorum contenta est gloria fama.
Nec quaeris quid quaque (*i*) index sub imagine dicat:
Sed generis priscos contendis vincere honores,
Quam tibi majores, majus decus ipse futurus.
At tua non titulus capiet sub nomine facta,
Æterno sed erunt tibi magna volumina versu,
Convenientque tuas cupidi componere laudes
Undique, quique canent vincto pede, quique soluto,
Queis potius certamen erit, sim victor in illis,
Ut nostrum tantis inscribam nomen in actis.
Nam quis te majora gerit (*k*) castrisve, forove?
Nec tamen hinc aut hinc tibi (*l*) laus majorve, minorve.
Justa pari premitur veluti cum pondere libra
Prona, nec hac plus parte sedet; nec surgit ab illa.
(*m*) Qualis, inaequatum si quando onus urget utrinque,
Instabilis natat alterno depressior orbe.

(*f*) Cic. de Nat. Deor. lib: 2. Terra crassissima mundi regio medium mundi locum tenet. — (*g*) mare terram complectitur undique: — (*h*) quatuor elementa tetigit, ex quibus secundum veterum opinionem mundus constat, aer a terra volitans surgit in sublime, aeri connexus ignis undique miscetur: denique omnia coelo imminente continentur. — (*i*) *index* denotat virorum elogium quod referebant imagines, et in eorum basi *index* sive *titulus* scribebatur. — (*k*) militiae vel domi. — (*l*) aequa tibi laus in pace et in bello. — (*m*) contra vero si pondera sint inaequalia in orbe alterno i. e. in lance

Nam seu diversi fremat inconstantia vulgi,
Non alius sedare queat, seu judicis ira
Sit placanda, tuis poterit mitescere verbis.
Non (*n*) Pylos aut Ithace tantos genuisse feruntur
Nestora, vel parvae magnum decus Urbis Ulyssem,
Vixerit ille senex quamvis, dum terna per orbem
Saecula fertilibus Titan decurreret horis:
Ille per ignotas audax erraverit urbes,
Qua maris extremis tellus includitur undis. (mis;
Nam (*o*) Ciconumque manus adversis reppulit ar-
Nec valuit (*p*) Lotos caeptos avertere cursus.
Cessit et Ætnaeae (*q*) Neptunius incola rupis
Victa Maroneo foedatus lumina Baccho.
Vexit et (*r*) Æolios placidum per Nerea ventos.
Incultos adiit (*s*) Laestrigonas, Antiphatenque,
Mobilis Artaciae gelidos quos irrigat unda.
Solum nec doctae verterunt pocula (*t*) Circes:
Quamvis illa foret Solis genus, apta vel herbis,
Aptaque vel cantu veteres mutare figuras.
(*u*) Cimmeriorum etiam obscuras accessit ad arces:
Queis numquam candente dies apparuit ortu
Sive supra terras Phoebus, seu curreret infra.

(*n*) Pylos, et Ithaca urbes Graeciae, altera Nestoris patria, altera Ulyssis: primus vixit ann. 300. summa prudentia parique eloquentia. De Ulyssc vide Homeri Odysseam, cujus errores varios enumerat Tibullus. — (*o*) sunt Thraciae populi, ad quos post Trojam excisam primum appulit Ulysses et eos devicit, — (*p*) delatus Ulyss. ad *Lotophagos* in Africam, cum duo ejus socii *Lotum* herbam suavissimam, et patriae oblivionem inducentem gustassent, vix eos tandem reduxit. vid. Odyss. 9. — (*q*) Polyphemum intelligit filium Neptuni, inebriatum vino *Maroneo* i. e. a Ciconibus accepto. *Maronea* eadem ac Ismarus urbs Ciconum prima. *Foedatus lumina*: a Polyphemo ebrio Ulysses oculum praegrandem extraxit Odyss. 9. — (*r*) Ulysses ab Æolo ventorum rege in utre accepit ventos praeter Zephyrum, quocum in patriam sine tempestate navigaret: at socii Ulysse obdormiente congestas in utre gazas opinantes solverunt utres, unde iterum tempestatibus Ulysses jactatus. Hom: Odyss. 10. — (*s*) ad *Lestrigonas* et eorum regem Antiphaten Formiarum conditorem etiam appulit Ulysses; hi autem humanis victitabant carnibus et ex Ulyssis sociis unum dilaniarunt. Hos irrigat fluvius Artacia Odyss. 10. (*t*) *Circes* fabella omnibus nota vid. Virg. et Odyss. 10. (*u*) *Cimmerii* populi Asiae vicini sedibus Amazonum, ad quos appulit Ulysses et ab Hom. ad Inferos ponuntur: habitant climata cooperta caliginibus, utpote a Sole remotissimi.

Vidit ut (*x*) inferno Plutoni subdita regna
Magna Deûm proles levibus discurreret umbris.
Praeteriitque cita (*y*) Sirenum litora puppi.
Illum inter geminae nantem confinia mortis,
Nec Scyllae (*z*) saevo conterruit impetus ore,
Cum canibus rapidas inter freta serperet undas,
Nec violenta suo consumpsit more Charybdis,
Vel si sublimis fluctu consurgeret imo,
Vel si interrupto nudaret gurgite pontum.
Non violata vagi sileantur (*a*) pascua Solis,
Non Amor, et foecunda Atlantidos arva (*b*) Calypsus,
Finis et erroris miseri (*c*) Phaeacia tellus.
Atque haec seu nostras inter sunt cognita terras,
Fabula sive novum dedit his erroribus orbem,
Sit labor illius, tua dum (*d*) facundia major.
Nam te non alius belli tenet aptius artes,
Qua deceat tutam castris praeducere fossam,
Qualiter adversos hosti defigere (*e*) cervos:
Quemve locum ducto melius sit claudere vallo,
Fontibus ut dulces erumpat terra (*f*) liquores:
Ut facilisque tuis aditus sit, et arduus hosti:
Laudis et assiduo vigeat (g) certamine miles.
Quis tardamve sudem melius, celeremve sagittam
Jecerit, aut lento perfregerit obvia pilo?
Aut quis equum celerem arctato compescere fraeno

(*x*) Ulysses per Cimmerios descendit ad regna Plutonis. (*y*) Sirenum fabula notissima. — (*z*) *Scylla* et *Carybdis* monstra seu scopuli prope Siciliam navigantibus plena periculi. Virg. Æn. 3. et Hom Odyss. lib. 12. — (*a*) Ulyssis socii Solis boves mactarunt in Sicilia, qui in frustra dissecti et tosti etiam mugiebant: Sol indignatus conquestus est cum Jove, qui navem Ulyssis fulmine incendit. — (*b*) *Calypso* Atlantis filia regina Ortygiae insulae, quae naufragum Ulyssem incensa navi excepit, adeoque adamavit, ut per septem annos abire non permiserit. Calypsus genit. cas. — (*c*) *Phoeacia* est insula, Corcyra vulgo *Corfù*, dicitur finis errorum Ulyssis, quia inde recta navigavit in Ithacam patriam suam. — (*d*) Quintilianus asscrit, *Messalam*, etiam Cicerone florente, in dicendo praesetulisse nobilitatem, et in eloquentia non parum dignitatis cum Pollione obtinuisse. — (*e*) *Cervi* sunt in militia trunci ramosi ad iter hostibus obstruendum. — (*f*) ducis est providere ne castra in loco sicco ponantur. — (*g*) assiduo ludo et exercitatione miles laudem quaerat.

Possit, et effusas tardo permittere habenas?
Inque vicem modo directo contendere cursu,
Seu libeat curvo brevius compellere gyro?
Quis parma, seu dextra velit, seu laeva tueri,
Sive hac, sive illac veniat gravis impetus hastae,
(h) Amplior, aut signata cita loca tangere funda?
Jam simul audacis veniant certamina Martis,
Adversisque parent acies concurrere signis,
Tunc tibi non desit faciem componere pugnae;
Seu sit opus quadratum acies consistat in agmen,
Rectus ut aequatis decurrat frontibus ordo:
Seu libeat duplicem, seu junctum cernere Martem,
Dexter uti laevum teneat, dextrumque sinister
Miles, sitque (i) duplex gemini victoria casus.
At non per dubias errant mea carmina laudes;
Nam (k) bellis experta cano: testis mihi victae
Fortis (l) Japidiae miles, testis quoque fallax
(m) Pannonius, gelidas passim disjectus in Alpes.
Testis (n) Arupinis et pauper natus in armis,
Quem si quis videat, vetus ut non fregerit aetas,
Terna minus Pyliae miretur saecula famae:
Centum foecundos Titan renovaverit annos,
Ipse tamen velox celerem super edere corpus
Audet equum, validisque sedet moderator habenis.
Te duce non alias conversus terga (o) domator
Libera Romanae subjecit colla catenae.
Nec tamen his contentus eris: majora peractis
Instant, compertum est veracibus ut mihi signis,
Queis Amythaonius nequeat certare (p) Melampus,
(q) Nam modo fulgentem Tyrio subtemine vestem

(h) *amplior* i. e. quisnam aptius quam tu etc. — (i) Et sit duplicis casus duplex victoria. — (k) bellis comprobata cano, non incertas virtutes. — (l) *Japidia* regio Illyrici latronibus famosa ab Augusto, duce Messala, debellatis. — (m) Pannoniorum regio nunc *Ungaria*. — (n) *Arupinum* urbs Japidum quam expugnavit Messala, ubi natus est homo quidam infimo loco, qui omnia durissima perferebat et in equum insiliebat, licet esset senior Nestore in urbe Pylo nato, qui ad tria saecula vitam traduxisse dicitur. — (o) populus equorum domitor liberam cervicem submisit. — (p) *Melampus* filius *Amithaonis* augur praestantissimus non posset iis signis repugnare. (q) Poeta narrat signa, scilicet Jovem ab Olympo descendisse

Indueras, oriente die duce fertilis anni,
Splendidior liquidis cum Sol caput extulit undis,
Et fera discordes tenuerunt flamina venti:
Curva nec assuetos egerunt flumina cursus.
Quin rapidum placidis etiam mare constitit undis.
Ulla nec aërias volucris perlabitur auras,
Nec quadrupes densas depascitur aspera silvas:
Quin largita tuis sunt * multa silentia votis.
Jupiter ipse levi vectus per inania curru
Adfuit, et coelo vicinum liquit Olympum,
Intentaque tuis precibus se praebuit aure,
Cunctaque veraci capite annuit: abditus aris
Laetior eluxit structos super ignis acervos.
Quin hortante Deo magnis insistere rebus
Incipe: non iidem tibi sint, aliisque triumphi.
Non te vicino remorabitur obvia Marte
(*r*) Gallia, nec latis audax Hispania terris:
Nec fera te (*s*) Tyrio tellus obsessa colono:
Nec qua vel Nilus, vel regia lympha (*t*) Choaspes
Profluit, aut rapidus, Cyri dementia, (*u*) Gyndes,
Ardet (*x*) Arecteis aut unda perhospita campis.
Nec qua regna vago (*y*) Tomyris finivit Araxe,
Impia nec saevis celebrans convivia mensis

et sincere annuisse votis Messalae induti vestem trama *Tyria* seu purpurea contextam: quae vota a Romanis solemnibus caeremoniis peragebantur in Capitolio Kal. Januariis: tunc venti cohibuere flatus etc. — * i. e. immo tuis optatis omnia dederunt magnum silentium. — (*r*) Messala gessit bellum in Gallia: vide Eleg. in ejus laudem p. 66. — (*s*) intelligit Africam quam coloni *Tyro* profecti secuti Didonem incoluerunt et Carthaginem condiderunt. vid. Virg. — (*t*) *Choaspes* est fluvius Medorum et Persarum; hujus aquae dulcissimae ita ut Reges quocumque peregrinantur secum eas ferrent, unde dicitur *Regia Lympha*. — (*u*) *Gyndes* fluv. Asiae ex Mantienis montibus in Tigrim delabitur: dicitur *Cyri dementia*, nam *Cyrus* Babylonem obsessurus Gyndem amnem effusum exhauriendo et in 160 rivulos dispergendo tempus contrivit, eo quod unus ex equis Regium currum trahentibus ab eo flumine abreptus est, quapropter juravit se illud foeminis ipsis calcandum praebiturum. Vide Sen. *de ira* c. 21. — (*x*) Regio est in Babylonia Artacene seu *Arectea*, quae ardet bitumine, et scatet fontibus et lacubus calidissimis Plin. lib. 2. (*y*) *Tomyris* regina Scytharum conclusit imperium suum Araxe, ipsa Cyrum vicit, cujus caput in utrem humani sanguinis conjecit, dixitque *satia te sanguine humano, quem tantopere sitisti*. Reginae enim filium Cyrus enecaverat.

Ultima vicinus Phoebo tenet arva (z) Padaeus:
Quaque (a) Hebrus, Tanaisque Getas rigat, atque Magynos.
Quid moror? Oceanus ponto qua continet orbem,
Nulla tibi adversus regio sese offeret armis.
Te manet invictus Romano Marte (b) Britannus,
Teque interjecto mundi pars altera sole;
Nam circumfuso constitit in aëre tellus,
Et (c) quinque in partes toto disponitur orbe.
Atque duae gelido vastantur frigore semper,
Illic et densa tellus absconditur umbra,
Et nulla (d) incoepto perlabitur unda liquore,
Sed durata riget densam in glaciemque, nivemque,
Quippe ubi non unquam Titan superegerit ortus.
At media est Phoebi semper subjecta calori,
Seu propior terris aestivum fertur in orbem,
Seu celer hibernas properat decurrere luces.
Non ergo presso tellus consurgit aratro;
Nec frugem segetes praebent, nec pabula terrae.
Non illic colit arva Deus, Bacchusve, Ceresve,
Nulla nec exustas habitant animalia partes.
Fertilis hanc interposita est, interque rigentes,
Nostraque et huic adversa solo pars altera nostro,
Quas similis utrimque tenens vicinia coeli
Temperat, alter et alterius vires necat aër.
Hinc placidus nobis per tempora vertitur annus.
Hic et colla jugo didicit submittere taurus,
Et lenta excelsos vitis conscendere ramos.
Tondeturque seges (e) maturos annua partus,
Et ferro tellus; pontus confinditur aere.

(z) *Padaei* Indiae populi, antropophagi, aegrotantibus antequam morerentur vescebantur. — (a) *Hebrus* fl. Traciae volvit aureas arenas. *Tanais* Asiam ab Europa dividit. *Getae* hodie sunt *Valachia* et *Moldavia* etc. apud *Getus* exulavit Ovidius in urbe Tomis fortasse nunc *Themisvar*. *Magyni*, hodie *piccola Tartaria*: Hebraei hos vocarunt *Magog*, et Getas *Og*. — (b) Britanni Augusti aetate nondum domiti. (c) elegantissime describit poeta quinque orbis zonas, quas Latini fascias, plagas etc. vocant. — (d) *incoepto liquore*, i. e. fluvii et aquae simul ac manare et fluere incipiunt, ut versus sequens declarat, nam sol numquam ibi exoritur. (e) fruges quotannis demetuntur foetibus maturis.

Quin etiam structis exsurgunt oppida muris.
Ergo ubi per claros ierint tua facta triumphos,
Solus utroque idem diceris magnus in orbe.
Non ego sum satis ad tantae praeconia laudis,
Ipse mihi non si praescribat carmina Phoebus.
Est tibi qui possit magnis se accingere rebus
(*f*) Valgius; aeterno propior non alter Homero.
Languida non noster peragit labor otia, quamvis
(*g*) Fortuna, ut mos est illi, me adversa fatiget.
Nam mihi cum magnis opibus domus alta niteret,
Cui fuerant flavi ditantes ordine sulci
Horrea, foecundas ad deficientia messes:
Cuique pecus denso pascebant agmine colles,
Et domino satis, et nimium furique, lupoque:
Nunc desiderium superest; nam cura novatur,
Cum memor anteactos semper dolor admonet annos.
Sed licet asperiora cadant, spolierque relictis,
Non te deficient nostrae memorare Camoenae.
Nec solum tibi (*h*) Pierii tribuentur honores.
Pro te vel rapidas ausim maris ire per undas,
Adversis hiberna licet tumeant freta ventis.
Pro te vel solus densis subsistere turmis,
Vel parvum Ætnaeae corpus committere flammae.
Sum quodcumque, tuum est: nostri sit parvula cura
Sit tibi (*i*) quanta libet; si sit modo: non mihi regna
Lydia, non magni potior sit fama (*k*) Gylippi
Posse (*l*) Meleteas nec mallem vincere chartas:
Quod tibi si (*m*) versus noster totusve minusve,
Vel bene sit notus, summo vel inerret in ore,
Nulla mihi statuent finem te fata canendi.

(*f*) Cum Tibullo nostro *Valgium* celebrat Horat. lib. 1. sat. 10. et in lib. 2. od. 9. — (*g*) *fortuna vires invidia fortibus.* (*h*) *Honores* carminum: *Pierides* sunt musae a *Pierio* monte Thessaliae. — (*i*) quidquid sum tuum est: Si mei quantulacumque cura tibi sit, dummodo tibi sit, non curo regna Lydia, quae olim fuerunt ditissima, ut omnes auctores de Croeso scribunt. — (*k*) Gylippus fuit vir Lacedaemonius qui, auxiliaturus Syracusanis contra Athenienses 130. naves Atheniensium cepit et incendit. Vide Justin. lib. 4. Hist. — (*l*) i. e. Chartas Homericas. *Meles* est fluvius Smyrnae, quae est inter urbes quae de Homeri patria contendunt. — (*m*) hoc meum poema vel totum seu pars illius tuis labris vagetur.

Quin etiam mea cum tumulus contexerit ossa,
Seu matura dies celerem properat mihi mortem,
Longa manet seu vita, tamen mutata (*n*) figura
Seu me finget equum gyro percurrere campos
Doctum, seu tardi pecoris sim gloria taurus;
Sive ego per liquidum volucri vehar aëra penna:
In quemcumque hominem me longa receperit aetas,
Incoeptis de te subtexam carmina chartis.

(*n*) Pythagorae metempsychosin, seu de animarum de corpore in corpus transitu opinionem attingit.

ELEGIA.

VOTUM

Ad artis medicae principem Phoebum pro Sulpicia aegrotante.

Huc ades, et tenerae morbos expelle puellae;
  Huc ades intonsa, Phoebe superbe, coma.
Crede mihi, propera, nec te jam Phoebe pigebit
  Formosae medicas applicuisse manus.
Effice, ne macies pallentes occupet artus,
  Neu notet informis pallida membra color. (mus,
Et quodcumque mali est, et quidquid triste time-
  In pelagus rapidis evehat amnis aquis.
Sancte veni, tecumque feras quicumque sapores,
  Quicumque et cantus corpora fessa levant.
Neu juvenem torque, metuit qui fata puellae,
  Votaque pro domina vix numeranda facit.
Interdum vovet: interdum, quod langueat illa,
  Dicit in aeternos aspera verba Deos.
Phoebe fave, laus magna tibi tribuetur, in uno
  Corpore servato, restituisse duos.
Jam celeber, jam laetus eris, cum debita reddet
  Certatim sanctis laetus uterque focis.
Tunc te felicem dicet pia turba Deorum:
  Optabunt artes et sibi quisque tuas.

EPIGRAMMA

AD PRIAPUM.

Hortorum Deum, ubi Tibullus Perspectum nescio quem olim aerarii dominici custodem, nunc vero agri colonum loquentem inducit.

Villicus aerari quondam, nunc cultor agelli
Haec tibi Perspectus templa, Priape, dico,
Pro quibus officiis, (*a*) si fas est, sancte, paciscor,
Assiduus custos ruris ut esse velis.
Improbus ut si quis nostrum violarit agellum,
Hunc tu; sed taceo: (*b*) scis, puto, quod sequitur.

(*a*) *Si fas est* i. e. si fas cum Diis pacisci. — (*b*) *Hunc tu* percellas et falce perimas, armabatur enim falce Priapus, secundum illud: Terreat ut saeva falce Priapus aves.

OVIDII NASONIS
ELEGIA
DEFLENS TIBULLI
IMMATURAM MORTEM.

Memnona si mater, mater ploravit Achillem,
Et tangunt magnas tristia fata Deas,
Flebilis indignos elegeja solve capillos,
Ah nimis ex vero nunc tibi nomen erit!
Ille tui vates operis, tua fama Tibullus
Ardet in exstructo corpus inane rogo.
Ecce puer Veneris fert eversamque pharetram,
Et fractos arcus, et sine luce facem.
Aspice, demissis ut eat miserabilis alis,
Pectoraque infesta tundat aperta manu.
Excipiunt lacrymas sparsi per colla capilli,
Oraque singultu concutiente sonant.
Fratris in Æneae sic illum funere dicunt
Egressum castris, pulcher Jule, tuis.
Nec minus est confusa Venus, moriente Tibullo,
Quam juveni rupit cum ferus inguen aper.
At sacri vates, et divum cura vocamur,
Sunt etiam qui nos numen habere putent.
Scilicet omne sacrum mors importuna profanat,
Omnibus obscuras injicit illa manus.
Quid pater Ismario, quid mater profuit Orpheo?
Carmine quid victas obstupuisse feras?
Et Linum in sylvis idem pater edidit altis,
Dicitur invicta concinuisse lyra.
Aspice Maenoiden, a quo ceu fonte perenni
Vatum Pieriis ora rigantur aquis.
Hunc quoque summa dies nigro submersit Averno;
Effugiunt avidos carmina sola rogos.
Durat opus vatum Trojani fama laboris,
Tardaque nocturno tela retexta dolo.

Sic Nemesis longum, sic Delia nomen habebit,
Altera cura recens, altera primus amor.
Quid nunc sacra juvant? quid nos Ægyptia prosunt
Sistra? quid in vacuo secubuisse toro?
Cum rapiant mala fata bonos, ignoscite fasso,
Sollicitor nullos esse putare deos.
Vive pius: moriere pius: cole sacra; colentem
Mors gravis ac templis in cava busta trahet.
Carminibus confide bonis: jacet ecce Tibullus,
Vix manet e toto parva quod urna capit.
Te ne, sacer vates, flammae rapuere rogales?
Pectoribus pasci nec timuere tuis?
Aurea sanctorum potuissent templa deorum
Urere, quae tantum sustinuere nefas.
Avertit vultus Erycis quae possidet arces:
Sunt quoque qui lacrymas continuisse negent.
Sed tamen hoc melius, quam si Phaeacia tellus
Ignotum vili supposuisset humo.
Hic certe manibus fugientes pressit ocellos
Mater, et in cineres ultima dona tulit.
Hic soror in partem misera cum matre doloris
Venit inornatas dilaniata comas.
Cumque tuis sua junxerunt Nemesisque, priorque
Oscula, nec solos destituere rogos.
Delia discedens felicius, inquit, amata
Sum tibi, vixisti, dum tuus ignis eram.
Cui Nemesis, quid ais? tibi sunt mea damna dolori?
Me tenuit moriens deficiente manu.
Si tamen e nobis aliquid nisi nomen et umbra
Restat, in Elysia valle Tibullus erit.
Obvius huic venies hedera juvenilia cinctus
Tempora, cum Calvo, docte Catulle, tuo.
Tu quoque, si falsum est temerati crimen amici,
Sanguinis, atque animae prodige Galle tuae,
His comes umbra tua est, si qua est modo cor-
poris umbra
Hausisti numeros, culte Tibulle, pios.
Ossa quieta precor tuta requiescire in urna,
Et sit humus cineri non onerosa tuo.

SEXTI AURELII
PROPERTII

1. *Vita, et patria*: 2. *Carmina*: 3. *Ætas quando reperta*.

1. Sextus Aurelius Propertius floruit post Tibullum eodem quo Ovidius tempore, ante Ovidium tamen sodalem suum defunctus, ut hic testatur lib. 4. Trist. el. 9. Propertius non minorem laudem scriptis elegiis apud Latinos consecutus est quam apud Graecos Callimachus, Cousque Philetas, quos aemulatum esse ipse se praedicat. Quamvis autem se ipse Umbrum prodat l. 1. el. ult., sunt tamen qui ex Umbriae civitatibus praeferant *Fulginiam*, *Trebiam*: alii *Montefalchium*, *Vectonium*, *Assisium*, *Ameriam*, *Cannariam*. Pro *Hispello* pugnat Thaddaeus Donnola, qui divinationem edidit Fulginiae 1629. in 4. Et vide Rufinum Binium Assisinatem; et Scaligerum ad IV. 1. Quis autem in animum inducet, quod nobilissimo Vulpio persuasum est, Propertium ab Horatio perstringi sub importuni et garruli persona lib. 1. satyra 9. Conjicit Joannes Massonius in Nasonis vita Propertium obiisse anno aetatis Ovidii XXXI. ab U. C. DCCXLII.

2. Extant Propertii lib. IV. Elegiarum, quibus ipse caelebs Cynthiae adblanditur, Tibullianis non concedentes lepore et elegantia: eruditione vero etiam antevertentes. Elegantissimus Muretus erudite confert inter se in Praef. in Propertium. Ita de Propertio sentit doctis-

simus ac summus vir Salmasius de Hellen. pag. 142. *Propertius totus scatet hellenismis; praeter infinita dicendi genera ex Graeco expressa, non dubitavit dicere Dryasin pro Dryadibus, Thyniasin pro Thyniacis: Hamadryasin pro Hamadriadibus: nec Ovidius timuit Troasin dicere pro Troadibus, in epistola quadam*. Troasin invideo. Hoc extat judicium Vinc. Gravinae lib. 1. de art. Poetica: *Properzio ha novità d'espressioni, fantasia veramente lirica, ed è atto non meno alle cose grandi, che all'amene: ma in Tibullo per avventura è naturalezza maggiore*.

3. Jovianus Pontanus apud Alexand. lib. 2. Genial. dier. cap. 2. refert Propertii elegias se adolescentulo primum in lucem prodiisse, cum antea inscitia temporum incompertae forent et incognitae; opusque obliteratum et longissimo aevo absumptum, corrosis et labentibus literis in cella vinaria sub doliis inventum apparuisse, et cum libelli vetustate verbis et nominibus absumptis longo sinu et senio, quod in diuturna obscuritate latuerat, veram lectionem assequi nequirent, effectum, ut mendosi codices prodirent paullatimque discuti errores et corrigi coeptos, nec tamen effici quivisse, ut posteris omnino integri inoffensique darentur. Eximiam hujus poetae editionem e Mss. emendatam diligenter et animadversionibus eruditis atque ingeniosis illustratam publicavit Janus Broukusius Amstel. 1702. in 4. ex officina Henr. Vestenii, apposito indice omnium vocabulorum. Lucem viderunt Lips. 1588. in 8. Georgii Treptae Chemnicensis phrases e Tibullo ac Propertio collectae tribus libris.

SEXTI AURELII

PROPERTII

CARMINA

EX LIBRO PRIMO

ELEGIA I.

Nimium luxum, pompamque ornamentorum in Cynthia, sua sponsa, reprehendit; tum, quod per ea naturalis pulchritudo minuitur; tum quod non luxuria, sed pudicitiae fama et conquirendi, et tenendi sint amantes; tum quod decora sint alia Cynthiae, ingeniique laudes, quibus allicere animos possit.

Quid juvat ornato procedere, (*a*) vita, capillo,
Et tenues (*b*) Coa veste movere sinus?
Aut quid (*c*) Orontea crines perfundere myrrha,
Teque (*d*) peregrinis vendere muneribus?
Naturaeque decus (*e*) mercato perdere cultu?
Nec sinere in propriis membra nitere bonis?
Adspice quot (*f*) submittat humus formosa colores,
Ut veniant hederae sponte sua melius:
Surgat et in solis formosius arbutus antris,
Et sciat indociles currere lympha vias:

(*a*) Cynthiam suam dehortatur a cultus nimia cura, quod hac minus placitura sit, et quod venustatem nativam sit perditura. — (*b*) Bombycinae vestes in Insula Coo inventae aut textae, subtiles et pellucidae magnum luxus in Romanis feminis argumentum. — (*c*) Orontea myrrha non quod in Syria nasceretur, sed quia Antiochiam, totius Orientis celeberrimum emporium, deferretur. — (*d*) Externis mercibus et majore luxu exculptam. — (*e*) Naturalem pulchritudinem nimio cultu vel corrumpitur penitus, vel minuitur, quod probat variis exemplis a natura repetitis. — (*f*) Producat.

Litora nativos per se dent picta lapillos,
Et volucres nulla dulcius arte canant.
Non (g) sic Leucippis succendit Castora Phoebe,
Pollucem cultu non Helaïra soror.
Non Idae (h), et cupido quondam discordia Phoebo
Eveni patriis filia litoribus.
Nec Phrygium falso traxit candore maritum
Avecta externis (i) Hippodamia rotis:
Sed facies aderat nullis onoxia gemmis,
Qualis (k) Apelleis est color in tabulis.
Non illis studium vulgo conquirere amantes.
Illis ampla satis forma, pudicitia.
Non ego (l) nunc vereor, ne sis mihi vilior istis.
Uni si qua placet, culta puella sat est.
Quum tibi praesertim Phoebus sua carmina donet,
Aoniamque libens Calliopea lyram:
His tu semper eris nostrae gratissima vitae,
Taedia dum miserae sint tibi luxuriae.

(g) Exemplis antiquarum heroinarum, quae Deos Heroasque virtute ac pudicitia non fuco et ornamentis in sui amorem duxerint, sententiam probat. De Phoebe et Helaira, Leucippi Filiabus, a Castore et Polluce raptis consule Mythologos. (h) *Non sic* Marpessa *filia Eveni*, *patriis litoribus*, *quondam discordia Idae et cupido Phoebo* hosce sui amatores *succendit*. — (i) *Non falso candore* et mercato cultu, ut tu soles, Hippodamia *succendit* Pelopem Phrygium, a quo externis rotis, quia Pelops erat barbarus, curru avecta est. (k) Color quo naturam ipsam est imitatus et a natura provocavit. Apelles pictor celeberrimus. — (l) Ne sis mihi minus formosa istis heroinis. Alii autem ita explicant; *nunc ego non vereor ne sis mihi vilior istis* ornamentis exquisitis et peregrinis, praesertim quum placeas mihi uni et poesi valeas.

ELEGIA II.

Nescio quid adversi quum passus esset Propertius, nec minus laetitiae, delitiisque vacare Cynthia in ipso Propertii periculo, violatae amicitiae, perfidiaeque ipsam pulchro, artisque plenissimo carmine arguit.

Saepe ego multa tuae levitatis dura timebam,
Hac tamen excepta, Cynthia, perfidia.

Adspice me quanto rapiat Fortuna periclo:
  Tu tamen in nostro lenta timore venis.
Et potes (*a*) hesternos manibus componere crines,
  Et longa (*b*) faciem quaerere desidia.
Nec minus Eois pectus radiare lapillis,
  Ut formosa (*c*) novo quae parat ire viro.
At non sic Ithaci digressu mota Calypso
  Desertis olim fleverat aequoribus.
Multos illa dies incomtis moesta capillis
  Sederat (*d*), injusto multa locuta salo.
Et, quamvis nunquam p[illegible]thac visura, dolebat
  Illa tamen longae conscia laetitiae.
Alphesiboea (*e*) suos ulta est pro conjuge fratres,
  Sanguinis et cari vincula rupit Amor.
Nec sic Æsonidem rapientibus anxia ventis,
  Hypsipyle vacuo constitit in thalamo.
Hypsipyle nullos post illos sensit amores,
  Ut semel Haemonio (*f*) tabuit hospitio.
Conjugis Evadne seros elata per ignes
  Occidit Argivae fama pudicitiae.
Quarum nulla tuos potuit convertere mores,
  Tu quoque uti fieres nobilis historia.
Desine jam revocare tuis perjuria verbis,
  Cynthia, et oblitos parce monere deos.
Audax ah nimium, nostro dolitura periclo,
  Si quid forte tibi durius inciderit.
Muta (*g*) prius vasto labantur flumina ponto,
  Annus et inversas duxerit ante vices:
Quam tua sub nostro mutetur pectore cura,
  Sis quodcumque voles, non aliena tamen.

(*a*) Peregrinos et fictitios, ad luxum emptos. — (*b*) Longa mora speculum de forma interrogare, seu formam conciliare, diu desidendo ac praebendo se se ornatricibus. — (*c*) Ut sonsa quae parat ire ad novum maritum. — (*d*) Conquerens multis verbis de mari *iniquo*, quod Itachum abstulisset. (*e*) Exemplis antiquarum heroinarum, quae constantes fuerint in amando, Cynthiae levitatem conatur demonstrare. Quid fecerint Alphesiboca, Hypsipyle et Evadne ob amoris constantiam consulendi Mythologi. — (*f*) Postquam Jasonem Haemonium hospitem amissum dolens ac tabescens indoluit. (*g*) At e contra se diversum pollicetur si quid sinistri Cynthiae suae obtigerit. Alii legunt: *Multa prius . . . . labentur*, id est e mari recurrent ad fontem.

Quamve mihi (*h*) viles isti videantur ocelli,
  Per quos saepe mihi credita perfidia est.
Hos tu jurabas, si quid mentita fuisses,
  Ui tibi suppositis exciderent manibus.
Et contra magnum potes hos attollere Solem?
  Nec tremis admissae conscia nequitiae?
Quis te cogebat multos pallere colores,
  Et fletum invitis ducere luminibus?
Queis ego nunc pereo, similes moniturus amantes.
  O nullis tutum credere blanditiis!

(*h*) Quanto contemptu ipsos habeam oculos, quibus perfidiam tuam perspexi.

ELEGIA III.

Gallum cujusdam, cui Hylas nomen, amore captum, eumque secum per silvas, fluminumque ripas ducentem monet, ne faciat, Hylaeque Herculei fabulam eleganter, Poeticeque narrat.

Hoc pro continuo te, Galle, monemus amore,
  Id tibi ne vacuo defluat ex animo.
Saepe imprudenti fortuna occurrit amanti.
  Crudelis Minyis dixerit (*a*) Ascanius.
Est tibi non infra speciem, non nomine dispar
  (*b*) Thiodamanteo proximus ardor Hylae.
Huic tu, (*c*) sive leges umbrosae flumina silvae,
  Sive (*d*) Aniena tuos tinxerit unda pedes:
Sive (*e*) Gigantea spatiabere litoris ora,
  Sive ubicumque vago fluminis hospitio:
Nympharum semper cupidas defende rapinas.
  Non minor Ausoniis est amor ah Dryasin.

(*a*) Ascanius infensus Myniis erit testis hujus rei. Ex flumine Ascanio fuisse videntur Nymphae quae rapuerunt Hylam. (*b*) Callimachum et Appollonium sequitur, qui Hylam Thiodamantis filium faciunt: alii enim aliter. — (*c*) Hoc est, sive praetervehens lintre flumen aliquod, quod per medias silvas labitur. — (*d*) Pulcherrimus tractus lacus Vadimonis. (*e*) Maritima regione juxta Cumas. Ibi enim Phlegraeus campus: et illic Gigantes habitasse dicuntur.

Ne tibi sit duros montes, et frigida saxa,
Galle, neque expertos semper adire lacus:
Quae miser ignotis error perpessus in oris
Herculis indomito fleverat Ascánio.
Namque ferunt olim (*f*) Pagasae navalibus Argo
Egressam longe Phasidos isse viam;
Et jam praeteritis labentem (*g*) Athamantidos un- (dis,
(*h*) Mysorum scopulis adplicuisse ratem.
Hic manus heroum placitis ut constitit oris,
Mollia composita litora fronde tegit.
At (*i*) comes invicti juvenis processerat ultra
Raram sepositi quaerere fontis aquam.
Hunc duo sectati fratres (*k*) Aquilonia proles.
Hunc super et Zethes, hunc super et Calais
Oscula suspensis instabant carpere palmis,
Oscula et alterna ferre supina fuga.
Ille sub extrema pendens secluditur ala,
Et volucres ramo submovet insidias.
Jam (*l*) Pandioniae cessat genus Orithyiae:
Ah dolor ibat Hylas, ibat Hamadryasin.
Hic erat Arganti (*m*) Pege sub vertice montis
Grata domus Nymphis humida (*n*) Thyniasin.
Quam supra nullae pendebant debita curae
Roscida desertis poma sub arboribus,
Et circumriguo surgebant lilia prato
Candida purpureis mixta papaveribus.
Quae modo decerpens tenero pueriliter ungui
Proposito florem praetulit officio.
Et modo formosis incumbens nescius undis
Errorem blandis tardat imaginibus.

(*f*) Lacus in ora Magnesiae xx. stadiorum spatio ab Iolco dissitus. — (*g*) Athamantis, Helle, Athamantis et Nephelus filia. — (*h*) Mysia regio est Asiae, finitima Phrygiae et Bithyniae. — (*i*) Hylas Herculis minister. — (*k*) Aquilo ex Orithya filios suscepit, Zeten et Calain. Hi cum Argonautis profecti sunt ad vellus aureum. Mox vocat *Genus* Orithyae. (*l*) Pandion Erichtonii filius, pater Erechthei, cujus filia Orithya. — (*m*) Pege fons nempe scaturiens ex monte Arganthо; circa quem fontem et arbores erant pomiferae, et ripae floribus pictae. — (*n*) Thyniades Nymphae, pro Bithyniae: nam ea regio Thynia a Thynio Aganthones Nymphae filio dicta est.

Tandem haurire parat demissis flumina palmis
  Innixus dextro plena trahens humero.
Cujus ut accensae (o) Dryades candore puellae
  Miratae solitos destituere choros,
Prolapsum leviter facili traxere liquore.
  Tum sonitum rapto corpore fecit Hylas.
Cui procul Alcides iterat responsa: sed illi
  Nomen ab extremis fontibus aura refert.
His, o Galle, tuos monitis servabis amores,
  Formosum Nymphis credere tutus Hylan.

(o) Apollonius narrat, Nymphas, quae vertices montium et antra incolunt, convenisse ad spectandum Hylam.

ELEGIA IV.

Umbram alterius Galli loquentem inducit, rogantemque militem, qui a L. Antonii partibus steterat, ut sorori suae referat, se in Etruscis montibus ex insidiis ab ignoto hoste occisum periisse.

Tu, qui (a) consortem properas evadere casum,
  Miles ab Etruscis saucius aggeribus:
Quid nostro gemitu turgentia lumina torques?
  Pars ego sum vestrae proxima militiae.
Sic te servato possint gaudere parentes,
  Haec soror Acca tuis sentiat e lacrimis,
Gallum per medios ereptum Caesaris enses
  Effugere ignotas non potuisse manus.
Et quaecumque super dispersa invenerit ossa
  Montibus Etruscis, haec sciat esse mea.

(a) Gallus quidam, Propertio carus, et cognatione conjunctus, quum ex Perusino bello, in quo pro Antonianis partibus contra Caesarem steterat, evasisset incolumis, in Apennini jugis, a latronibus occisus, sine honore sepulcri jacebat. Umbram vero hujus militem quendam saucium domuitionem parantem perque ea loca transeuntem inducit admonentem, primo ut caveat sibi, ne in fatum idem incidat; deinde, ut de calamitate sua Accam sororem certiorem faciat, a qua reliquiae corporis extremo pietatis officio tumulentur.

ELEGIA V.

Indicat Tullo, quae patria sibi sit, quod genus, atque fortuna.

Qualis, et unde genus, qui sint mihi, Tulle, pe-
  Quaeris pro nostra semper amicitia. (nates,
Si Perusina tibi patriae sunt nota sepultae
  Italiae duris funera temporibus,
Quum Romana suos egit discordia cives:
  (Sis mihi praecipue pulvis Etrusca dolor.
Tu projecta mei perpessa es membra propinqui,
  Tu nullo miseri contegis ossa solo):
Proxima supposito contingens Umbria campo
  Me genuit, terris fertilis uberibus.

SEXTI AURELII PROPERTII CARMINA

EX LIBRO II.

ELEGIA I.

Maecenati se excusat, quod ingenium suum ad argumenta graviora non applicet: res ludricas solas esse quae ipsum reddant Poetam.

Quod mihi si tantum, (*a*) Mæcenas, fata dedissent,
Ut possem heroas ducere in arma manus:
Non ego (*b*) Titanas canerem, non Ossan Olympo
Impositum, ut coelo Pelion esset iter: (ri,
Non veteres Thebas, nec (*c*) Pergama nomen Home-
(*d*) Xerxis et imperio bina coisse vada:
Regnave (*e*) prima Remi, aut animos (*f*) Carthaginis altae,
(*g*) Cimbrorumque minas, et benefacta Marî.
Bellaque, resque tui memorarem Caesaris: et tu
Caesare sub magno cura secunda fores. (pos,
Nam quoties (*h*) Mutinam, aut civilia busta Philip-
Aut canerem (*i*) Siculae classica bella fugae:
Eversosque focos antiquae gentis Etruscae,
Et (*k*) Ptolemaeeae litora capta Phari:

(*a*) Maecenas Propertium excitabat ut amatoriis lusibus vale dicto ad heroica stylum converteret. Ille vero se imparem Epico carmini profitetur. — (*b*) Non canerem, si valeret ingenium, bellum Gyganteum. — (*c*) Nec bellum Trojanum canorem, unde Homero fama ingenii quaesita est. — (*d*) Regis Persarum nutu juncta ponte duo litora Hellesponti. (*e*) Originem urbis Romae. — (*f*) Ingentes spiritus Carthaginensium. — (*g*) Animos immanes Cimbrorum, Teutonumque. — (*h*) Ait Poeta, sive de bellis aliis, sive de eo ad Mutinam esset acturus, ubivis *Maecenatem* sibi occurrere Augusto adjungendum, qui tam in pace et bello fidus semper fuerit. — (*i*) Intelligit bellum Siculum, quo Caesar Augustus Sex. Pompejum superavit. — (*k*) Bellum Alexandrinum.

Aut canerem Aegyptum, et (*l*) Nilum, quum tractus in urbem
  Septem captivis debilis ibat aquis:
Aut regum auratis circumdata colla catenis,
  (*m*) Actiaque in Sacra (*n*) currere rostra Via:
Te mea Musa illis semper contexeret armis,
  Et sumta, et posita pace (*o*) fidele caput.
(*p*) Theseus infernis, superis testatur Achilles,
  Hic (*q*) Ixioniden, ille (*r*) Menoetiaden.
Sed neque (*s*) Phlegraeos Jovis, Enceladique tumultus
  Intonet angusto pectore Callimachus:
Nec mea conveniunt duro praecordia versu
  Caesaris in Phrygios condere nomen avos.
Navita de ventis, de tauris narrat arator,
  Enumerat miles vulnera, pastor oves.

(*l*) In Alexandrino triumpho simulacrum Nili exhibuit Augustus. (*m*) Rostra navium captarum in proelio navali ad Actium promontorium. — (*n*) Rostra dicuntur currere, quia curribus imposita celeriter veherentur. — (*o*) Caput fidele Maecenatis, seu ipsum Maecenatem vocat Bello siquidem, et paci utilem semper navavit operam Maecenas Augusto. — (*p*) Insititium, et extra locum positum distichon hoc Vulpio videtur. Sed conjungi cum antecedentibus non inepte fortasse poterit, si, quum antea Poeta dixerit, fidum semper Maecenatem Augusto fuisse, reclamatumque ex aequo ab eodem, tertium hoc par in terris amicorum superesse modo dicat aequiparandum Theseo, et Pirithoo, Achilli, et Patroclo. — (*q*) Pirithoum, Ixionis ex Dia filium. — (*r*) Patroclum Menoetii filium. — (*s*) Phlegraeum campum prope Cumas fuisse perhibent, ubi victos a Diis fabulantur Gigantes. Fuit et alter in Thessalia.

ELEGIA II.

Continendi se modum imponere significat et jam tempus esse dicit res a Caesare Augusto praeclare gestas carmine heroico celebrandi.

Jam tempus (*a*) lustrare aliis Helicona choreis,
  Et campum Haemonio jam dare tempus equo.
Jam libet et fortes memorare ad proelia turmas,
  Et Romana mei dicere castra ducis.

(*a*) Subiratus Cynthiae Poeta pro amatoriis rebus, proelia, victoriasque Caesaris se locuturum significat; hoc ipsi et aetate jam matura suadente, et ejusdem levitate a se reposcente.

Quod si deficiant vires, audacia certe
  Laus erit, in magnis et voluisse, sat est.
Aetas prima canat veneres, extrema tumultus.
  Bella canam, quando scripta puella mea est.
Nunc volo subducto gravior procedere vultu:
  Nunc aliam citharam me mea Musa docet.
Surge anima ex humili jam carmine, sumite vires
  Pierides, magni (*b*) nunc erat oris opus.
Jam negat Euphrates equitem post terga tueri
  Parthorum, et Crassos se tenuisse dolet.
India quin, Auguste, tuo dat colla triumpho.
  Et domus intactae te tremit Arabiae.
Et, si qua extremis tellus se subtrahit oris,
  Sentiet illa tuas postmodo capta manus.
Haec ego castra sequar vates: tua castra canendo
  Magnus ero: servent hunc mihi fata diem.
Ut caput in magnis ubi non est tangere signis,
  Ponitur hic imos ante corona pedes:
Sic nos, nunc inopes laudis conscendere carmen,
  Pauperibus sacris vilia tura damus. (tes,
Nondum etiam Ascraeos norunt mea carmina fon-
  Sed modo Permessi flumine lavit Amor.

(*b*) Ex his tempus deprehendere licet, quo scripta haec sunt. De Parthorum signis redditis, vel jam jam reddendis, de legatione ad Indorum Rege Poro ad Augustum missa, de expeditione in Arabas suscepta, vel decreta mentio hic fit.

ELEGIA III.

Serius se venisse dicit detentus inspectione porticus Apollinis, quae ab Augusto Caesare absoluta est. Haec porticus templo Apollinis Palatini cum Bibliotheca Graeca et Latina adjuncta erat.

Quaeris, cur veniam tibi tardior? aurea Phoebi
  Porticus a magno Caesare (*a*) aperta fuit.

(*a*) Caesar Augustus ad celebrandam Actiacae victoriae memoriam Templum insigne in Palatino monte Phoebo erexit: bibliothecam templo adjunxit, porticusque magnificas colu-

Tota erat in speciem Poenis digesta columnis:
Inter quas (*b*) Danai femina turba senis.
Hic equidem (*c*) Phoebo visus mihi pulchrior ipso
Marmoreus tacita carmen hiare lyra.
Atque aram circum steterant armenta (*d*) Myronis
Quatuor artifices vivida signa boves.
Tum medium Clario surgebat marmore templum,
Et patria Phoebo carius Ortygia:
Auro (*e*) Solis erat supra fastigia currus,
Et valvae Libyci nobile dentis opus.
Altera dejectos Parnasi vertice Gallos,
Altera moerebat funera Tantalidos.
Deinde inter matrem deus ipse, interque sororem
(*f*) Pythius in longa carmina veste sonat.

mnis digestas; statuis inter columnas positis. Quum porro ad posterorum memoriam pervenerit quo ab U. C. anno templum Apollinis dedicatum fuerit, et populo aperta porticus; notam Cronologicam habemus temporis quoque, quo Elegia haec, seu fragmentum potius Elegiae a Poeta scriptum sit. (*b*) Inter columnas erant statuae filiarum Danai: contra eas sub dio totidem statuae equestres filiorum Aegypti; ac filiae quidem Danai in ea porticu nuptiali veste stabant. — (*c*) Marmoreus Phoebus ita affabre effictus, ut videretur carmen, ore tereti, semihiantibus in conatu labellis, elicere. Nec mirum: statuam enim Dei, quam Augustus dicarat, Scopas olim fecerat saxo. *Solers nunc hominem ponere nunc Deum* V. Plin. hist. nat. iib. 36., cap. 5. — (*d*) Plinius ubi de statuariis. *Myronem buccula nobilitavit, celebratis versibus laudata*. — (*e*) Deorum imagines, currusque fastigiis summis templorum imponebantur, quae illis erant consecrata. Sic Phoebi currus in culmine visebatur Palatini Templi. — (*f*) Sic dictus a Pythone serpente interfecto.

SEXTI AURELII

PROPERTII

CARMINA

EX LIBRO III.

ELEGIA I.

Graecorum Poetarum Elegiarum scriptorum umbras invocat Propertius, ut annumeretur inter Poetas elegiacos: inde seipsum commendat quippe qui primus Latinus Elegias excoluerit, unde sibi nomen immortale auguratur.

Callimachi (*a*) manes et Coi sacra (*b*) Philetae,
  In vestrum, quaeso, me sinite ire nemus.
Primus (*c*) ego ingredior puro de fonte sacerdos
  Itala per (*d*) Grajos orgia ferre choros.
Dicite quo pariter carmen tenuastis in antro,
  Quove pede ingressi, quamve bibistis aquam.
Ah valeat Phoebum quicumque (*e*) moratur in armis,
  Exactus tenui pumice versus eat.

(*a*) Sub Philadelpho usque ad Ptolomaeum III. sive Evergetem, claruit Callimachus Cyrenensis. Hymnos, vel Elegias, vel Epigrammata scripsit. — (*b*) Huic secundas partes in Elegia tribuit. Eum ita exili corpore fuisse referunt, ut necesse habuerit pilas plumbeas ad pedes gestitare, ne subverteretur a vento. — (*c*) Dicit, se primum inter Romanos, qui Elegos scripserit, ut stylum, formamque Callimachi, ac Philetae imitari ausus sit. Verissime enim affirmat, se primum exstitisse inter Romanos, non quidem qui Elegiacum Poeseos genus coluerit, sed qui in Elegiaco genere Callimachum, et Philetam expresserit. — (*d*) Romano ore ea quae Graecis tantum tractata fuerunt celebrare. — (*e*) Longe quippe abire a se jubet eos, qui Phoebum morantur in armis; eos scilicet, qui malebant Propertium ingenii sui vires totas convertere ad canenda proelia, bellicasque res, invita Minerva.

Quo me fama levat terra sublimis, et a me
  Nata coronatis Musa triumphat equis,
Et mecum (*f*) in curru parvi vectantur Amores,
  Scriptorumque meas turba secuta rotas.
Quid (*g*) frustra missis in me certatis habenis?
  Non datur ad (*h*) Musas currere lata via.
(*i*) Multi, Roma, tuas laudes annalibus addent,
  Qui finem imperii Bactra futura canent.
Sed quod pace legas, opus hoc de monte sororum
  Detulit intacta pagina nostra via.
Mollia, Pegasides, vestro date serta poetae:
  Non faciet capiti dura corona meo.
At mihi quod vivo detraxerit invida turba,
  Post obitum duplici foenore reddet honos.
Omnia post obitum fingit majora vetustas;
  Majus ab exequiis nomen in ora venit:
Nam quis equo pulsas abiegno nosceret arces?
  Fluminaque (*k*) Haemonio cominus isse viro?
Idaeum Simoënta (*l*) Jovis cunabula parvi?
  Hectora ter campos, ter maculasse rotas?

(*f*) Hanc celebritatem imagine usus triumphi poetice describit, et quemadmodum in more positum erat; ut in eodem cum triumphante curru veherentur vel filii, vel conjunctissimi sanguine; sequerentur autem currum Imperatoris laureati milites, qui ejus ductu, auspiciisque pugnaverant, sic amores in eodem curru erant cum Propertio, qui tam cultos illi versus dictaverant; sequebatur autem Poetarum turba, qui ad ejus imitationem scriptitabant. — (*g*) *Frustra*, inquit Propertius, hunc vobis laborem, contemtionemque sumitis, *lassatis habenis (traslatione ab aurigis sumpta)* ut meo

Haerentem capiti multa cum laude coronam

praeripiatis Elegiarum scriptione mihi acquisitam, sed hac interpretatione recepta, secundus versus cum interrogatione legendus, hoc modo:

Quid frustra missis in me certatis habenis?
Non datur ad Musas currere lata via?

(*h*) Non sunt variae poeseos species, per quas consequi laudem (poeticam) possunt? — (*i*) Erunt quidem, qui Romam augebunt laudibus ex illis, qui Heroicam Poesin hodie colentes ejus victorias, et triumphos canent. Ego vero voluptati honestae Romanorum serviam. Elegiae novam formam inducendo. Sic et gloria illis, mihique ex diverso ingenio. (*k*) Xanthum et Simoenta cum Achille Phthio et Thessalo manus conseruisse. Xanthum obruere Achillem aquis suis conatur, advocato Simoente. Sed Vulcanus eos terret auxilium Herculi ferens. — (*l*) Idam Phrygiae cum Ida Cretae confundunt veteres.

Deiphobumque, Helenumque, et (*m*) Polydamanta sine armis?
Qualemcumque Parin vix sua nosset humus.
Exiguo (*n*) sermone fores nunc, Ilion, et tu
(*o*) Troja bis Ætaei numine capta dei.
Nec non ille tui casus memoratur Homerus
Posteritate suum crescere sentit opus.
Meque inter seros laudabit Roma nepotes.
Illum post cineres auguror ipse diem.
Ne mea contemto lapis indicet ossa sepulcro
Provisum est, Lycio vota probante deo.

(*m*) Recte de Heleno et Polidamante dicit *Sine armis*. Helenus enim vaticinandi arte, non bellica virtute pollens, et Polydamas, tamquam ignavus, ac timidus ab Homero describitur in Iliade. — (*n*) Quemadmodum Poetae non sinunt urgeri longa nocte, et oblivione deleri rerum gestarum memoriam, heroumque fortium, sed eam posteritati commendat; sic ipsi quoque recentes crescunt postera laude. Primum exemplo Trojae, Trojanorumque ducum probat, qui illacrimabiles, ignotique obruerentur silentio, si caruissent Homero vate. Alterum Homeri ipsius exemplo ostendit, cujus celebritas eo major fit, dum ultra labuntur saecula; inde quoque sibi nominis ampliorem famam auguratur. — (*o*) Ilium a Troja hic separat, quia proprie Ilium, urbs ipsa; regio, Troja.

ELEGIA II.

Somnium narrat poeta: visus enim erat sibi in Helicone Musarum monte dormire, quum Heroico carmine bella scribere meditaretur, a Phoebo admonitum se dicit, ut ad elegos se converteret.

Visus eram molli recubans Heliconis in umbra,
Bellerophontei qua fluit humor equi,
Reges, Alba, tuos, et regum facta tuorum
Tantum operis nervis hiscere posse meis:
Parvaque tam magnis admôram fontibus ora,
Unde pater sitiens Ennius ante bibit.

Et cecinit (*a*) Curios fratres, et Horatia (*b*) pila,
  Regiaque Aemilia vecta (*c*) tropaea rate.
Victricesque moras Fabii, pugnamque sinistram
  Cannensem, et versos ad pia vota Deos.
Hannibalemque Lares Romana sede fugantes,
  Anseris et tutum voce fuisse (*d*) Jovem:
Quum me Castalia speculans ex arbore Phoebus
  Sic ait aurata nixus ad antra lyra:
Quid tibi cum tali, demens, est flumine? quis te
  Carminis heroi tangere jussit opus?
Non hic ulla tibi speranda est fama, Properti,
  Mollia sunt parvis prata terenda rotis,
Ut tuus in scamno jactetur saepe libellus,
  Quem legat expectans sola puella virum.
Cur tua praescriptos evecta est pagina gyros?
  Non est ingenii cymba gravanda tui.
Alter remus aquas, alter tibi radat arenas;
  Tutus eris, medio maxima turba mari est.
Dixerat, et plectro sedem mihi monstrat eburno,
  Qua nova muscoso semita facta solo est.
Hic erat affixis viridis spelunca lapillis,
  Pendebantque cavis tympana pumicibus:
Ergo Musarum, et Sileni patris imago
  Fictilis, et calami, Pan (*e*) Tegeae, tui.
Et Veneris dominae volucres mea turba columbae
  Tingunt Gorgoneo punica rostra lacu.
Diversaeque novem sortitae rura puellae
  Exercent teneras in sua dona manus.
Haec hederas legit in thyrsos, haec carmina nervis
  Aptat, et illa manu texit utraque rosam.
E quarum numero me contigit una dearum:
  Ut reor a facie, Calliopea fuit.

(*a*) *Curios* vocat quos alii *Curiatios*. Nota historia de tergeminis Curiatiis, et Horatiis, *Horatia pila*, Horatios pilatos; Horatiorum arma et pugnam. — (*b*) *Hasta romana, ut gessa Gallorum, Sarisse Macedonum*. Forsan et alludere videtur, ad *Pilam Horatiam*. Ita enim dicta columna, cui imposita erant Curiatiorum spolia. — (*c*) Tropaea erant corpora trunca cum spoliis. — (*d*) Id est Capitolium, cui praesidet Jupiter. — (*e*) *Tegeaeus* dicitur, quia Deus Arcadiae, cujus oppidum Tegea vel Tegeum, de Servius vocat.

Contentus niveis semper vectabere cycnis;
  Nec te fortis equi ducet ad arma sonus.
Nil tibi sit rauco praetoria classica cornu
  Flere, nec Aonium cingere Marte nemus:
Aut quibus in campis Mariano proelia signo
  Stent, et Teutonicas Roma refringat opes:
Barbarus aut Suevo perfusus sanguine Rhenus
  Saucia moerenti corpora vectet aqua.
Talia Calliope, lymphisque a fonte petitis,
  Ora Philetea nostra rigavit aqua.

ELEGIA III.

Expeditionem, quam Caesar Augustus adversus Orientis populos apparabat, prosequitur poeta, Romanisque armis felicitatem apprecatur.

Arma deus (*a*) Caesar dites meditatur ad Indos,
  Et freta gemmiferi findere classe maris.
Magna viae merces, parat ultima terra triumphos:
  Tigris, et Euphrates sub tua jura fluent.
Sera, sed Ausoniis veniet provincia virgis.
  Assuescent Latio Partha trophaea Jovi.
Ite, (*b*) agite, expertae bello date lintea prorae,
  Et solitum armigeri ducite munus (*c*) equi.
Omina (*d*) fausta cano. Crassos, cladesque piate:
  Ite, et Romanae consulite historiae.
Mars pater, et sacrae fatalia lumina Vestae,
  Ante meos obitus sit, precor, illa dies:
Qua videam spoliis onerato Caesaris axe,
  Ad vulgi plausus saepe resistere equos,
Tela fugacis equi, et braccati militis arcus,
  Et subter captos arma sedere duces.

(*a*) Apud Romanos divino primus honore, dum viveret affectus et Augustus. — (*b*) Alloquitur milites Augusti, qui parabant, ut ipse loquitur, *Freta gemmiferi findere classe maris*. — (*c*) Equum et navem conjugit, ut utramque militiam innuat, terrestrem et navalem. — (*d*) Id est bona verba dico, et laeta ac eventura precor, et vaticinor.

Ipsa tuam serva prolem Venus: hoc sit in aevum,
Cernis ab Ænea quod superesse caput.
Praeda sit haec illis, quorum meruere labores:
Me sat erit media plaudere posse via.

ELEGIA IV.

Se juvenili aetate otio, rebusque ludricis operam daturum; suscepturum graviora, et Philosophica studia, quum vergere ad senectutem inceperit.

Pacis (*a*) Amor Deus est, pacem veneramur amantes.
Stant mihi cum domina proelia dura mea:
Nec tamen (*b*) inviso pectus mihi carpitur auro,
Nec bibit e gemma divite nostra sitis.
Nec mihi mille jugis Campania pinguis aratur,
Nec miser (*c*) aera paro clade, Corinthe, tua.
O prima infelix fingenti terra Prometheo.
Ille parum cauti pectoris egit opus.

(*a*) Rationes enim aggreditur reddere Propertius, cur et per aetatem aptus ad militiam, et eo ordine natus, quem militia deceret, arma tamen detrectaret, et vivere mallet in otio. — (*b*) Ea porro est, qua homines ad bella amore praedae, et avaritiae trahuntur: qui amor quum in me nullus sit, non est, cur militiam sequi ego debeam. Invisum aurum vocat. Passeratius explicat, Aurum, quod male Propertius oderat. Vulpius, quod oderat, quia a pecuniosis rivalibus excludebatur. *Invisum* pro non adhuc cognito, non adhuc viso, usurpatum fortasse a Propertio est quemadmodum usurpat Cicero in ea, quae De Haruspicum Responsis est, Oratione. Quum autem invaluisset opinio, Indiam, ceterasque Orientis plagas, et gemmis, et auro refertissimas esse; divitiarum ignotarum cupido mentes inflammabat magis, magisque ad bellum tam felicibus populis inferendum: unde ea Horatii sunt lib. 3 Od. xxiv.

Intactis opulentior
Thesauris Arabum, et divitis Indiae.

Sed Propertius ait, se nulla cupiditate moveri auri earum regionum; quamvis invisi, ac propterea, quod magis curiositatem, avaritiamque sollicitaret. — (*c*) Corinthiacum aes, vasaque ex eo conflata in pretio maximo erant apud antiquos. Quum vero aes hoc ex mixtura exstitisset variorum metallorum, quae fusa fuerant clade illa, et incendio Corinthi; ideo dicit, se non petere, non parare sibi aera ex Corinthiaca clade.

Corpora disponens mentem non vidit in arte.
  Recta animi primum debuit esse via.
Nunc maris in tantum vento jactamur, et hostem
  Quaerimus, atque armis nectimus arma nova.
Haud ullas portabis opes Acherontis ad undas:
  Nudus ab inferna, stulte, vehere rate.
Victor cum victis pariter miscebitur umbris.
  Consule cum Mario capte Jugurtha sedes.
Lydus Dulichio non distat Croesus ab Iro.
  Optima mors, (*d*) parca quae venit apta die.
Me juvat in prima coluisse Helicona (*e*) juventa,
  Musarumque choris implicuisse manus.
Me juvat et multo mentem vincire Lyaeo,
  Et caput in verna semper habere rosa.
Atque ubi jam Venerem gravis interceperit aetas,
  Sparserit et nigras alba senecta comas:
Tum mihi Naturae libeat perdiscere mores,
  Quis Deus hanc mundi temperet arte domum:
Qua venit exoriens, qua deficit: unde coactis
  Cornibus in plenum menstrua Luna redit.
Unde salo superant (*f*) venti: quid flamine captet
  Eurus, et in nubes unde perennis aqua.
Si ventura dies mundi quae subruat arces,
  Purpureus pluvias cur bibit arcus aquas.
Aut cur Perrhaebi tremuere cacumina Pindi,
  Solis et atratis luxerit orbis equis.
Cur serus versare boves, et plaustra Bootes:
  Pleiadum spisso cur coit imbre chorus:
Curve suos fines altum non exeat aequor,
  Plenus et in partes quatuor annus eat.

(*d*) Parcam diem intelligimus eam, quae secundum naturae cursum, exque decreto Parcarum finem cuique allatura est vitae. — (*e*) Ecce cursum vitae, quem sibi instituendum Poeta proponit. Otio, voluptatibusque se totum dedere, dum juvenis est: ex quo colligitur, eum juvenem adhuc fuisse, dum haec scribebat; ingravescente vero aetate, se eam totam Philosophiae studiis transmissurum. — (*f*) Ventis agitatur semper mare. Hujus rei causa quaesiturum promittit. Violentior autem incidere solet navigiis Eurus, ut adnotavit Virgilius quoque in Georgicis. Rationem phaenomeni investigaturum se profitetur, ut et aliorum praeterea multorum Astronomicorum, Physicorumque.

Sub terris sint jura deûm et tormenta Gigantum:
Tisiphones atro si furit angue caput.
Aut Alcmeoniae furiae, aut jejunia Phinei:
Num rota, num scopuli, num sitis inter aquas.
Num tribus infernum custodit faucibus antrum
Cerberus, et Tityo jugera pauca novem.
An ficta in miseras descendit fabula gentes,
Et timor haud ultra, quam rogus, esse potest.
Exitus hic vitae superet mihi. Vos, quibus arma
Grata magis, Crassi signa referte domum.

ELEGIA V.

Paeti cujusdam immaturam ex naufragio mortem deplorat, simulque avaritiam exsecratur malorum omnium inter homines causam.

Ergo sollicitae tu causa, pecunia, vitae es:
Per te immaturum mortis adimus iter.
Tu vitiis hominum crudelia pabula praebes:
Semina curarum de capite orta tuo.
Tu (*a*) Paetum ad Pharios tendentem lintea portus
Obruis insano terque quaterque mari.
Nam dum te sequitur, primo miser excidit aevo,
Et nova longinquis piscibus esca natat.
Et mater non justa piae dare debita terrae,
Nec pote cognatos inter humare rogos.
Sed tua nunc volucres adstant super ossa marinae.
Nunc tibi pro tumulo Carpathium omne mare.
Infelix Aquilo, raptae timor Orithyiae,
Quae spolia ex illo tanta fuere tibi?
Aut quidnam fracta gaudes, Neptune, carina?
Portabat sanctos alveus ille viros.
Paete, quid aetatem numeras? quid cara natanti
Mater in ore tibi est? non habet unda deos.

(*a*) Mors, quae ex naufragio obvenit Paeto, lucrum ex mercatura captanti, materiem praebuit cultissimae huic, et omnibus ingenii luminibus expolitae Elegiae.

Nam tibi (*b*) nocturnis ad saxa ligata procellis
  Omnia detrito vincula fune cadunt.
Sunt (*c*) Agamemnonias testantia litora curas,
  Quae notat Argyni poena natantis aqua.
Hoc juvene amisso classem non solvit Atrides:
  Pro qua mactata est Iphigenia mora.
Reddite corpus humo, positaque in gurgite vita
  Paetum sponte tua vilis arena tegas.
Ut, quoties Paeti transibit nauta sepulcrum,
  Dicat: et audaci tu timor esse potes.
Ite, rates curvae, et leti quoque texite causam,
  Ista per humanas mors venit acta manus.
Terra parum fuerat: fatis adjecimus undas,
  (*d*) Naturae miseras auximus arte vias.
Anchora te teneat, quem non tenuere penates?
  Quid meritum dicas cui sua terra parum est?
Ventorum est quodcumque paras: haud ulla carina
  Consenuit: fallit portus et ipse fidem.
Fortuna insidias pontum substravit avaris.
  Ut tibi succedat, vix semel esse potest.
Saxa triumphales fregere Capharea (*e*) puppes,
  Naufraga cum vasto Graecia tracta salo est.
Paullatim sociûm jacturam flevit Ulixes,
  In mare cui soliti non valuere doli.

(*b*) Interpretemur distichon ita: Paete, tempestate ingruente noctis tempore, navem tuam ad saxa rudentibus alligasti: sed vincula omnia, quibus eam nexuisti, detrita ceciderunt, allisaque ad scopulos soluta navis est tua. — (*c*) Exemplo probat Argyni, quam infidum sit mare. Amatus ab Agamemnone adolescens, dum per voluptatem Cephisi aquis natat, abripitur earum cursu in mare, ibique submergitur. Dum amissum puerum investigat Agamemnon, morasque nectit, ventos caussando, Aulide classis non solvit, et ideo Iphigenia mactata est. — (*d*) Ex eo vehementer in usum navigationis invehitur, quod per eam vias mortis nostrae, quas jam natura aperuerat, augeamus, multiplicemusque, eundo in pelagus, et vocando in nos fata cessantia, ut eleganter Seneca Nat. Quaest. lib. V., cap. XVIII. — (*e*) Atqui evenit, ut multi felix iter per mare peregerint. Sed id raro vel semel continget, respondet Propertius. In exemplum adducit Graecorum classem, quae quum prospere ad Trojam appulisset, primo itinere; altero, quum inde victrix rediret, partim disiecta, partim submersa est ad Capharea saxa. Ulixem item variis erroribus jactatum ac saepissime infelicem appellat. Sed et illis et hoc longe infelicior Paetus, qui prima statim navigatione vitam amiserit.

Quod si contentus patrio bove verteret agros,
  Verbaque duxisset pondus habere mea:
Viveret ante suos dulcis conviva penates,
  Pauper at in terra, nil ubi flere potest.
Non tulit hic Paetus stridorem audire procellae,
  Et duro teneras laedere fune manus.
Sed (*f*) thyiae thalamo, aut Oriciae terebinthi
  Effultum pluma versicolore caput:
Huic fluctus vivos radicitus (g) abstulit ungues,
  Et niger invitam traxit hiatus aquam.
Hunc parvo ferri vidit nox improba ligno:
  Paetus ut occideret, tot coiere mala.
Flens tamen extremis dedit haec mandata querelis,
  Quum moribunda niger clauderet ora liquor;
Dî maris, Ægaei quos sunt penes aequora, Venti,
  Et quaecumque meum degravat unda caput;
Quo rapitis miseros primae lanuginis annos?
  Adtulimus longas in freta vestra manus.
Ah miser, Alcyonum scopulis (*h*) adfigar acutis.
  In me caeruleo fuscina sumta deo est.
At saltem Italiae regionibus evehat aestus.
  Hoc de me, sat erit, si modo matris erit.
Subtrahit haec fantem torta vertigine fluctus:
  Ultima quae Paeto voxque diesque fuit.
O centum aequoraee Nereo genitore puellae,
  Et tu materno tacta dolore Thetis,
Vos decuit lasso supponere brachia mento.
  Non poterat vestras ille gravare manus.
At tu, saeve Aquilo, numquam mea vela videbis,
  Ante fores dominae condar oportet iners.

(*f*) Sunt qui Legant:
Sed thyiae thalamo, aut Oriciae terebynthi
  Effulto pluma versicolore caput
Huic fluctus vivo . . . .
Tunc erit sensus: Non poterat intrepido animo stridentem procellam audire; non poterat teneris manibus nauticos funes adstrictos tenere, qui in cubili aut cedrino, aut ex terebyntho Epirotico (oricos enim Epiri oppidum erat) assueverat somnos ducere et fulcire pulvillis caput pluma versicolore tumentibus. — (*g*) Naufragis ungues a cute recedunt et extremitates tabescunt. — (*h*) Impingam in scopulos, ubi nidificant Alcyones, ibique haerebo confixus.

ELEGIA VI.

Maecenati sollicitanti Propertium, ut Epica scriberet, Poeta se excusat; tum ipsius Maecenatis exemplo, qui intra equestris ordinis gradum sese continuit semper; tum ex sui ingenii tenuitate minus ad grandiora idonei.

Maecenas (*a*) eques Etrusco de sanguine regum,
  Intra fortunam qui cupis esse tuam:
Quid me (*b*) scribendi tam vastum mittis in aequor?
  Non sunt apta meae grandia vela rati.
Turpe est, quod nequeas, capiti committere pondus;
  Et pressum inflexo mox dare terga genu.
Omnia non pariter rerum sunt omnibus apta,
  (*c*) Fama nec ex aequo ducitur una jugo.
Gloria (*d*) Lysippo est animosa effingere signa:
  Exactis Calamis se mihi jactat equis.
In Veneris tabula summam sibi ponit Apelles:
  (*e*) Parrhasius parta vindicat arte locum.

(*a*) Ex ordine Equestri Maecenas natus, in amicitiam Augusti adscitus, prudentiae fama celebris, et Quiritibus omnibus carus, oblatos sibi honores constanter respuit, nec ultra Equestrem locum procedere voluit; ideo fuisse dicitur *Intra fortunam;* hoc est, longe minora sectatus, quam quae ei offerebat fortuna: quo sensu et Quintilianus dixit, scripta Hortensi *Intra famam* fuisse; et Florus, Cleopatrae pulchritudinem fuisse *Intra pudicitiam* Augusti. — (*b*) Stimulabat Maecenas Propertium ad heroica carmina, laudesque Augusti conscribendas, opus par ejus ingenio. Ille primo se excusat, quod lapsurus sit sub onere, si tantum opus attigerit. (*c*) Alii ex Epica, alii ex Tragica, ex Lyrica alii, Elegiacaque famam trahunt, prout quis ad hanc potius, quam ad aliam carminum speciem natura factus est. Hoc autem et scalptorum et pictorum appositis exemplis illustrat ut inde concludat, se ex Epico carmine laudem assecuturum non esse, quamvis sperare eam possit ex alio quopiam scribendi genere. — (*d*) Lysippum et Clamidem, statuarium utrumque, componit. Uterque ex aere fundebat simulacra; sed in effingendis hominibus excellebat Lysippus, Calamis in bigis, quadrigisque, et equis sine aemulo. — (*e*) *Parrhasius primus symmetriam picturae dedit, primus argutias vultus, elegantiam capilli, venustatem oris; confessione artificum in lineis extremis palmam adeptus. Plin. Lib.* 35. *c.* 10. At si non principem sibi locum, secundum saltem ab Apelle sibi vindicat in pictura.

Argumenta magis sunt Mentoris addita formae:
  At (*f*) Myos exiguum flectit acanthus iter.
(*g*) Phidiacus signo se Jupiter ornat eburno;
  (*h*) Praxitelem Paria vindicat urbe lapis.
Est (*i*) quibus Eleae concurrit palma quadrigae,
  Est quibus in celeres gloria nata pedes.
Hic satus ad pacem; hic castrensibus utilis armis.
  Naturae sequimur semina quisque suae.
At tua, Maecenas, vitae praecepta recepi,
  Cogor et exemplis te superare tuis.
Quum tibi Romano dominas in honore secures,
  Et liceat medio ponere jura foro:
Vel tibi Medorum pugnaces ire per hostes,
  Atque onerare tuam fixa per arma domum:
Et tibi ad effectum vires det Caesar, et omni
  Tempore tam faciles insinuentur opes:
Parcis, et in tenues humilem te colligis umbras,
  Velorum plenos subtrahis ipse sinus.
Crede mihi, magnos aequabunt ista Camillos
  Judicia, et venies tu quoque in ora virûm.
Caesaris et famae vestigia juncta tenebis.
  Maecenatis erunt vera trophaea fides.
Non ego velifera tumidum mare findo carina:
  Tuta sub exiguo flumine nostra mora est.
Non flebo in cineres arcem sedisse paternos
  Cadmi, nec semper proelia clade pari:
Nec referam Scaeas, et Pergama Apollinis artes,
  Et Danaûm undecimo vere redisse rates,
Moenia quum Grajo Neptunia pressit aratro
  Victor Palladiae ligneus arcis equus.
Inter Callimachi sat erit placuisse libellos,
  Et cecinisse modis, pure poeta, tuis.

(*f*) In caelatura insignes duo; Mentor ac Mys. Dissimiles tamen inter se. Mys flores tantum, hederarumque et acanthi flexus admirabili subtilitate in poculis vasisque repraesentabat. A Mentore *formae* sunt *addita argumenta*, scilicet ex integro fabulae historiaeque, quae factum aliquod exprimerent. — (*g*) Phidias inter caetera signa fecit Jovem Olympium ex ebore, quem nemo aemulavit. — (*h*) Praxiteles statuarius marmoris gloria quosque alios superavit. — (*i*) Hellenismus, in quo verbum singulare jungitur nomini pluralis numeri.

Haec curent pueri, haec curent scripta puellae,
Meque deum clament, et mihi sacra ferant.
Te (*k*) duce vel Jovis arma canam, coeloque minantem
Coeum, et Phlegraeis Oromedonta jugis:
Celsaque Romanis decerpta Palatia tauris
Ordiar, et caeso moenia firma Remo:
Eductosque pares silvestri ex ubere reges.
Crescet et ingenium sub tua jussa meum.
Prosequar et currus utroque ab litore ovantes,
Parthorum astutae tela remissa fugae:
Castraque Pelusî Romano subruta ferro,
Antonîque graves in sua fata manus.
Mollia tu coeptae fautor cape lora juventae,
Dexteraque immissis da mihi signa rotis.
Hoc mihi, Maecenas, laudis concedis: et a te est
Quod ferar in partes ipse fuisse tuas.

(*k*) Te scilicet jubente, non suadente tantum et admonente: te exemplo vitae mihi, tu majora aliquando audeam praecipiente.

ELEGIA VII.

Quo modo velit natalem sponsae suae diem celebrari, eidem exponit.

Mirabar quidnam misissent mane Camoenae
Ante meum stantes sole rubente torum.
Natalis nostrae signum misere puellae,
Et manibus faustos ter crepuere sonos.
Transeat hic sine nube dies, stent aere venti,
Ponat et in sicco molliter unda minas.
Adspiciam nullos hodierna luce dolentes,
Et Niobes lacrimas supprimat ipse lapis.
Alcyonum positis requiescant ora querelis:
Increpet absumtum nec sua mater Ityn.

Tuque, o cara mihi, (*a*) felicibus edita pennis.
(*b*) Surge, et poscentes justa precare deos.
Ac primum pura (*c*) somnum tibi discute lympha,
Et nitidas presso pollice finge comas.
Inde coronatas ubi thure piaveris aras,
Luxerit et tota flamma secunda domo:
Sit mensae ratio, noxque inter pocula currat.
Et crocino nares murrheus ungat onyx.
Tibia nocturnis succumbat rauca choreis,
Et sint nequitiae libera verba tuae.
Dulciaque ingratos adimant convivia somnos:
Publica vicinae (*d*) perstrepat ara viae.
Annua solvamus thalamo solemnia nostro,
Natalisque tui sic peragamus iter.

(*a*) Bonis avibus, faustis ominibus. — (*b*) Ordo sit hic verborum: *Precare deos poscentes justa*. Natalis enim erat dies Cynthiae. Die natali Genius sibi poscebat vota, preces, sacrificia. Surgat illa ergo; et vota, et sacrificia debita rite persolvat. — (*c*) Primum illud religionis officium, somnum pura lympha discutere. — (*d*) Eo evadebat in conviviis hisce nocturnis commessantium petulantia, atque licentia, ut tota quoque vicinia eorum clamoribus personarent, obtento huic proterviae religionis velo.

ELEGIA VIII.

Quod arbitrio Cynthiae vitam ipse suam degat, admirandum non esse docet, allatis eorum exemplis, quibus feminae imperitarint. Cleopatrae praesertim, quae Antonium ad bellum contra Romanos movendum induxit.

Quid mirare, meam si versat femina vitam,
Et trahit addictum sub sua jura virum?
Criminaque ignavi capitis mihi turpia fingis,
Quod nequeam fracto rumpere vincla jugo?
Venturam melius (*a*) praesagit navita noctem:
Vulneribus didicit miles habere metum.

(*a*) Non nisi experientia docentur homines, quae vera sunt. Assiduo maris usu discit navita impendentem tempestatem; et vulneribus, quae accepit, discit miles, quae cautio ipsi sit adhibenda in periculis. Ego quoque amoris adhuc expers,

Ista ego praeterita jactavi verba juventa:
Tu nunc exemplo disce timere meo.
Colchis flagrantes adamantina sub juga tauros
Egit, et armigera proelia sevit humo:
Custodisque feros clausit serpentis hiatus,
Iret ut Aesonias aurea lana domos.
Ausa ferox ab equo contra oppugnare sagittis
Maeotis Danaûm (*b*) Penthesilae rates.
Aurea cui postquam nudavit cassida frontem,
Vicit victorem candida forma virum.
Omphale in tantum formae processit honorem,
Lydia Gygaeo tincta puella lacu,
Ut qui pacato statuisset in orbe columnas,
Tam dura traheret mollia pensa manu.
Persarum statuit Babylona (*c*) Semiramis urbem,
Ut solidum cocto tolleret aggere opus:
Et duo in adversum immissi per moenia currus
Ne possent tacto stringere ab axe latus.
Duxit et Euphratem medium, qua condidit arces,
Jussit et imperio surgere Bactra caput.
Nam quid ego heroas, quid raptem in crimina divos?
Jupiter infamat seque suamque domum.
Quid? modo quae nostris (*d*) opprobria vexerat ar-
Et famulos inter femina trita suos, (mis?

et fervore juventutis deceptus ignavo, desidesque eos esse dicebam, qui non, simul ac vellent, assererent se in libertatem, et a feminae alicujus amore subtraherent. Nunc vero exemplo meo, exemplis aliorum fateri cogor, admodum difficile esse laqueis amoris animum expedire, nec quidvis vel facere, vel pati quod imperet ille. — (*b*) Post Medeae exemplum testem impotentiae amoris Achillem producit, qui visam Penthesileam hostem suam omniumque Graecorum perdite adamavit. — (*c*) Post Herculis, et Omphales exemplum Semiramis adducitur. Sed quid de illa? Babylonem muro cinxisse; Euphratem per eam medium immisisse; Urbem Bactra exaedificasse; nihil vero de ejus amore. Ad quid ergo affertur Semiramis? Aut fortasse desunt hic aliqua; aut intelligendum est tam grandia haec effecta a Semiramide non ex virtute, sed ex Nini amore, quo tenebatur. Persarum autem Babylonem appellat Propertius temporum suorum rationem habens: Assyriorum enim fuerat, quum condita a Semiramide fuit. — (*d*) Opprobrio Cleopatra Romanis fuit coactis cum femina pugnare, quibus ferocissimae quaeque gentes cesserunt.

Conjugii obscoeni precium Romana poposcit
  Moenia, et addictos in sua regna patres.
Noxia Alexandrea, dolis aptissima tellus,
  Et toties nostro (*e*) Memphi cruenta malo.
Tres ubi Pompejo detraxit arena triumphos.
  Tollet nulla dies hanc tibi, Roma, notam.
Issent Phlegraeo melius tibi funera campo,
  Vel tua si socero colla daturus eras.
Scilicet incesti meretrix regina Canopi,
  Una (*f*) Philippeo sanguine inusta nota,
Ausa Jovi nostro latrantem opponere Anubin,
  Et Tiberim Nili cogere ferre minas;
Romanamque tubam crepitanti pellere sistro,
  (*g*) Baridos et contis rostra Liburna sequi;
Foedaque Tarpejo conopea tendere saxo,
  Jura dare statuas inter et arma Marî.
Quid nunc Tarquinii fractas juvat esse secures,
  Nomine quem simili vita superba notat,
Si mulier patienda fuit? cape, Roma, triumphum,
  Et longam Augusto salva precare diem.
Fugisti tamen in timidi vaga flumina Nili:
  Accepere tuae Romula vincla manus.

(*e*) Memphin posuit, unam ex potioribus Aegypti urbibus, pro Aegypto ipsa. Cur autem eam vocat cruentam malo Romanorum? Quia et Gabinius multum in reducendo Ptolomaeo copiarum amisit: Caesar Alexandriae obsessus, difficillimoque bello implicatus: Antonius ibidem occisus; interfectus ibi miserum in modum Pompejus post peragratum paene totum Orbem victoriis, et trium triumphorum honorem. (*f*) E Philippo Alexandri patre genus se duxisse jactare Cleopatra poterat; siquidem, Curtio teste Lib. IX. Ptolomaeo, ex quo Aegypti reges, sanguine conjunctus erat, et quidam Philippo genitum esse credebant: Sed avos tam illustres traducebat vitae suae licentia, et dementi ambitione Cleopatra, in qua tota Lagidarum gens periit. — (*g*) Barides erant cymbae, quibus ad sepulturam vehebantur cadavera apud Aegyptios: contis, perticisque subigebantur. Sic appellat Propertius naves classis exornatae a Cleopatra, indignationi odioque serviens, non historicae veritati. Revera enim Aegyptiae naves magnae molis erant, turribus, ac tabulatis allevatae, castellorum et urbium specie, quae non sine gemitu maris, et ventorum labore ferebantur. Vere Horatius ad Maecenatem ad bellum Actiacum cum Augusto iturum dixit Epod. I.

  Ibis Liburnis inter alta navium,
    Amice, propugnacula.

Brachia spectavi sacris admorsa colubris:
  Et trahere occultum membra soporis iter.
Non haec, Roma, fuit tanto tibi cive verenda,
  Nec ducis assiduo lingua sepulta mero.
Septem urbs alta jugis, toto quae praesidet orbi,
  Femineas timuit territa Marte minas.
Hannibalis spolia, et victi monumenta Siphacis,
  Et Pyrrhi ad nostros gloria fracta pedes.
Curtius expletis statuit monumenta lacunis:
  Admisso Decius proelia rupit equo.
Coclitis abscissos testatur semita pontes.
  Et cui cognomen corvus habere dedit.
Haec dî condiderunt, haec dî quoque moenia servant:
  Vix timeat salvo Caesare Roma Jovem.
Nunc ubi Scipiadae classes? ubi signa Camilli?
  Et modo Pompeja Bosphora capta manu?
Leucadius versas acies memorabit Apollo.
  Tantum operis belli sustulit una dies.
At tu sive petes portus, seu, navita, linques.
  Caesaris in toto sis memor Ionio.

ELEGIA IX.

Postumum Ælium Gallam deserentem uxorem suam, ut militaret, graviter objurgat, et avaritiae ei crimen exprobrat.

Postume, (a) plorantem potuisti linquere Gallam?
  Miles et Augusti fortia signa sequi?
Tantine ulla fuit spoliati gloria Parthi,
  Ne faceres Galla multa rogante tua?
Si fas est, omnes pariter pereatis, avari;
  Et quisquis fido praetulit arma toro.

(a) Postumum castra sectantem duritiae crimine insequitur ob relictam Gallam uxorem suam. Quae tamen castitate vitae Penelopem ipsam superabit, et reducem virum felix amplectetur haud memor duritiae suae.

Tu tamen injecta tectus, vesane, (*b*) lacerna
  Potabis galea fessus (*c*) Araxit aquam.
Illa quidem interea fama tabescet inani,
  Haec tua ne virtus fiat amara tibi.
Neve tua Medae laetentur caede sagittae,
  (*d*) Ferreus aurato neu cataphractus equo.
Neve aliquid de te flendum referatur in urna.
  Sic redeunt, illis qui cecidere locis.
Ter quater in casta felix, o Postume, Galla:
  Moribus his alia conjuge dignus eras.
Quid faciet nullo munita puella timore,
  Quum sit (*e*) luxuriae Roma magistra tuae?
Sed securus eas. Gallam non munera vincent,
  Duritiaeque tuae non erit illa memor.
Nam quocumque die salvum te fata remittent,
  Pendebit collo Galla pudica tuo.
Postumus alter erit miranda conjuge (*f*) Ulixes:
  Non illi longae tot nocuere morae: (Calpe,
Castra decem annorum, et Ciconum mons, Ismara,
  Exustaeque tuae mox, Polypheme, genae.
Et Circae fraudes, lotosque, herbaeque tenaces,
  Scyllaque, et alternas scissa Charybdis aquas.
Lampetics Ithacis verubus mugisse juvencos,
  (Paverat hos Phoebo filia Lampetie)
Et thalamum Æaeae (*g*) flentis fugisse puellae,
  Totque hiemis noctes, totque natasse dies.
Nigrantesque domos animarum intrasse silentum;
  Sirenum surdo remige adisse lacus.
Et veteres arcus leto renovasse procorum,
  Errorisque sui sic statuisse modum.
Nec frustra: quia casta domi persederat uxor,
  Vincet Penelopes Ælia Galla fidem.

(*b*) Vestis exterioris genus, qua plerumque milites in castris utebantur. Italice *casacca, mantello.* — (*c*) Fluvius Armeniae Superioris, qui in Caspium exoneratur. — (*d*) Neu Parthi armis toti muniti gaudeant equo tuo aurato. Milites cataphraclari, *armati da capo a piedi*, apud Parthos Sarmatasque maximo in honore habiti. — (*e*) Quum Roma sit magistra luxuriae tuae *Aeliae Gallae*. — (*f*) Gallam constantem et castam futuram cum Penelope comparat, *cui longae morae non nocuere.* De erroribus Ulixis plura apud Mithologos. — (*g*) De Calypso nympha, non de Circe intelligendum ab Æaea insula.

ELEGIA X.

Luxum, divitiarumque cupiditatem Romanarum mulierum, causam earum levitatis ac perfidiae, cum Indicarum nuptarum fide, veterumque simplicitate comparat.

Certa quidem tantis caussa et manifesta ruinis:
  Luxuriae nimium libera facta via est.
Inda cavis aurum mittit (*a*) formica (*b*) metallis;
  Et venit e rubro concha (*c*) Erycina salo:
Et (*d*) Tyros ostrinos praebet Cadmea colores,
  Cinnamon et multi pastor odoris (*e*) Arabs.
Haec etiam clausas expugnant arma pudicas,
  Quaeque terunt fastus, (*f*) Icarioti, tuos.
Matrona incedit census induta nepotum,
  Et spolia opprobrii nostra (*g*) per ora trahit.
Nulla est poscendi, nulla est reverentia dandi:
  Aut, si qua est, pretio tollitur ipsa mora.
Felix Eois lex funeris (*h*) una maritis,
  Quos Aurora suis rubra colorat equis.
Namque ubi mortifero jacta est fax ultima lecto,
  Uxorum positis stat pia turba comis:
Et certamen habent leti, quae viva sequatur
  Conjugium: pudor est, non licuisse mori.
Gaudent (*i*) victrices, et flammae pectora praebent,
  Imponuntque suis ora perusta viris.

(*a*) Formicae Indicae, animalia Aegypti lupi magnitudine, teste Plin. *Hist. Nat. l.* 11. *c.* 31. *Eurutum ab iis hiberno tempore aurum, quod ex cavernis egerunt terrae, Indi furantur aestivo fervore*. Si verum hoc an fabulosum putandum, lectori relinquimus. — (*b*) Metalla pro fodinis ex quibus eruuntur. — (*c*) Venus culta in Erycine Siciliae monte dicitur e concha prodiisse. — (*d*) Tyrus Cadmea, quia Cadmus Agenoris Tyriorum regis filius fuit. Tyrus conchiliis et purpura praestantissima. — (*e*) Ex Arabia omne genus aromatum ac unguentorum. — (*f*) O Penelope, filia Icari. (*g*) Ante oculos nostros. — (*h*) Singularis, quae apud reliquas gentes in usu non est. — (*i*) Quae uxores vicerint, praebent corpus flammae, et facies suas ut peruruntur.

Hic genus infidum nuptarum: hic nulla puella
  Nec fida Evadne, nec pia Penelope.
Felix agrestum quondam pacata juventus,
  Divitiae quorum messis, et arbor erant.
Illis pompa fuit decussa (*k*) Cydonia ramo,
  Et dare puniceis plena canistra rubis:
Nunc violas tondere manu, nunc mista referre
  Lilia virgineos (*l*) lucida per calathos:
Et portare suis vestitas frondibus uvas,
  Aut variam plumae versicoloris avem.
His tum blanditiis furtiva per antra puellae
  Oscula silvicolis empta dedere viris.
Hinnulei pellis totos operibat amantes,
  Altaque nativo creverat herba toro.
Pinus et incumbens latas circumdabat umbras,
  Nec fuerat nudas poena videre deas.
Corniger (*m*) Idaei vacuam pastoris in aulam
  Dux aries saturas ipse reduxit oves.
Dîque,Deaeque omnes, quibus est tutela per agros,
  Praebebant versis verba secunda focis.
Et leporem quicumque venis venaberis, hospes,
  Et si forte meo tramite quaeris avem.
Et me Pana tibi comitem de rupe vocato:
  Sive petas calamo praemia, sive cano.
At nunc desertis cessant sacraria lucis.
  Aurum omnes victa jam pietate colunt.
Auro pulsa fides, auro venalia jura.
  Aurum lex sequitur, mox sine lege pudor.
Torrida sacrilegum testantur lumina Brennum,
  Dum (*n*) petit intonsi Pythia regna dei.
At mons laurigero concussus vertice diras
  Gallica Parnasus sparsit in ora nives.
Te scelus accepto Thracis Polymestoris auro
  Nutrit in hospitio non, (*o*) Polydore, pio.

(*k*) A Cidone urbe Cretae mala, quae vocamus cotonea, Graeci Cydonia appellabant. — (*l*) Rore nocturno madentia. (*m*) Aries reducebat oves saturas in aulam Pastoris Idaei, Paridis in Ida monte degentis. — (*n*) Galli, duce Brenno, Apollinis Delphici templum invasere — (*o*) Polidorum, quem Polymestori Thraciae Regi educandum tradiderat Priamus,

Tu quoque, ut auratos gereres, Eriphyla, lacertos,
Dilapsis nusquam est (*p*) Amphiaraus equis.
Proloquar,atque utinam patriae sim vanus aruspex:
Frangitur ipsa suis Roma superba bonis. (dam
Certa loquor,sed nulla fides:neque(*q*)enim Ilia quon-
Verax Pergameis Maenas habenda malis.
Sola Parin Phrygiae fatum componere, sola
Fallacem patriae serpere dixit equum.
Ille furor patriae (*r*) fuit utilis, ille parenti.
Experta est veros irrita lingua deos.

ob auri cupiditatem Polymestor ipse obtruncavit. — (*p*) Is ad bellum Thebanum ire recusans, ab Eryphila uxore, accepto monili aureo, proditus, hiatu terrae cum curru absuntus est. — (*q*) Cassandra nunquam credita Teucris. Hinc adagium *sero sapiunt Phriges*. — (*r*) Pro *fuisset*.

ELEGIA XI.

Evocatus Tibur noctu a sponsa, iter suscipit: cum quo fato obire velit, exponit.

Nox media,et sponsae mihi venit epistola nostrae:
Tibure me missa jussit adesse mora,
Candida qua (*a*) geminas ostendunt culmina turres,
Et cadit in patulos lympha Aniena lacus.
Quid faciam? obductis committam mene tenebris,
Ut timeam audaces in mea membra manus?
At si haec distulero nostro mandata timore,
Nocturno fletus saevior hoste mihi.
Peccaram semel, et totum sum pulsus in annum,
In me mansuetas non habet illa manus.
Nec tamen est quisquam, sacros qui laedat amantes,
(*b*) Scironis media si licet ire via.
Quisquis amator erit, Scythicis licet ambulet oris,
Nemo adeo, ut noceat, barbarus esse volet.

(*a*) Arx Tiburtina (*Tivoli*) eminebat *geminis turribus*.
(*b*) Viam angustam a Corintho ad Megaram ducentem obsidebat quondam Sciron latro famosus, qui viatores exutos in mare praecipitabat. Hinc pro itinere periculis pleno via Scironis.

Luna ministrat iter, demonstrant astra salebras.
  Accensas genius praecutit ante faces :
Saeva canum rabies morsus avertit hiantes.
  Huic generi quovis tempore tuta via est .
Quod si certa meos sequerentur funera casus,
  Talis mors pretio vel sit emenda mihi.
(c) Adferet huc unguenta mihi, sertisque sepulcrum
  Ornabit custos ad mea busta sedens.
Dî faciant, mea ne terra locet ossa frequenti,
  Qua facit assiduo tramite vulgus iter.
Post mortem tumuli sic infamantur amantum.
  Me tegat arborea devia terra coma.
Aut humet ignotae cumulus vallatus arenae.
  Non juvat in media nomen habere via.

(c) *Scilicet* Sponsa, ubi interfectus fuero, adferet.

ELEGIA XII.

Ad Bacchum, cujus ope sperat, se ab amoris aestu liberatum iri, ejusque laudes se celebraturum promittit.

Nunc, o Bacche, tuis humiles advolvimur aris.
  Da mihi pacato vela secunda, pater.
Tu potes insanae Veneris compescere fastus,
  Curarumque tuo fit medicina mero.
Te quoque enim non esse rudem testatur in astris
  (a) Lyncibus in coelum vecta Ariadna tuis.
Hoc mihi, quod veteres custodit in ossibus ignes,
  Funera sanabunt, vel tua vina, malum.
Quod si, Bacche, tuis per fervida tempora donis
  Arcessitus erit (b) somnus in ossa mea:
Ipse seram vites, pangamque ex ordine colles,
  Quos carpant nullae, me vigilante, ferae:

(a) A Lyncibus feris Baccho dicatis, in Coelum vectam Ariadnam innuit Propertius. Ceteri de corona ejus tantum dicunt. — (b) Ex lege convivii tria pocula Graeci siccabant, quorum primum *sanitatis*, alterum *amoris*, postremum *somni* vocabant.

Dummodo purpureo spument mihi dolia musto ;
  Et nova pressantes inquinet uva pedes .
Quod superest vitae,per te,et tua (*c*) cornua,vivam,
  Virtutisque tuae, Bacche, poeta ferar .
Dicam (*d*) ego maternos Ætnaeo fulmine partus ,
  Indica Nysaeis arma fugata choris :
Vesanumque nova nequidquam in vite Lycurgum:
  Pentheos in triplices funera grata greges :
Curvaque Tyrrhenos delphinum corpora nautas
  In vada pampinea desiluisse rate.
Et tibi per mediam beneolenti flumine Naxon,
  Unde tuum potant Naxia turba merum:
Candida laxatis onerato colla corymbis
  Cinget Bassaricas Lydia mitra comas.
Laevis odorato cervix manabit olivo ,
  Et feries nudos veste fluente pedes.
Mollia Dircaeae pulsabunt tympana Thebae,
  Capripedes calamo (*e*) Panes hiante canent.
Vertice turrigero juxta dea magna Cybebe
  Tundet ad Idaeos cymbala rauca choros.
Ante fores templi crater antistitis auro
  Libatum fundens in tua sacra merum .
Haec ego non humili referam memoranda cothurno,
  Qualis Pindarico spiritus ore tonat.
Tu modo servitio vacuum me siste superbo,
  Atque hoc sollicitum vince sopore caput .

(*c*) Bacchus pingebatur cornutus , quin et ebrii sumere cornua dicebantur, idest curarum omnium et dolorum oblivisci, nova quasi felicitatis imagine tumentes. — (*d*) Laudes et res a Baccho gestas abunde describit , omnia late enarrata a Mythologis reperies. — (*e*) Fauni , Silvani , Satyri , Sileni comites et ministri Panis , qui omnes capripedes erant.

ELEGIA XIII.

Marcelli immaturam mortem, quam aquis Bajarum adscribit praeter omnem historiae auctoritatem, deplorat, eamque inevitabilem omnibus esse asseverat.

Plausus (*a*) ab umbroso qua (*b*) ludit Pontus Averno,
  Fumida Bajarum stagna tepentis aquae,
Qua jacet et Trojae tubicen Misenus arena,
  Et sonat Herculeo structa labore via.
Hic ubi, mortales dextra (*c*) quum quaereret urbes,
  Cymbala Thebano (*d*) concrepuere deo.
At nunc invisae magno cum crimine Bajae,
  Quis deus in vestra constitit hostis aqua?
His pressus (*e*) Stygias vultum demersit in undas;
  Errat et in vestro spiritus ille lacu.
Quid genus, aut virtus, aut optima profuit illi
  Mater, (*f*) et amplexum Caesaris (*g*) esse focos?
Aut modo tam pleno fluitantia vela theatro,
  Et per maternas omnia gesta manus?
Occidit, et misero steterat vigesimus annus.
  Tot bona tam parvo clausit in orbe dies.
I nunc, tolle animos, et tecum finge triumphos,
  Stantiaque in plausum tota theatra juvent.
Attalicas (*h*) supera vestes, atque omnia magnis
  Gemmea sint ludis: ignibus ista dabis.

(*a*) Percussus a *plaudor*. — (*b*) Qua *parte*: Bajarum situm describit *Averno*, *Miseno* et *via Herculea* conclusum. *Baja*, urbs Campaniae ad mare sita, calidas aquas ad valetudinem restituendam suppeditabat: *Miseno* promontorio dedit nomen Misenus ille tubicen Æneae, ibidem sepultus: *Avernus* lacus Plutoni dicatus: *Via* ibidem erat, quam Hercules construxisse ferebatur. — (*c*) Vi armorum. — (*d*) Herculi Thebis Boeotiae nato. — (*e*) His pressus aquis Marcellus. — (*f*) Octavia Augusti soror. — (*g*) Fuerat Marcellus insertus in Familiam Augusti per adoptionem. — (*h*) Ab Attalo rege Pergami dictus, qui omnes mortales praetiosae hujus suppellectilis magnificentia superavit.

Sed tamen huc omnes: huc primus, et ultimus ordo.
  Est mala, sed cunctis ista terenda via est.
Exoranda canis (*t*) tria sunt latrantia colla:
  Scandenda est torvi publica cymba senis.
Ille licet ferro cautus se condat, et aere:
  Mors tamen inclusum protrahit inde caput.
Nivea non facies, non vis exemit Achillem,
  Croesum aut, Pactoli quas parit humor, opes.
Hic olim ignaros luctus populavit Achivos,
  Atridae magno cum stetit alter amor.
At tibi, nauta, pias hominum qui trajicis umbras,
  Huc animae portent corpus inane tuae:
Qua Siculae victor telluris Claudius, et qua
  Caesar ab humana cessit in astra via.

(*t*) Cerberi, Inferorum excubitoris, qui advenientes umbras adpetere dicebatur.

ELEGIA XIV.

Ut sese longo, et importuno amore liberet, Athenas proficisci statuit daturus studiis operam, amicisque, et Cynthiae suae valedicit.

Magnum (*a*) iter ad doctas proficisci cogor Athenas,
  Ut me longa gravi solvat amore via.
Omnia sunt tentata mihi, quacumque fugari
  Possit: at ex omni me premit ipse deus.
Nunc agite, o socii, propellite in aequora navem,
  Remorumque pares ducite sorte vices:
Jungiteque extremo felicia lintea malo:
  Jam liquidum nautis aura secundat iter.
Romanae turres, et vos valeatis amici,
  Qualiscumque mihi tuque puella vale.
Ergo ego nunc rudis Adriaci vehar aequoris hospes,
  Cogar et undisonos nunc prece adire deos.

(*a*) Ut immitem amorem vinceret migraturus Athenas, felicibus omnibus auspiciis, vale dicto amicis, iter describit et diversa loca itineris memorat.

Deinde per Ionium vectus quum fessa (*b*) Lechaeo
  Sedarit placida vela phaselus aqua:
Quod superest sufferte pedes, properate laborem
  Isthmos (*c*) qua terris arcet utrumque mare.
Inde ubi Piraei capient me litora portus,
  Scandam ego (*d*) Theseae brachia longa viae.
Illic vel studiis animum emendare Platonis
  Incipiam, aut hortis docte Epicure tuis.
Persequar aut studium linguae, Demosthenis arma,
  Librorumque (*e*) tuos docte Menandre sales.
Aut certe tabulae capient mea lumina pictae,
  Sive ebore exactae, seu magis aere (*f*) manus:
Aut spatia annorum, aut longa intervalla profundi
  Lenibunt tacito vulnera nostra sinu.
Seu moriar, fato non turpi fractus amore.
  Atque erit illa mihi mortis honesta dies.

(*b*) Lechaeum est portus urbis Corinthi. — (*c*) Corinthiaci, idest Corinthus inter Ægaeum et Jonium in angusto terrae intervallo sita; hinc ab Horatio l. 1. od. 7. appellatur *bimaris*. — (*d*) Longos Muros consilio Themistoclis ab urbe ad mare usque dissitos spatio XL. stadiorum. Via Thesea dicta est, quod Theseus latronibus hanc purgavit. — (*e*) Idest *sales* Librorum tuorum. — (*f*) Picturae nobilissimorum artificum figmenta, sculpturae atque id genus, *manus* nomine quandoque significantur. Hinc manus exactae ebore *sculture d'avorio*, manus exactae aere *sculture di bronzo*.

ELEGIA XV.

Tullo, qui per plures annos domo abfuerat, Italiae Romaeque prae reliquis regionibus, urbibusque laudes refert, ut idem reditum maturare in patriam pergat.

Frigida tam multos placuit tibi (*a*) Cyzicus annos,
  Tulle, Propontiaca qua fluit Isthmos aqua,
Dyndima (*b*) ubi Argivae sunt templa sacrata Cybel-
  Raptorisque tulit (*c*) qua via Ditis equos. (lae,

(*a*) Urbs frigida et inamoena Asiae minoris, intra Propontidem sita angusto terrae spatio. — (*b*) Dyndimus mons Urbi Cyzico imminens Templum ab Argivis Deae Cybeli, seu *Cybellae* aedificatum habebat. — (*c*) Qua *parte* est via quae tu-

Si (*d*) te forte juvant (*e*) Helles Athamantidos urbes
Et desiderio, Tulle, movere meo:
Tu licet aspicias coelum omne (*f*) Atlanta gerentem,
Sectaque (g) Persea Phorcidos ora manu,
Geryonae (*h*) stabula, et luctantum in pulvere signa
Herculis Antaeique, Hesperidumque choros:
Tuque tuo Colchum propellas remige (*i*) Phasim,
(*k*) Peliacaeque trabis totum iter ipse legas,
Qua (*l*) rudis, Argoa natat inter saxa columba
In faciem prorae pinus adacta novae:
Et si (*m*) quadrigae visenda est ora Caystri,
Et qua septenas temperat unda vias:
Omnia Romanae cedent miracula terrae.
Natura hic posuit quidquid ubique fuit.
Armis apta magis tellus, quam commoda noxae;
Famam, Roma, tuae non pudet historiae,
Nam quantum ferro, tantum pietate potentes
Stamus: victrices temperat ira manus.

lit equos raptoris Ditis: alii autem *et ubi* est via quae tulit etc. per hanc viam, *circa Propontida*, Proserpinam a Plutone curru avectam contra aliorum sententiam asserit Propertius. — (*d*) Si moveris desiderio mei ita *ut redux in patriam me revisas*, omnes regiones Propontidis, Hellespontus, Mauritania, Colchis, Lydia etc. omnia miracula Medusa, quae et Phorcis est, a Perseo interfecta secto capite, Anteus ab Hercule oppressus, horti Hesperidum non te movebunt ut Romanam terram posthabeas, *ubi Natura posuit quidquid* magni *fuit ubique*. Immo vero nos tam fortes quam pii vel locorum praestantia commendamur, grata factorum recordatione et commodis. *At non* impie factis et crudeliter Andromeda monstris marinis exposita, coena Thyestea, Meleagri fato, Pentheo a Bacchis misere discerpto, Iphigenia morti destinata, Jo Junonis odio in vaccam conversa, Scinis latronis poenis in viatores et Thesei in Scirin latronem nos Latini recordatione nostra non exultamus. Igitur alium tibi pete honorem in pulcherrima sede patriae Romanae, ubi cives, spes nepotum et amor *venturae* conjugis te postulant. Hic Propertii sensus in hac Elegia et haec expositio. — (*e*) Hellespontus ab Helle Athamantis regis Thebanorum filia dictus. (*f*) Athlas, inventa sphaera, coelum humeris substinere ferebatur. — (*g*) Perseus Medusae caput amputavit. — (*h*) Geryonis Hispaniae Regis boves innumeros in Graeciam abegit Hercules. — (*i*) Phasis Colchidis fluvius maximus. — (*k*) Naves Argonautarum ex Pelio monte deductae. — (*l*) Ordo est: *Qua rudis pinus adacta* (*extructa*) *in faciem novae prorae*, duce *columba Argoa*, *natat inter saxa*. — (*m*) Ad Caystrum fluvium quatuor nobilissimae urbes extabant, Ephesus, Smirna, Colophon, Miletus, quarum a principe Epheso *Caystri quadriga*. Cayster per septem vias, velut ostia, in mare influit.

Hic (*n*) Anio Tiburne fluis, Clitumnus ab Umbro
  Tramite, et aeternum (*o*) Martius humor opus:
Albanusque lacus socii Nemorensis ab unda,
  Potaque Pollucis (*p*) lympha salubris equo.
At non squamoso labuntur ventre cerastae,
  Itala (*q*) portentis nec furit unda novis.
Non hic Andromedae resonant pro matre catenae,
  Nec tremis (*r*) Ausonias, Phoebe fugate, dapes.
Nec cuiquam absentes arserunt in caput ignes,
  Exitium nato matre parante suo.
Penthea non saevae venantur in arbore Bacchae,
  Nec solvit Danaas subdita (*s*) cerva rates;
Cornua nec valuit curvare in pellice Juno,
  Aut faciem turpi dedecorare bove:
Arboreasque cruces Scinis, et non hospita Graiis
  Saxa, et curvatas (*t*) in sua fata trabes. (des;
Haec tibi, Tulle, parens, haec est pulcherrima se-
  Hic tibi pro digna gente petendus honos.
Hic tibi ad eloquium cives, hic ampla nepotum
  Spes et venturae conjugis aptus amor.

(*n*) Anio Tiburnus seu Tiburtinus fluvius hodie Teverone. (*o*) Aqua Martia. — (*p*) Fons Juturna, aegris salubris, epota a Cyllaro Pollucis equo. — (*q*) Mare Italum non furit novis immanibus belluis, quibus olim expositae fuerunt Hesione et Andromeda. — (*r*) Nec in Ausonia tremes dapes illas Thyestis. — (*s*) Supposita loco Iphigeniae immolandae. — (*t*) Arbores magna vi curvatas discerpendis hominibus in contrariam partem. Haec omnia flagitia, scilicet Meleager interfectus, Pentheus laniatus, Iphigenia mactata, latrones grassantes . . . . Romae non extant.

ELEGIA XVI.

Tabellas, quas amatori suo Cynthia miserat, et quibus solitus erat ad eamdem scribere, amisisse se dolet.

Ergo tam doctae nobis periere tabellae,
  Scripta quibus pariter tot periere bona.
Has quondam nostris manibus detriverat usus,
  Qui non signatas jussit habere fidem.

Non illas fixum caras effecerat aurum,
 Vulgari buxo sordida cera fuit.
Qualescunque mihi semper mansere fideles,
 Semper et effectus promeruere bonos.
Me miserum his aliquis rationem scribit avari,
 Et ponit duras (a) inter ephemeridas.
Quas siquis mihi retulerit; donabitur auro.
 Quis pro divitiis ligna retenta velit?
I puer, et citus haec aliqua propone columna
 Et dominum Exquiliis scribe habitare tuum.

(a) In his servi scribebant rationes cujusvis diei. Vocat *duras*, quia, cum legerentur, servi frequentissime vapulabant, ob rem domini male administratam.

SEXTI AURELII
PROPERTII
CARMINA
EX LIBRO QUARTO
ELEGIA I.

Fingit, se hospiti cuidam astrorum perito origines et celebriora urbis Romanae loca indicantem, ab eodem admonitum de amoribus suis cum Cynthia, et ne ab Elegiaca ad Epicam poesim deflecteret.

Hoc quodcunque vides, hospes, quam maxima Roma est,
Ante Phrygem Æneam collis, et herba fuit.
Atque ubi navali (*a*) stant sacra palatia Phoebo,
Evandri (*b*) profugae procubuere boves.
Fictilibus crevere Deis haec aurea templa:
Non fuit opprobrio facta sine arte casa.
Tarpejusque Pater nuda (*c*) de rupe tonabat,
Et Tiberis nostris advena bubus erat.
Quo gradibus domus ista Remi se sustulit, olim
Unus erat fratrum maxima regna focus.
Curia, praetexto quae nunc nitet alta senatu,
Pellitos habuit rustica corda patres.
Buccina cogebat priscos ad verba Quirites.
Centum illi in prato saepe senatus erat.

(*a*) Post Actiacam *navalem* ab Augusto de Antonio et Cleopatra relatam victoriam templum fuit dicatum Phoebo, ex genere victoriae *navali* nuncupato, cujus ope se victoriam consecuturum existimabat. (*b*) Evander ex Arcadia profugus ea loca tenuit, ubi postea Roma fuit. Hoc versu et sequentibus antiquam Romanorum simplicitatem, ex qua Romana potentia, praedicat. — (*c*) Sine templo et sine aedificiis.

Nec sinuosa cava pendebant vela theatro:
Pulpita (*d*) solennes non oluere crocos.
Nulli cura fuit externos quaerere divos,
Cum tremeret patrio pendula turba sacro.
Annuaque accenso celebrare Palilia foeno,
Qualia nunc curto (*e*) lustra novantur equo,
Vesta coronatis pauper gaudebat asellis,
Ducebant macrae vilia sacra boves.
Parva saginati lustrabant compita porci,
Pastor et ad calamos exta litabat ovis.
Verbera pellitus setosa movebat arator,
Unde Licens (*f*) Fabius sacra Lupercus habet.
Nec rudis infestis miles radiabat in armis;
Miscebant usta praelia nuda sude.
Prima galeritus posuit praetoria (*g*) Lucmo:
Magnaque pars Tatio rerum erat inter oves.
Hinc (*h*) Tities, Ramnesque viri, Luceresque coloni,
Quatuor (*i*) hinc albos Romulus egit equos.
Quippe suburbanae parva minus urbe (*k*) Bovillae,
Et qui nunc nulli, maxima turba Gabî:
Et stetit Alba potens albae suis omine nata,
Hac, ubi Fidenas longe erat ire, via.
Nil patrium nisi nomen habet Romanus alumnus
Sanguinis altricem nunc pudet esse lupam.
Huc melius profugos misisti Troja penates;
O quali vecta est Dardana puppis ave?
Jam bene spondebant tunc omina, quod nihil illam
Laeserat abiegni venter apertus equi;

(*d*) Pulpita non olebant crocos, qui spargi solerent in ludis solemnibus. — (*e*) Pali sacro, et quinto anno immolabatur equus *curtus*, idest aliqua parte mutilum praesertim cauda. (*f*) Lupercalia festa ea mente fuerunt instituta, ut Lupi arcerentur. Luperci erant Sacerdotes Sacrorum, qui per maximam licentiam obviis quibuscumque infligentes flagella discurrebant; unde *Licens* Lupercus. Dicebatur autem vel *Fabius*, quia Romulus *Fabium* quemdam sacris hisce primum praeposuit. — (*g*) Idest Lucumo unus e regibus Tuscorum; *galeritus* autem a quodam pilei genere. — (*h*) Tities aut Tatienses a Tatio, Ramnes aut Ramuenses a Romulo, Luceres a Lucumone constituebant primum populum Romanum. — (*i*) Egit quatuor Romulus triumphos, invectus in urbem albis equis. (*k*) Urbe Bovilla non procul a Roma sita, unde *suburbana*, minor erat Roma.

Quum (*l*) pater in nati tremulus cervice pependit,
Et verita est humeros urere flamma pios.
Tunc animi venere (*m*) Decii, (*n*) Brutique secures,
Vexit (*o*) et ipsa sui Caesaris arma Venus.
Arma resurgentis portans victricia Trojae,
Felix terra tuos cepit, Jule, Deos;
Si modo (*p*) Avernalis tremulae cortina Sibillae
Dixit Aventino rura pianda (*q*) Remo:
Aut si Pergameae (*r*) sero rata carmina vatis
Longaevum ad Priami vera fuere caput.
Vertite equum Danai, male vincitis: Ilia tellus
Vincet, et huic cineri Juppiter arma dabit.
Optima nutricum nostris Lupa (*s*) Martia rebus,
Qualia creverunt moenia lacte tuo!
Maenia namque pio conor disponere versu:
Hei mihi quod nostro est parvus in ore sonus.
Sed tamen exiguo quodcunque pectore rivi
Fluxerit, hoc patriae serviat omne meae.
Ennius hirsuta cingat sua dicta corona:
Mi folia ex hedera porrige, Bacche, tua.
Ut nostris tumefacta superbiat Umbria libris,
Umbria Romani patria Callimachi.
Scandentes si quis cernet de vallibus arces,
Ingenio muros aestimet ille meo.
Roma (*t*) fave, tibi surgit opus, date candida cives
Omina, et incoeptis dextera cantet avis.
Sacra, diesque canam, et cognomina prisca locorum,
Has meus ad metas sudet oportet equus.
Quo ruis imprudens vage dicere facta Properti?
Non sunt a dextra condita fila colo.

(*l*) Quum *Anchyses* pependit in cervice nati *Æneae*, capto et incenso Ilio. — (*m*) *Deci* pro *Decii*, idest animosi Decii. (*n*) Quibus filio cervicem amputari jussit. — (*o*) Duce Venere Julus (unde gens Julia et Caesar) in Italiam vectus. (*p*) Prope lacum Avernum degens. — (*q*) Idest sanguine Remi. — (*r*) Cassandrae. — (*s*) A lupa feruntur enutriti Romulus et Remus. Lupi vero Marti erant sacri. — (*t*) Romanorum laudes dicturus exitum sibi incipienti felicem ex argumenti magnitudine ominatur. Roma veluti Dea est habita, et ei templa sunt dicata.

Aversis (*u*) charisin cantas: aversus Apollo:
  Poscis ab invita verba pigenda lyra.
Certa feram certis auctoribus; haud ego vates
  Nescius aerata (*x*) signa movere pila.
Me creat Archytae soboles Babylonius (*y*) Horos,
  Horos, et a proavo ducta Conone domus.
Dii mihi sunt testes, non degenerasse propinquis;
  Inque meis libris nil (*z*) prius esse fide.
Nunc pretium fecere Deos, et fallitur (*a*) auro
  Jupiter obliquae (*b*) signa iterata rotae.
Felicesque Jovis stellas, Martisque rapacis,
  Et grave Saturni sidus in omne caput.
Quid moveant Pisces, animosaque signa Leonis,
  Lotos et Hesperia quid Capricornus aqua.
Dicam (*c*), Troja cades, et Trojca Roma resurges.
  Et maris, et terrae longa sepulcra canam.
Dixi ego cum geminos produceret (*d*) Arria natos,
  (Illa dabat natis arma vetante Deo)
Non posse ad patrios sua pila referre penates:
  Nempe meam firmant nunc duo busta fidem.
Quippe Lupercus, equi dum saucia protegit ora,
  Heu sibi prolapso non bene cavit equo!
Gallus at in castris dum credita signa tuetur,
  Concidit ante aquilae rostra cruenta suae.
Fatales pueri duo funera matris avarae
  Vera sed (*e*) invito contigit ista fides.

(*u*) Aversis, iratis *Gratiis*: Graecis *charisin* est. dat. *plur. num.* qui latinis vel *abl.* casui respondet. — (*x*) In sphaera ex aere, instar pilae rotunda, ab Archimede inventa. Astrologum quemdam, a quo poeta fingit de rebus futuris se edoctum, inducit scite loquentem de *Astrologia*. — (*y*) *Horos* Archytae Tarentini, philosophi pythagorici, filius dicitur *Babylonius*, a professione *astrologiae*, quia Babylonii in ista scientia peritissimi sunt habiti. *Conon* autem insignis item mathematicus. — (*z*) Nil potius, nil antiquius fide. — (*a*) Pretio dato Religioni, mathematici ob auri cupiditatem simulant Jovem felicissimum, horoscopo ad arbitrium mutato. — (*b*) Rota obliqua est Zodiacus; signa iterata, quia sex Zodiaci signa ad Austrum, sex ad Boream vergunt. — (*c*) Possem praedicere vel excidium Trojae, et Trojae altera fata, Roma condita. — (*d*) Mulier haec Romana duos habuit filios Lupercum et Gallum, quos malis ominibus ad bellum missos mors diversimode intercepit. Hos casus possem et ego praedicere. (*e*) Quisque vel antea invitus debuit hoc credere.

Idem ego quum (*f*) Cynare traheret Lucina dolores,
Et facerent uteri pondera lenta moram:
Junoni votum facite impetrabile, dixi,
Illa parit, libris est data palma meis.
Hoc neque arenosum Libyci Jovis explicat antrum !
Aut sibi (*g*) commissos fibra locuta Deos.
Aut si quis motas cornicis senserit alas, (quis.
Umbra (*h*) neque haec magicis mortua prodit a-
Aspicienda via est coeli, versusque per astra
Trames: et a zonis quinque petenda fides,
Exemplum grave erit: Calchas, (*i*) namque Aulide
solvit
Ille bene haerentes ad pia saxa rates.
Idem Agamemnoniae ferrum cervice puellae
Tinxit, et Atrides vela cruenta dedit.
Nec rediere tamen Danai, tu diruta fletum
Supprime, et Euboicos respice, Troja, sinus.
Nauplius ultores sub noctem porrigit ignes,
Et natat exuviis Graecia pressa tuis.
Victor (*k*) Oilide rape nunc, et dilige vatem,
Quam vetat avelli veste Minerva sua.
Hactenus historiae, nunc ad tua (*l*) devehor astra:
Incipe tu lacrimis aequus adesse novis.
Umbria te notis antiqua penatibus edit.
Mentior? an patriae tangitur ora tuae?
Qua nebulosa cavo rorat Mevania campo,
Et lacus aestivis intepet Umber aquis.
Scandentisque arcis consurgit vertice murus,
Murus ab ingenio notior ille tuo.
Ossaque legisti non illa aetate legenda
Patris, et in tenues cogeris ipse Lares.
Nam tua quum multi versarent rura juvenci,
Abstulit excultas (*m*) pertica tristis opes.

(*f*) Cujusdam Cinarae parturientis. — (*g*) Voluntatem Deorum sibi commissam. — (*h*) Umbra mortui hominis aquis magicis conspersa non indicat. — (*i*) Ut suis verbis auctoritatem adjungat, Calchantis faustum reditum Graecis promittentis falsum vaticinium ostendit. — (*k*) Ajax Oilei filius. (*l*) Ad tuum sidus natalitium, o Properti, venio. — (*m*) Pertica mensos agros et veteranis adtributos perdidit Propertius, et in paupertatem redactus est.

Mox ubi bulla rudi dimissa est aurea collo,
  Matris, et ante Deos libera sumta toga:
Tum tibi pauca suo de carmine dictat Apollo,
  Et vetat insano verba tonare foro.
At tu finge elegos fallax opus (haec tua castra)
  Scribat ut exemplo cetera turba tuo.
Militiam blandis duram patiere sub armis,
  Et Veneris pueris utilis hostis eris.
Nam tibi victrices, quascunque labore parasti,
  Eludet palmas una puella tuas.
Et bene cum fixum mento discusseris (*n*) uncum,
  Nil erit hoc: rostro te premet ansa suo.
Illius arbitrio noctem, lucemque videbis.
  Gutta quoque ex oculis non nisi jussa cadet.
Nec mille excubiae, nec te signata juvabunt
  Limina, persuasae fallere rima sat est.
Nunc tua vel mediis puppis luctetur in undis,
  Vel licet armatis hostis inermis eas,
Vel tremefacta cavo tellus diducat hiatu:
  Octipedis cancri terga sinistra time.

(*n*) Reorum, ut in carcerem traherentur, gutturi *uncus* impingebatur. Si te subduces jugo conjugii etc.

ELEGIA II.

Vertumnum, antiquissimum e Tuscia deum inducit loquentem, et caussam, cur hoc fuerit nomine appellatus, proprietatesque suas explicantem, aliorumque de se disseminatos errores refutantem.

Quid mirare meas tot in uno corpore formas?
  Accipe Vertumni signa paterna dei.
Tuscus (*a*) ego, Tuscis orior: nec poenitet inter
  Proelia Volsanos deseruisse focos.

(*a*) Vertumnus ab anno *verso*, vel a rebus *vertendis*, id est vendendis, emendis, quod *mercaturae* esset deus, fuit rex antiquissimus Etruriae, et postea *deus* habitus ob artem

Haec me turba juvat: nec templo laetor eburno:
  Romanum satis est posse videre forum.
Hac quondam Tiberinus iter (*b*) faciebat: et ajunt
  Remorum auditos per vada pulsa sonos.
At postquam ille suis tantum concessit alumnis,
  Vertumnus verso dicor ab amne deus.
Seu quia vertentis fructum praecepimus anni,
  Vertumni rursus creditur esse sacrum.
Prima (*c*) mihi variat liventibus uva racemis,
  Et coma lactenti spicea fruge tumet.
Hic dulces cerasos, hic autumnalia pruna
  Cernis, et aestivo mora rubere die.
Insitor hic solvit pomosa vota corona,
  Quum pirus invito stipite mala tulit.
Mendax fama noces: alius mihi nominis index,
  De se narranti tu modo crede deo.
Opportuna mea est cunctis natura figuris.
  In quamcunque voles, verte, decorus ero.
Indue me Cois, fiam non dura puella:
  Atque virum sumpta quis neget esse toga? (no:
Da falcem, et torto frontem mihi (*d*) comprime foe-
  Jurabis nostra gramina secta manu.
Arma tuli quondam, et (memini) laudabar in illis.
  Corbis in imposito pondere messor eram.
Sobrius ad lites, at quum est imposta corona,
  Clamabis capiti vina subisse meo.
Cinge caput mitra, speciem furabor Jacchi:
  Furabor Phoebi, si modo plectra dabis.
Cassibus impositis venor, sed arundine sumpta.
  Faunus plumoso sum Deus aucupio.
Est etiam aurigae (*e*) species Vertumnus, et ejus
  Trajicit alterno qui leve pondus equo.

traditam vinearum serendarum. Templum Romae habuit in vico Tusco. — (*b*) Innuit *Tiberim* olim per forum fluxisse, qua parte fuit Velabrum. — (*c*) Deus etiam hortorum fuit Vertumnus, et sibi divitias hortorum debitas significat. (*d*) *Foenisecae* vel qui foenum falce secabant, ad arcendum solis ardorem solebant herbis frontem sibi cingere. — (*e*) *Rhedarii* Figura, *rhedarius*; ab uno equo in alium velox potest se transferre.

Suppetat hoc, pisces calamo praedabor, et ibo
Mundus demissis (*f*) institor in tunicis.
Pastorem ad baculum possum curare, vel idem
Sirpiculis medio pulvere ferre rosam. (est,
Nam quid ego adjiciam, de quo mihi maxima fama
Hortorum in manibus dona probata meis?
Caeruleus cucumis, tumidoque cucurbita ventre
Me notat, et junco brassica vincta levi.
Nec flos ullus hiat pratis, quin ille decenter
Impositus fronti langueat ante meae.
At mihi, quod formas unus vertebar in omnem,
Nomen ab eventu patria lingua dedit.
At tu, Roma, meis tribuisti praemia Thuscis,
Unde hodie vicus nomina Thuscus habet.
Tempore quo sociis venit (*g*) Lucomedius armis:
Atque Sabina feri contudit arma Tatî:
Vidi ego labentes acies, et tela caduca,
Atque hostes turpi terga dedisse fugae.
Sed facias divum sator, ut Romana per aevum
Transeat ante meos turba (*h*) togata pedes.
Sex superant versus: te, qui ad vadimonia (*i*) curris
Non moror: haec spatiis ultima meta meis.
Stipes acernus eram properanti falce dolatus,
Ante Numam grata pauper in urbe Deus.
At tibi, (*k*) Mamuri, formae caelator ahenae,
Tellus artifices ne terat Osca manus:
Qui me tam dociles potuisti fundere in usus.
Unum opus est, operi non datur unus honos.

(*f*) Negotiationis capax. — (*g*) Lucumon, qui et Lycomedius, ut habent alii, venit in auxilium Romuli contra Tatium. Hinc Romulus beneficii memor vicum *Thuscum* Thuscis in urbe adtribuit. — (*h*) Toga propria Romanorum vestis. — (*i*) *Currere ad vadimonium* est properare, ne dictum vadimonium deseras, et causa cadas. — (*k*) Fuit is aerarius faber, qui aereum simulacrum Vertumni opere miro et singulari fecit. Unicum Mamuri opus fuit at *uno* non *honore*, sed multiplici excultum.

ELEGIA III.

Nomine Arethusae, sub quo Galla forsitan, aut matrona Romana alia latet, ad sponsum suum diutius militiae caussa absentem elegantissima, et mira affectuum omnium varietate condita Epistola.

Haec Arethusa suo mittit mandata (*a*) Lycotae,
  Cum toties absis, si potes esse meus.
Si qua tamen tibi lecturo pars oblita deerit,
  Haec erit e lacrimis facta litura meis.
Aut si qua incerto fallet te (*b*) littera tractu,
  Signa meae dextrae jam morientis erunt.
Te (*c*) modo viderunt iteratos Bactra per ortus,
  Te modo munito Sericus hostis equo;
Hibernique Getae, pictoque Britannia curru,
  Ustus et (*d*) Eoo decolor Indus equo.
Quae mihi (*e*) deductae fax omen praetulit, illa
  Traxit ab everso lumina nigra rogo.
Et Stygio sum sparsa lacu, nec recta capillis
  Vitta data est: nupsi non comitante (*f*) Deo.
Omnibus heu portis pendent mea noxia (*g*) vota.
  Texitur haec castris quarta (*h*) lacerna tuis.
Occidat, immerita qui (*i*) carpsit ab arbore vallum,
  Et struxit querulas rauca (*k*) per ossa tubas

(*a*) Lycotae conjugi suo scribit Arethusa, hortaturque, ut, confecto bello Parthico, domum propere velit redire. Si ex longa absentia hactenus potes esse meus, tibi haec scribo. (*b*) Si epistola literam aliquam habeat oblitam, manus jam moriens exaravit. — (*c*) Tu jam Bactrianos, Seras, Getas, Britannos et Indos vidisti. — (*d*) Indus uritur a Sole, cui equus unus *Eoi* nomine dictus est. — (*e*) Puellae nubenti, ad nuptias e domo *deductae*; puellae nubenti pueri solebant *praeferre* facem, fausti ominis causa. — (*f*) Hymenaeo non deducente ad nuptias. — (*g*) Mea dona votiva. — (*h*) Vestis ad usum militiae quarta, pro quarto anno, per me tibi texitur. — (*i*) Pereat qui, ramis et stipitibus ex arbore decerptis ut castra vallo muniret, primus militiam sectatus est. — (*k*) Antiquissimo tempore *osseis*, postea *corneis*, et demum *aeneis* tubis vel tibiis utebantur.

Dignior obliquo funem qui torqueat (*l*) Ocno.
Æternusque tuam pascat, aselle, famem.
Dic mihi, num teneros urit lorica lacertos?
Num gravis imbelles atterit hasta manus?
Diceris et macie vultum tenuasse: sed opto,
E desiderio sit color iste meo.
At mihi quum noctes induxit vesper amaras,
Si qua relicta jacent, osculor arma tua.
Tum queror, in toto non sidere pallia lecto,
Lucis et auctores non dare carmen aves.
Noctibus hibernis (*m*) castrensia pensa laboro,
Et Tyria in radios vellera ducta suos.
Et disco, qua parte fluat vincendus Araxes,
Quot sine aqua Parthus millia currat eques.
Cogor et e tabula pictos ediscere mundos,
Qualis et haec docti sit positura (*n*) dei.
Quae tellus sit lenta gelu, quae putris ab aestu
Ventus in Italiam qui bene vela ferat.
Assidet una soror curis; et callida nutrix
Pejerat hiberni temporis esse moras.
Felix (*o*) Hippolyte! nuda tulit arma papilla,
Et texit galea barbara molle caput.
Romanis utinam patuissent castra puellis:
Essem militiae sarcina fida tuae. (tas
Nec me tardarent Scythiae juga, quum (*p*) pater al-
Africus in glaciem frigore nectit aquas.
Omnis amor magnus; sed aperto in conjuge major.
Hanc Venus, ut vivat, ventilat ipsa facem.
Nam mihi (*q*) quo, Poenis si purpura fulgeat ostris,
Crystallusque suas ornet aquosa manus,

(*l*) Oenus funes in Inferno torquens, ab asello arrosas continuo videbat in poenam: dicitur *obliquus* a positu corporis funibus faciendis accomodato. — (*m*) Vestes ad usum castrorum. — (*n*) Locorum *distantia*, *situs* seu *positio* a *deo docto*, idest sapiente, constituta in tabulis vel mappis geographicis ab Arethusa, ut fingit Propertius visebantur ob desiderium Lycotae. — (*o*) Felices Amazones, quorum regina fuit Hippolyte, quibus arma liceret tractare! — (*p*) *Africus* ventus, quia Deus. Dii venti dicebantur et hinc vel patres. (*q*) Sensus est: *quo omnia tacent mihi*, *et purpura* Africana, *Poenis ostris*, per me *fulgeat* illi, *et crystallus aquosa ornet suas manus*, vas crystallinum ad aquam bibendam ornet.

Omnia surda tacent? raris assueta Kalendis
  Vix aperit clausos una puella Lares.
Glaucidos et catulae vox est mihi grata querentis:
  Illa tui partem vindicat una tori.
Flore sacella tego, verbenis compita velo,
  Et (*r*) crepat ad veteres herba Sabina focos.
Sive in finitimo gemuit stans (*s*) noctua tigno,
  Seu voluit tangi parca lucerna mero:
Illa dies hornis caedem denuntiat agnis,
  Succinctique calent ad nova lucra popae.
Ne, (*t*) precor, adscensis tanti sit gloria Bactris,
  Raptave odorato carbasa lina duci,
Plumbea quum tortae sparguntur pondera fundae.
  Subdolus et versis increpat arcus equis.
Sed (tua sic domitis Parthae telluris alumnis
  Pura triumphantes hasta sequatur equos)
Incorrupta mei conserva foedera lecti,
  Hac ego te sola lege redisse velim.
Armaque quum tulero portae votiva Capenae
  Subscribam, *Salvo grata puella viro*.

Alii vero de capulo ensis crystallino intelligunt. — (*r*) Herba Sabina ad suffimen loco thuris crepitat. — (*s*) Omen noctuae canentis et lucernae crepitantis denuntiat mihi tuam mortem quam averto sacrificatis per *popas* sacrificiorum ministros aquis hujus anni. — (*t*) Ne tanti existimes gloriam expugnandi hostis et rapiendi vestes carbasinas hostibus.

ELEGIA IV.

Tarpejae historiam; ejus amores erga Tatium Sabinorum Regem; Capitolii proditionem; mortem denique ingeniose describit.

Tarpejum nemus, et Tarpejae turpe sepulcrum
  Fabor, et antiqui limina capta Jovis.
Lucus erat felix hederoso conditus antro,
  Multaque nativis obstrepit arbor aquis:
Silvani ramosa domus, quo dulcis ab aestu
  Fistula poturas ire jubebat oves.

Hunc Tatius fontem vallo praecingit acerno,
Fidaque (*a*) suggesta castra coronat humo.
Quid tum Roma fuit, tubicen (*b*) vicina Curetis
Quum quateret lento murmure saxa (*c*) Jovis?
Atque ubi nunc terris dicuntur jura subactis,
Stabant Romano pila Sabina foro.
Murus erant montes: ubi nunc est curia septa,
Bellicus ex illo (*d*) fonte bibebat equus.
Hinc Tarpeja deae fontem libavit, at illi
Urgebat medium fictilis urna caput.
Et satis una malae potuit mors esse puellae,
Quae voluit flammas fallere, Vesta, tuas?
Vidit arenosis Tatium proludere campis,
Pictaque (*e*) per flavas arma levare jubas.
Obstupuit regis facie, et regalibus armis;
Interque oblitas excidit urna manus.
Saepe illa immeritae causata est omina (*f*) Lunae,
Et sibi tingendas dixit in amne comas.
Saepe tulit blandis argentea lilia (*g*) Nymphis,
Romula ne faciem laederet hasta Tatî.
Dumque subit primo (*h*) Capitolia nubila fumo,
Rettulit hirsutis brachia secta rubis.
Et sua Tarpeja residens ita flevit ab arce
Vulnera, vicino non patienda Jovi:
Ignes castrorum, et Tatiae praetoria turmae,
Et (*i*) formosa oculis arma Sabina meis,
O utinam ad vestros sedeam captiva penates,
Dum captiva mei conspicer esse Tatî!

(*a*) Tatius, quo prius fuerat nemus Tarpejum quoque sepulta fuit Tarpeja vestalis, fontem praecingit vallo acernis ramis constructo et suggesta humo. Hic fons ad Vestae Deae sacra facienda aquam Tarpejae virgini ministravit. — (*b*) Pro tubicen *Curetum*, idest Sabinorum ab urbe *Curibus*, unde dicti *Quirites*. — (*c*) Rupem Tarpejam. — (*d*) Ex quo, ut supra, Tarpeja sacris operatura hausit aquam. — (*e*) Et vidit Tatium equo *flavo* assidentem levare, *ventilare*, arma dum proluderet. — (*f*) Somnia malo omine a Luna per noctem immissa, ut credebant veteres. — (*g*) Nymphis praesidibus fontis, ne Tatius vulneraretur. — (*h*) Capitolium oscurum primo fumo adsurgente ad vesperam dum coena appararetur. Alii de caligine matutina intelligunt. — (*i*) Huc innuit fortasse Tassus de *Erminia* loquens (C. VI.)
Poi rimirando il campo ella dicea,
O belle agli occhi miei tende Latine, ecc.

Romani montes, et montibus addita Roma,
Et valeat probro Vesta pudenda meo.
Ille equus ille meos (*k*) in castra reportet amores,
Cui Tatius dextras collocat ipse jubas. (los?
Quid mirum, in patrios (*l*) Scyllam saevisse capil-
Candidaque in saevos inguina versa canes?
Prodita quid mirum fraterni (*m*) cornua monstri,
Quum patuit lecto stamine torta via? (lis,
Quantum (*n*) ego sum Ausoniis crimen factura puel-
Improba virgineo lecta ministra foco!
Pallados exstinctos si quis mirabitur ignes,
Ignoscat: lacrimis spargitur ara meis.
Cras, ut rumor ait, tota pugnabitur urbe:
Tu cave spinosi rorida terga jugi.
Lubrica tota via est, et perfida: quippe tacentes
Fallaci celat limite semper aquas.
O utinam magicae (*o*) nossem cantamina Musae!
Haec quoque formoso lingua tulisset opem.
Te toga picta decet: non (*p*) quem sine matris honore
Nutrit inhumanae dura papilla lupae.
Sic (*q*) hospes, pariamne tua regina sub aula,
Dos tibi non humilis prodita Roma venit.
Si minus, at raptae ne sint impune Sabinae,
Me rape, et alterna lege repende vices.
Commissas acies ego possum solvere: nuptae,
Vos medium palla foedus inite mea. (de:
Adde Hymenaee modos: tubicen fera murmura con-
Credite, vestra meus molliet arma torus.

(*k*) Tatium a me amatum. — (*l*) Scylla Nisi filia Minoa Athenarum regem Megeram aut Alcathoen obsidentem ex muris vidit et adamavit. Ut genio indulgeret amantis, capillum, ex quo urbis fata pendebant, patri dormienti secuit. *Inguina* autem in canes *versa* conveniunt Scyllae Phorcidos. (*m*) Minotaurum a sorore Ariadne proditum et a Theseo interfectum. — (*n*) Ego sacerdos lecta ad servandum ignem Vestae, in cujus aede Pallas et Palladium colebatur, Scyllam et Ariadnam scelere supero. — (*o*) Carminis ad incantamenta propitii. Forsitan ad sagam nomine Musam advertit mentem. — (*p*) Non Romanum. — (*q*) Sic aut sim apud te tantum *hospes*, aut regina apud te sim admissa, tibi Romam in dotem dabo.

Et jam quarta (*r*) canit venturam buccina lucem;
Ipsaque in Oceanum sidera lassa cadunt.
Experiar somnum: de te mihi somnia quaeram:
Fac venias oculis umbra benigna meis.
Dixit, et incerto permisit brachia somno.
Nescia se furiis accubuisse novis.
Nam Vesta, Iliacae felix tutela favillae,
Culpam alit, et plures condit in ossa faces.
Illa ruit, qualis celerem prope Thermodonta
Strymonis abscissos fertur aperta sinus.
Urbi festus (*s*) erat, dixere Parilia patres.
Hic primus coepit moenibus esse dies.
Annua pastorum convivia, lusus in urbe,
Quum pagana madent fercula deliciis.
Quumque super raros foeni flammantis acervos
Trajicit immundos ebria turba pedes.
Romulus excubias decrevit in otia solvi,
Atque intermissa castra silere tuba.
Hoc Tarpeja suum tempus rata, convenit hostem.
Pacta ligat, pactis ipsa futura comes.
Mons erat adscensu dubius, festoque remissus.
Nec mora, vocales occupat (*t*) ense canes.
Omnia praebebant somnos: sed Jupiter unus
Decrevit poenis invigilare suis.
Prodiderat portaeque fidem, patriamque jacentem:
Nubendique petit, quem velit ipsa, diem.
At Tatius (neque enim sceleri dedit hostis honorem)
Nube, ait, et regni scande cubile mei.
Dixit, et ingestis comitum superobruit armis.
Haec, virgo, officiis dos erat apta tuis.
A duce Tarpejo mons est cognomen adeptus.
O (*u*) vigil, injustae praemia sortis habes.

(*r*) Quarta vigilia noctis, pars noctis ultima et principium diei. — (*s*) Dies natalis urbis Romae, qui fuit 22. Aprilis, Pali sacer. Quae festa *Palilia* seu *Parilia* dicebantur. (*t*) Jugulat canes clamaturos. — (*u*) Alii ad Jovem qui servavit Capitolium, alii ad Tarpejam custodem *vigilem* ignis sacri referunt.

ELEGIA V.

Actiacam Augusti victoriam, auspiciis Phoebi reportatam; Cleopatrae fugam, mortemque magnifico carmine celebrat.

Sacra facit vates, sint ora faventia sacris,
Et cadat ante meos icta juvenca focos.
Serta (*a*) Phileteis certent Romana corymbis,
Et Cyrenaeas urna ministret aquas.
Costum molle date, et blandi mihi thuris honores,
Terque focum circa laneus (*b*) orbis eat.
Spargite me lymphis, carmenque recentibus aris
Tibia Mygdoniis libet eburna Cadis.
Ite procul fraudes: alio sint aëre noxae:
Pura novum vati laurea mollit iter.
Musa, Palatini referamus Apollinis aedem:
Res est, Calliope, digna favore tuo.
Caesaris in nomen ducuntur carmina: Caesar
Dum canitur, quaeso, Jupiter, ipse vaces.
Est Phoebi fugiens (*c*) Athamana ad litora portus,
Qua sinus Ioniae murmura condit aquae,
Actia Julaeae pelagus monumenta carinae,
Nautarum votis non operosa (*d*) via.
Huc mundi coiere manus: stetit aequore moles
Pinea, nec remis aequa favebat avis.
Altera classis erat (*e*) Teucro damnata Quirino,
Pilaque feminea turpiter apta manu.
Hinc Augusta ratis plenis Jovis omine velis,
Signaque jam patriae vincere docta suae.
Tandem acies geminos Nereus lunarat in arcus:
Armorum et radiis picta tremebat aqua.

(*a*) Philetam et Callimachum intelligit. *Vide notas ad Elegiam I. Lib. III.* — (*b*) Victae laneae, quibus arae cingebantur. — (*c*) Athamanes populi Epiri. — (*d*) Adeo ibi mare est tranquillum ut nautae non suscipiant ibi plurima vota pro itineris felicitate. — (*e*) Effeminato, molli Antonio. Alii habent Teucro,

Quum Phoebus linquens stantem se vindice Delon,
(Nam tulit iratos mobilis ante Notos)
Adstitit Augusti puppem super; et nova flamma
Luxit in obliquam ter sinuata facem.
Non ille attulerat crines in colla solutos,
Aut testudineae carmen inerme lyrae.
Sed quali aspexit Pelopejum Agamemnona vultu,
Egessitque avidis Dorica castra rogis:
Aut qualis flexos solvit Pythona per orbes
Serpentem, imbelles quem timuere lyrae:
Mox sit, O longa mundi servator ab Alba
Auguste, Hectoreis cognite major avis:
Vince mari, jam terra tua est: tibi militat arcus,
Et favet ex humeris hoc onus omne meis.
Solve metu patriam, quae te nunc vindice freta
Imposuit prorae publica vota tuae.
Quam nisi defendes, murorum Romulus augur
Ire Palatinas non bene vidit aves.
Et nimium remis audent, proh turpe! Latinis,
Principe te, fluctus regia vela pati.
Nec te, quod classis centenis remiget alis,
Terreat: invito labitur illa mari.
Quodque vehunt prorae (*f*) Centauros saxa minantes;
Tigna cava, et pictos experiere metus.
Frangit, et attollit vires in milite caussa:
Quae nisi justa subest, excutit arma pudor.
Tempus adest: committe rates: ego temporis auctor
Ducam laurigera Julia rostra manu.
Dixerat, et pharetrae pondus consumit in arcus.
Proxima post arcus Caesaris hasta fuit.
Vincit Roma fide Phoebi: dat femina poenas.
Sceptra per Jonias fracta vehuntur aquas.
At pater Idalio miratus Caesar ab astro,
Sum deus; et nostri sanguinis ista fides.
Prosequitur cantu Triton; omnesque marinae
Plauserunt circa libera signa deae.

(*f*) In Regia Cleopatrae navi pugnam Centaurorum, saxa jacentium, erat depicta.

Illa petit Nilum cymba mala nixa fugaci,
  Hoc unum jusso non moritura die.
Dii melius! quantus mulier foret una triumphus,
  Ductus erat per quas ante Jugurtha vias?
Actius hinc traxit Phoebus monumenta, quod ejus
  Una (g) decem vicit missa sagitta rates.
Bella satis cecini: citharam jam poscit Apollo
  Victor, et ad placidos exuit arma choros.
Candida nunc molli subeant convivia luco,
  Blanditaeque fluant per mea colla rosae:
Vinaque fundantur praelis elisa Falernis,
  Terque lavet nostras spica Cilissa comas.
Ingenium potis irritat Musa poetis.
  Bacche, soles Phoebo fertilis esse tuo.
Ille paludosos memoret servire Sicambros,
  Cepheam hic Meroën, fuscaque regna canat.
Hic referat sero confessum foedere Parthum:
  Reddat signa Remi, mox dabit ipse sua.
Sive aliquid pharetris Augustus parcet Eois,
  Differat in pueros ista tropaea suos.
Gaude, Crasse, nigras si quid sapis inter arenas,
  Ire per Euphraten ad tua busta licet.
Sic noctem patera, sic ducam carmine, donec
  Injiciat radios in mea vina dies.

(g) Numero indefinito, poetarum more, intelligendum est una tantum sagitta *decem* idest plurimas Antonii naves ab Apolline victas.

ELEGIA VI.

Apparuisse sibi jam defunctae Cynthiae suae umbram, conquestamque graviter, quod funus suum neglexisset, quodque ingratum sese ostendisset sibi, tum quaedam mandata dedisse.

Sunt aliquid manes: letum non omnia finit:
  Luridaque evictos effugit umbra rogos.

Cynthia namque meo visa est incumbere fulcro,
Marmor (*a*) ad extremae nuper humata viae:
Quum mihi somnus ab exequiis penderet amaris,
Et quererer lecti frigida regna mei.
Eosdem habuit secum, quibus est elata, capillos,
Eosdem oculos: lateri vestis adusta fuit.
Et solitum digito beryllon adederat ignis,
Summaque Lethaeus triverat (*b*) ora liquor.
Spirantisque animos, et vocem misit: at illi
Pollicibus fragiles increpuere manus:
Perfide, (*c*) nec cuiquam melior sperande puellae,
In te jam vires somnus habere potest?
Nec (*d*) crepuit fissa me propter arundine custos,
Laesit et abjectum tegula curta caput.
Foederis heu taciti, cujus fallacia verba
Non audituri diripuere Noti.
At mihi non oculos quisquam inclinavit hiantes.
Unum impetrassem te revocante diem.
Denique quis nostro curvum te funere vidit?
Atram quis lacrimis incaluisse togam?
Si piguit portas ultra procedere; ac illud
Jussisses, lectum lentius ire meum.
Cur (*e*) ventos non ipse rogis, ingrate, petisti?
Cur nardo flammae non oluere meae?
Hoc etiam grave erat, nulla mercede hyacinthos
Injicere, et fracto busta piare cado?
Lygdamus (*f*) uratur, candescat lamina vernae.
(Sensi ego, quum insidiis pallida vina bibi.)
Aut Nomas (*g*) arcanas tollat versuta salivas.
Dicet damnatas ignea testa manus.
Quae modo per viles inspecta est publica noctes,
Haec nunc aurata cyclade signat humum;

(*a*) Ad columnam, vel potius pilam marmoream, qua *miliare* signabatur. — (*b*) Summa labra. — (*c*) Ait Propertio Cynthia. — (*d*) Nullus custos firma fistula ad cadaver ejus insonuit, ut pro pulvinis mollibus tegula fracta subjecta sit suo capiti. — (*e*) Incensa pyra, ut cadaver citius cremaretur, venti vocabantur, unguentum in rogum injicebatur, et vino, fracto cado, reliquiae respergebantur. — (*f*) Lygdamo vernae, a quo insidiis petita erat poenas praescribit, nempe ut candentis ferri lamina exuratur. — (*g*) Nomen feminae ve-

Et graviora (*h*) rependit iniquis pensa quasillis,
Garrula de facie si qua locuta mea est. (nas,
Nostraque quod (*i*) Petale tulit ad monumenta coro-
Codicis immundi vincula sentit anus.
Caeditur et Lalage tortis suspensa capillis,
Per nomen quoniam est ausa rogare meum.
Te patiente meae conflavit imaginis aurum,
Ardenti e nostro dotem habitura rogo.
Non tamen insector, quamvis mereare, Properti:
Longa mea in libris regna fuere tuis.
Juro ego fatorum nulli revocabile carmen,
Tergeminumq; canem: sic mihi molle sonet:
Me servasse fidem: si fallo, vipera nostris
Sibilet in tumulis, et super ossa cubet.
Nam gemina (*k*) est sedes turpem sortita per amnem,
Turbaque diversa remigat omnis aqua.
Una Clytaemnestrae stuprum vehit, unaque Cressae
Portat mentitae lignea monstra bovis.
Ecce coronato pars altera vecta phaselo,
Mulcet ubi Elysias aura beata rosas:
Qua numerosa fides, quaq; aera rotunda Cybebes,
Mitratisque sonant Lydia plectra choris. (tae
Andromedeque, et Hypermnestre sine fraude mari-
Narrant historiae pectora nota suae.
Haec sua maternis queritur livere catenis
Brachia, nec meritas frigida saxa manus.
Narrat Hypermnestre magnum ausas esse sorores:
In scelus hoc animum non valuisse suum.
Sic mortis lacrimis vitae sanamus amores.
Celo ego perfidiae crimina multa tuae.
Sed tibi nunc mandata damus, si forte moveris:
Si te non totum (*l*) Doridos herba tenet.
Nutrix in tremulis ne quid desideret annis
Parthenie: patuit, nec tibi avara fuit.

neficae, quae salivis utebatur ad expiationes. — (*h*) Si qua me pulchram dixerit, castigat hanc eique imponit *iniquis* aut *injustis*. — (*i*) Vetula quae ad monumentum meum tulit floreas coronas ad ligneum stipitem, qui *codex* aut *caudex* dicitur, adligabitur. — (*k*) Altera pro scelestis, altera pro piis. — (*l*) Aliqui habent Cloridos. Si herba (idest venena ex herbis confecta) Doridos alterius Propertii amicae.

Deliciaeque meae (*m*) Latris, cui nomen ab usu,
Ne speculum dominae porrigat illa novae.
Et quoscumque meo fecisti nomine versus,
Ure mihi, laudes desine habere meas.
Pelle hederam tumulo, mihi quae pugnante corymbo
Mollia contortis alligat ossa comis.
Pomosis Anio qua spumifer incubat arvis,
Et nunquam Herculeo numine pallet ebur,
Hoc carmen media dignum me scribe columna,
Sed breve, quod currens vector ab urbe legat:
Hic Tiburtina jacet aurea Cynthia terra.
Accessit ripae laus, Aniene, tuae.
Nec tu sperne piis venientia somnia portis.
Quum pia venerunt somnia, pondus habent.
Nocte vagae ferimur. Nox clausas liberat umbras,
Errat et abjecta Cerberus ipse sera.
Luce jubent leges Lethaea ad stagna reverti.
Nos vehimur: vectum nauta recenset onus.
Nunc te possideant aliae: mox sola tenebo.
Mecum eris, et mixtis ossibus ossa teram.
Haec postquam querula mecum sub voce peregit,
Inter complexus excidit umbra meos.

(*m*) ex graeco verbo Latinis serva.

ELEGIA VII.

Corneliam Paulli Æmilii Censoris uxorem immaturo obitu defunctam inducit maritum suum consolantem, suamque caussam perorantem apud inferos, eo sententiarum, verborumque splendore, ut se ipsum Poeta hac equidem in Elegia superasse videatur.

Desine, (*a*) Paulle, meum lacrimis urgere sepulcrum.
Panditur ad nullas janua (*b*) nigra preces.

(*a*) Ad L. Aemilium Paullum Censorem maritum Cornelia Scriboniae filia, quae nupsit Augusto eique Juliam genuit, ab inferis scribit, ut fingit Propertius. — (*b*) Inferorum ostium

Quum semel infernas intrarunt funera leges,
Non exorato stant (*c*) adamante viae.
Te licet orantem furvae (*d*) deus audiat aulae,
Nempe tuas lacrimas litora (*e*) surda bibent.
Vota movent superos: ubi portitor aera recepit,
Obserat herbosos lurida porta rogos,
Sic moestae (*f*) cecinere tubae, quum subdita nostrum
Detraheret lecto fax inimica caput.
Quid mihi conjugium Paulli, quid currus avorum
Profuit? aut famae pignora tanta meae?
Num minus immites habui Cornelia Parcas?
En sum quod digitis (*g*) quinque levatur onus.
Damnatae noctes, et vos vada lenta paludes,
Et quaecunque meos implicat unda pedes,
Immatura licet, tamen huc non noxia veni.
Det Pater (*h*) hic umbrae mollia jura meae.
Aut si quis posita judex sedet Æacus (*i*) urna,
In mea sortita vindicet ossa pila.
Assideant fratres, juxta Minoia sella, et
Eumenidum intento turba severa foro.
Sisyphe mole vaces, taceant Ixionis orbes.
Fallax (*k*) Tantaleo corripiare liquor.
Cerberus (*l*) et nullas hodie petat improbus umbras.
Et jaceat tacita lapsa catena sera.
Ipsa loquor pro me, si fallo, poena sororum
Infelix humeros urgeat urna meos.

nullis lacrimis aut votis patet. — (*c*) Viae mortuorum animas coercent claustris *adamantinis* insuperabilibus. — (*d*) Pluto Inferorum rector et noctis arbiter. — (*e*) Ripae scilicet Fluminum Inferorum, quae non modo surdescunt, sed etiam omnium rerum oblivionem faciunt, ut Lethe. — (*f*) Funeribus divitum adhiberi consuevisse *tubas* significat, quemadmodum in funeribus pauperum tibiae adhibebantur. — (*g*) In pulverem sum redacta, adeo ut facile una manu possim gestari. — (*h*) Pluto qui dicitur *Pater* quia Deus, Dii nimirum vocabantur *Patres* honoris causa. — (*i*) Æacus Jovis filius, judex Inferorum. *Urna* porro designat sortitionem, qua Judicum nomina, atque etiam suffragia in urna versabantur. Sic Horat. Od. 2. Lib. 2.

Omnes eodem cogimur; omnium
Versatur urna . . . . . .

(*k*) Pro Tantalo, ut *Ulysseus* pro *Ulysses*. — (*l*) *Cerberus* triceps Inferorum custos ac janitor, qui latratu suo manes terret.

Si cui fama fuit per avita tropaea decori.
Afra (*m*) Numantinos regna loquuntur avos.
Altera maternos exaequat turba Libones,
Et domus est titulis utraque fulta suis.
Mox ubi jam facibus cessit praetexta maritis,
Vinxit, et acceptas altera vitta comas:
Jungor, Paulle, tuo, sic discessura cubili.
In lapide hoc uni nupta fuisse legar.
Testor majorum cineres tibi, Roma, colendos,
Sub quorum titulis Africa tonsa jaces:
Et Persen proavi simulantem pectus Achillis,
Quique tuas proavus fregit, Achille, domos:
Me neque censurae legem mollisse, nec ulla
Labe mea vestros erubuisse focos.
Non erat exuviis tantis Cornelia damnum:
Quin et erat magnae pars imitanda domus.
Nec mea mutata est aetas: sine crimine tota est.
Viximus insignes utramque facem.
Mi natura dedit leges a sanguine ductas:
Ne possem melior judicis esse metu.
Quaelibet austeras de me ferat urna tabellas;
Turpior adsensu non erit ulla meo.
Vel tu, quae tardam movisti (*n*) fune Cybebem,
Claudia, turritae cara ministra deae:
Vel cui, commissos quum Vesta reposceret ignes,
Exhibuit vivos carbasus alba focos.
Nec te, dulce caput, mater (*o*) Scribonia, laesi
In me (*p*) mutatum quid, nisi fata, velis?
Maternis laudor lacrimis, urbisque querelis,
Defensa et gemitu Caesaris ossa mea
Ille sua nata dignam vixisse sororem
Increpat: et lacrimas vidimus ire deo.

(*m*) Ob Charthaginem et Numantiam devictas Scipiones sunt dicti Africani et Numantini. — (*n*) Claudia Virgo Vestalis ut innocentiam in suspicionem adductam comprobaret, navem sacris omnibus Cibebes onustam, quam multa hominum milla vado Tiberis obhaerentem, trahere non poterant, cingulo suo sola traxit. — (*o*) Corneliae mater fuit *Scribonia* quam uxorem duxit Augustus. — (*p*) Fortunis meis defuit plurimum, pudicitiae nihil.

Et tamen emerui generosos vestis honores,
Nec mea de sterili facta rapina domo. (men.
Tu Lepide (*q*) et tu, Paulle, meum post fata leva-
Condita (*r*) sunt vestro lumina nostra sinu.
Vidimus (*s*) et fratrem sellam geminasse curulem:
Consule (*t*) quo facto tempore rapta soror.
Filia tu specimen censurae nata paternae,
Fac teneas unum, nos imitata, virum.
Et serie fulcite genus: mihi cymba volenti
Solvitur, aucturis tot mea fata malis.
Haec est feminei merces extrema triumphi,
Laudat ubi emeritum libera fama rogum.
Et bene habet: numquam mater lugubria sumsi,
Venit in exequias tota caterva meas.
Nunc tibi commendo communia pignora natos.
Haec cura et cineri spirat inusta meo.
Fungere maternis vicibus, pater, illa meorum
Omnis erit collo turba ferenda tuo.
Oscula quum dederis tua flentibus, adjice matris.
Tota domus coepit nunc onus esse tuum.
Et si quid doliturus eris, sine testibus illis;
Quum venient, siccis oscula falle genis.
Sat tibi sint noctes, quas de me, Paulle, fatiges:
Somniaque in faciem credita saepe meam.
Atque ubi secreto nostro ad simulacra loqueris,
Ut responsurae singula verba jace.
Seu tamen (*u*) adversum mutarit janua lectum,
Sederit et nostro cauta noverca toro:

(*q*) Filios suos Paullum et Lepidum fratres fuisse significat. (*r*) In amplexu filiorum Cornelia clausit oculos. — (*s*) Fratrem Scipionem Cos. A. U. 738. plerique intelligunt. Sella curulis tribus tantum magistratibus concedebatur, Aedili, Praetori, Consuli. — (*t*) Soror, ipsa Cornelia, soror Consulis. Male nonnulli de Corneliae sorore accipiunt. Quidam vero ita scribunt

Consule quo facto, tempore rapta soror,

ita ut sensus sit: Fratre consule facto, viso consulatu Fratris, *tempore*, idest *tempestive*, opportune soror fuit sublata. — (*u*) Domum ingrediente nova nupta, lectulus ex adverso januae in atrio positus sternebatur, super quo matres familias sedentes lanificiis operam navabant. Sed mortua vel repudiata uxore, si maritus alteri nupsisset, lectulus ipse mutabatur.

Conjugium, pueri, laudate et ferte paternum.
Capta dabit vestris moribus illa manus.
Nec matrem laudate nimis, collata priori
Vertet in offensas libera verba suas.
Seu memor ille mea contentus manserit umbra,
Et tanti (*x*) cineres duxerit esse meos:
Discite (*y*) venturam jam nunc sentire senectam,
Caelibis ad (*z*) curas nec vacet ulla via.
Quod mihi detractum est, vestros accedat ad annos,
Prole mea Paullum sic juvet esse senem.
Caussa perorata est: flentes me surgite testes.
Dum (*a*) pretium vitae grata rependit humus.
Moribus (*b*) et coelum patuit: sim digna merendo,
Cujus (*c*) honoratis ossa vehantur equis.

(*x*) Tanti me defunctam aestimaverit, ut caelebs vivere statuat. — (*y*) Ex hoc etiam tempore assuescite patris obsequio, quem querulum, morosum ac difficilem efficiet *senectus*. — (*z*) Nulla via vacet, nulla ratio, nullum officium, nullus officii modus a vobis praetereatur curandi ac fovendi patris vestri *caelibis* ac senis. — (*a*) *Humus* hic sumitur pro Patria et Civibus vel honore sepulturae; quasi post obitum fama, lausque hominum vel exequiarum pompa, sepulcrorumque decoratio sit defunctis merces et pretium vitae recte et innocenter exactae. — (*b*) Bonis et rectis *moribus* ad *coelum* via est aperta; qui namque caste et integre vixerunt, hi in Deorum numerum relati sunt. Cicero I. Tuscul. *Totum coelum*, inquit, *humano genere completum est; virtus, honor, fides, pudicitia consecratae sunt*. — (*c*) *Honoratos* vocat *equos* magno ornatu funebri decoratos, quibus efferri quasi pompa triumphali consueverunt magnatum, seu procerum ac principum funera. Nonnulli vero habent, *honoratis aquis*, *illasque* volunt *aquas* intelligi, per quas Charon honestarum matronarum fato functarum manes vehit in Elysium.

INDEX

CARMINUM

EX C. VALERIO CATULLO

EX ALBIO TIBULLO

EX LIBRO PRIMO

EX LIBRO SECUNDO

EX LIBRO TERTIO

EX LIBRO QUARTO

OVIDII NASONIS

EX S. AURELIO PROPERTIO

EX LIBRO PRIMO

EX LIBRO SECUNDO

EX LIBRO TERTIO

EX LIBRO QUARTO

Die 20. *Januarii* 1828.

VIDIT

Pro Eminentissimo, et Reverendissimo D. D.
CAROLO CARD. OPPIZZONIO
Bononiæ Archiep.

JOAN. BAPT. BRUNI Doct. Coll. Philol. et Professor.

Die 23. *Januarii* 1828.

VIDIT

Pro Excelso Gubernio
DOMINICUS MANDINI S. T. D. Coll. Prior Parochus
et Exam. Synod.

Die 24. *Januarii* 1828.

IMPRIMATUR

LEOPOLDUS Archip. PAGANI Provic. Gen.

